

Opoademia

GUIA D'ESTUDI COMPLETA

Cos d'Agents Rurals

Departament d'Interior i Seguretat Pública

Grup C1 · 25 temes amb apunts explicats

2500 preguntes d'examen disponibles

Material original, redactat per Opoademia

opoademia.com

Acadèmia d'oposicions en català · Tests, simulacres i tutor IA

AVÍS LEGAL

Drets d'autor i condicions d'ús

© 2026 Opoademia. Tots els drets reservats.

Aquest document i tot el seu contingut (textos, estructura, esquemes, exemples i disseny) són propietat exclusiva d'Opoademia (opoademia.com) i estan protegits per la legislació espanyola i internacional sobre propietat intel·lectual, en particular pel Reial decret legislatiu 1/1996, de 12 d'abril, pel qual s'aprova el Text refós de la Llei de propietat intel·lectual.

Queda **rigorosament prohibida**, sense l'autorització escrita i expressa d'Opoademia, qualsevol forma de **reproducció, còpia, distribució, comunicació pública, transformació, lloguer, préstec, posada a disposició, revenda o explotació comercial**, total o parcial, d'aquest document, per qualsevol mitjà o procediment, electrònic o mecànic, inclosos la fotocòpia, l'escaneig i la publicació a internet.

Aquest material es lliura per a l'**ús personal, privat i intransferible** de la persona usuària que l'ha obtingut legítimament a través d'Opoademia. La seva cessió, difusió, compartició o venda a tercers en vulnera els drets d'autor.

L'incompliment d'aquestes condicions podrà donar lloc a les **responsabilitats civils i penals** corresponents, entre d'altres les previstes als articles 270 i següents del Codi penal.

Aquest material té finalitat exclusivament formativa i de suport a l'estudi. No és un document oficial i no substitueix les fonts oficials de cada convocatòria (DOGC, BOE i bases de la convocatòria), que sempre prevalen. Opoademia procura mantenir el contingut actualitzat, però no garanteix que estigui lliure d'errors ni que reflecteixi els darrers canvis normatius.

Per a autoritzacions, llicències o consultes: opoademia.com

CONTINGUTS

Índex

PÀG.

Part general

1.	La Constitució espanyola de 1978: estructura i contingut. Drets i deures fonamentals	3
2.	L'Estatut d'autonomia de Catalunya de 2006: estructura, contingut i competències en medi ambient	10
3.	L'organització administrativa de la Generalitat i el règim jurídic del sector públic	16
4.	L'empleat públic: drets, deures, règim d'incompatibilitats i règim disciplinari	22
5.	El procediment administratiu comú: la Llei 39/2015. Drets dels interessats, fases i actes administratius. Transparència i accés a la informació pública	28
6.	El municipi i l'organització territorial de Catalunya. Comarques, vegueries i províncies. L'administració local	34

Part específica

7.	El Departament d'Interior i la Direcció General dels Agents Rurals. Normativa reguladora del Cos	40
8.	Els agents rurals com a policia judicial. Delictes contra els recursos naturals i el medi ambient	45
9.	Activitat cinegètica a Catalunya: legislació, modalitats, espècies i infraccions	51
10.	Activitat piscícola continental a Catalunya: legislació, espècies i vedes	57
11.	Protecció dels animals i de la fauna salvatge autòctona. Espècies exòtiques invasores	63
12.	Prevenició i extinció d'incendis forestals. Infraestructures i regulació del foc	69
13.	Gestió i protecció forestal. Aprofitaments i instruments d'ordenació	75
14.	Protecció de la flora i conservació del patrimoni natural i la biodiversitat	81
15.	Espais naturals protegits i ús públic del medi natural. Patrimoni cultural del medi	87
16.	Legislació d'aigües continentals i gestió de residus en el medi natural	93
17.	Protecció civil, emergències (PROCICAT i CECAT) i geografia física de Catalunya	99
18.	Prevenició de riscos laborals i seguretat i salut de l'agent rural	105
19.	Vies pecuàries i camins ramaders de Catalunya	111
20.	Accés motoritzat al medi natural. La Llei 9/1995 i la circulació de vehicles	117
21.	Activitats extractives i restauració d'espais afectats. Mineria i pedreres al medi natural	123
22.	Avaluació i prevenició de la contaminació. Atmosfera, sòls contaminats i intervenció ambiental de les activitats	129
23.	La Xarxa Natura 2000, els hàbitats i la connectivitat ecològica	135
24.	Meteorologia i climatologia aplicada a la gestió del medi natural i als incendis forestals	141
25.	Cartografia, sistemes de coordenades, GPS i orientació al medi natural	147

1**TEMA**

La Constitució espanyola de 1978: estructura i contingut. Drets i deures fonamentals

Introducció: per què comences el temari per la Constitució

Tota administració pública -i el **Cos d'Agents Rurals** n'és una part- funciona seguint unes **regles escrites**. La més important de totes és la **Constitució espanyola (CE) de 1978**: la **norma suprema** de l'ordenament jurídic, la que està per damunt de qualsevol llei, decret o reglament. Com a futur agent rural no necessites ser jurista, però sí entendre **com s'organitza l'Estat, quins són els seus principis bàsics i quins drets i deures tenen les persones**. Aquesta guia te'n dona el mapa.

La idea de fons és senzilla: l'Estat no és un caos de poders sense límit, sinó un sistema **sotmès a normes**. Quan tu, com a agent, exigeixis el compliment d'una norma ambiental, ho fas perquè una llei t'hi autoritza i, al darrere, hi ha la Constitució que la fa possible i que també **et posa límits** (has de respectar els drets dels ciutadans).

Al final de la guia hi trobaràs un **glossari**, els **punts que cauen a l'examen**, un **resum exprés** i una **autoavaluació**.

1. Conceptes previs: norma, ordenament i jerarquia

Tres idees prèvies que ho fan tot més fàcil:

- **Norma jurídica**: una regla obligatòria dictada per un poder públic (una llei, un decret, un reglament...).
- **Ordenament jurídic**: el conjunt **ordenat** de totes les normes d'un país, que estan **jerarquitzades**.
- **Jerarquia normativa**: les normes s'ordenen de més a menys força i una norma **inferior mai no pot contradir-ne una de superior**. L'ordre és: **Constitució** (per sobre de tot) -> **lleis** (orgàniques i ordinàries) i normes amb rang de llei (decret llei, decret legislatiu) -> **reglaments** (decrets, ordres).

A això s'hi lliga el **principi de legalitat**: l'Administració -i per tant tu, en la teva feina- actua **sotmesa a la llei i al dret**.

Per fixar la idea. Pensa en una piràmide: a dalt la Constitució; al mig les lleis; a baix els reglaments. Si una norma de baix xoca amb una de dalt, **guanya la de dalt**.

2. La Constitució espanyola de 1978: context i característiques

Després de la mort de Franco (1975) es va obrir la **Transició** cap a la democràcia. A les eleccions de 1977 es van escollir unes Corts que van redactar una constitució nova, pactada per set diputats (els "**pares de la Constitució**"). Es va aprovar en **referèndum el 6 de desembre de 1978**, el va sancionar el Rei el **27 de desembre** i es va publicar al BOE el **29 de desembre de 1978**. Per això el **6 de desembre és el Dia de la Constitució**.

Les seves característiques principals:

- És la **norma suprema** de l'ordenament jurídic (art. 9.1): totes les altres normes hi estan sotmeses.

- És **rígida**: reformar-la és molt difícil (requereix majories molt altes i, de vegades, referèndum).
- És **consensuada**, neix de la **sobirania popular** i és **extensa** (**169 articles**, un preàmbul i diverses disposicions).
- És **directament aplicable**: no és una simple declaració d'intencions, sinó una norma que els tribunals apliquen.

3. L'estructura de la Constitució (els 10 títols)

La Constitució té un **preàmbul** (introducció solemne, sense valor d'article), un **títol preliminar** i **deu títols**, més diverses disposicions (addicionals, transitòries, derogatòria i final). No cal memoritzar tots els articles, però sí saber **de què va cada títol**:

- **Títol preliminar** (art. 1-9): principis bàsics de l'Estat.
- **Títol I** (art. 10-55): **drets i deures fonamentals**.
- **Títol II** (art. 56-65): **la Corona**.
- **Títol III** (art. 66-96): **les Corts Generals** (Congrés i Senat).
- **Títol IV** (art. 97-107): **el Govern i l'Administració**.
- **Títol V** (art. 108-116): relacions entre el Govern i les Corts.
- **Títol VI** (art. 117-127): **el poder judicial**.
- **Títol VII** (art. 128-136): **economia i hisenda**.
- **Títol VIII** (art. 137-158): **l'organització territorial de l'Estat**.
- **Títol IX** (art. 159-165): **el Tribunal Constitucional**.
- **Títol X** (art. 166-169): **la reforma constitucional**.

Truc de memòria. Per a aquest tema, els dos blocs que més cauen són el **títol preliminar** (principis) i el **Títol I** (drets i deures fonamentals). Centra-hi els esforços.

4. Els principis del títol preliminar (art. 1 a 9)

Aquests articles són l'"esquelet" de tot l'Estat i cauen moltíssim a l'examen. Els expliquem un per un:

- **Article 1.1** - Espanya es constitueix en un **Estat social i democràtic de dret**, que propugna com a **valors superiors** del seu ordenament: la **llibertat**, la **justícia**, la **igualtat** i el **pluralisme polític**. (Frase clau: aprèn-te-la sencera.)
- **Article 1.2** - la **sobirania nacional resideix en el poble** espanyol, del qual emanen els poders de l'Estat: el poder ve de la ciutadania.
- **Article 1.3** - la forma política de l'Estat és la **Monarquia parlamentària**: hi ha un rei, però qui governa són les Corts i el Govern, escollits pel poble.
- **Article 2** - es fonamenta en la **indissoluble unitat de la nació espanyola** i, alhora, reconeix el **dret a l'autonomia** de les nacionalitats i regions i la **solidaritat** entre elles. És la base que permet que existeixi la Generalitat.
- **Article 3** - el **castellà** és la llengua oficial de l'Estat i tothom té el deure de conèixer-la i el dret a usar-la; les **altres llengües** també seran oficials a les comunitats autònomes segons els seus estatuts.
- **Article 4** - la **bandera d'Espanya** té tres franges horitzontals (vermella, groga i vermella), i la groga és de doble amplada; els estatuts poden reconèixer banderes pròpies de les comunitats.
- **Article 5** - la **capital** de l'Estat és **Madrid**.
- **Article 6** - els **partits polítics** expressen el pluralisme; **article 7** - els **sindicats** i les **associacions**

empresarials defensen els seus interessos; **article 8** - les **Forces Armades** garanteixen la sobirania i la integritat territorial.

- **Article 9** - tots els ciutadans i els poders públics estan **subjectes a la Constitució**. El seu apartat **9.3** garanteix una llista de principis molt important: **legalitat, jerarquia normativa, publicitat de les normes, irretroactivitat** de les disposicions sancionadores no favorables, **seguretat jurídica, responsabilitat i interdicció de l'arbitrarietat** dels poders públics.

Compte amb el parany. No confonguis l'**article 1.1** (valors superiors) amb l'**article 9.3** (principis: legalitat, jerarquia, publicitat, irretroactivitat, seguretat jurídica, responsabilitat i interdicció de l'arbitrarietat). L'examen els barreja sovint.

5. Els drets i deures fonamentals (Títol I): com s'organitza

És el títol més llarg i el cor de la Constitució. Comença per l'**article 10**, que proclama que la **dignitat de la persona** i els **drets inviolables** que li són inherents són **fonament de l'ordre polític i de la pau social**. A més, els drets s'han d'interpretar d'acord amb la Declaració Universal dels Drets Humans i els tractats internacionals.

L'estructura del Títol I és aquesta:

- **Capítol I** - els espanyols i els estrangers (qui és espanyol, la majoria d'edat als **18 anys**, art. 12).
- **Capítol II - drets i llibertats**. S'obre amb l'**article 14** (igualtat) i es divideix en:
 - Secció 1a (art. 15-29): els **drets fonamentals i les llibertats públiques**, els de **màxima protecció**.
 - Secció 2a (art. 30-38): els **drets i deures dels ciutadans**.
- **Capítol III** - els **principis rectors** de la política social i econòmica (art. 39-52).
- **Capítol IV** - les **garanties** de les llibertats i drets (art. 53-54).
- **Capítol V** - la **suspensió** dels drets (art. 55).

Idea clau. No tots els "drets" tenen la mateixa força. Els de la **Secció 1a (art. 15-29)**, més la igualtat (art. 14), són els **autèntics drets fonamentals**, amb la protecció més alta. Els **principis rectors** del Capítol III són orientacions per als poders públics, no drets directament exigibles.

6. Els drets fonamentals, article per article

Els articles clau que has de saber situar i resumir:

Igualtat i drets de la persona

- **Art. 14 - Igualtat** davant la llei, sense discriminació per naixement, raça, sexe, religió, opinió o qualsevol altra condició.
- **Art. 15 - Vida i integritat** física i moral. Es prohibeixen la tortura i els tractes inhumans, i queda **abolida la pena de mort** (excepte lleis penals militars en temps de guerra).
- **Art. 16 - Llibertat ideològica i religiosa**. **Ningú no pot ser obligat a declarar** la seva ideologia o religió, i **cap confessió tindrà caràcter estatal**.
- **Art. 17 - Llibertat i seguretat**. La **detenció preventiva** té un màxim de **72 hores**, després de les quals la persona s'ha d'alliberar o posar a disposició judicial; el detingut té dret a saber de què se l'acusa i a un advocat.
- **Art. 18 - Honor, intimitat i pròpia imatge**. Inclou la **inviolabilitat del domicili** (no s'hi entra sense

consentiment o ordre judicial, llevat de flagrant delict) i el **secret de les comunicacions**.

Llibertats públiques

- **Art. 19 - Circulació i residència** lliures, i dret a entrar i sortir d'Espanya.
- **Art. 20 - Expressió i informació**. Llibertat d'**expressió**, de **producció literària i artística**, de **càtedra i d'informació veraç**, amb el límit del respecte als altres drets.
- **Art. 21 - Reunió** pacífica i sense armes; les manifestacions només s'han de **comunicar prèviament** (no demanar permís).
- **Art. 22 - Associació**; es prohibeixen les que persegueixin delictes i les **secretes i paramilitars**.
- **Art. 23 - Participació**. Dret a **participar en els afers públics** i a **accedir en condicions d'igualtat a les funcions i càrrecs públics**. És la base de les oposicions: accés per igualtat, mèrit i capacitat.

Garanties penals i altres drets

- **Art. 24 - Tutela judicial efectiva**, **presumpció d'innocència** i **jutge predeterminat per la llei**.
- **Art. 25 - Legalitat penal**: ningú no pot ser condemnat per accions que, en cometre-les, **no eren delictes**.
- **Art. 27 - Educació**; l'ensenyament bàsic és **obligatori i gratuït**.
- **Art. 28 - Sindicació** lliure i dret de **vaga**. **Art. 29 - Petició** individual i col·lectiva, per escrit.

Important per a oposicions. Els drets de la **Secció 1a (art. 15-29)**, més la igualtat (art. 14) i l'objecció de consciència (art. 30.2), tenen la **màxima protecció**: es poden defensar amb un procés preferent i sumari davant els tribunals ordinaris i, finalment, amb el **recurs d'amparo** davant el **Tribunal Constitucional**.

7. Els drets i deures dels ciutadans (Secció 2a, art. 30-38)

Aquesta secció recull drets i també **deures**. Els que has de situar:

- **Article 30 - Defensa**. Dret i **deure de defensar Espanya**. Aquí s'ubica l'objecció de consciència.
- **Article 31 - Deure de contribuir**. Tothom **contribuirà al sosteniment de les despeses públiques** d'acord amb la seva **capacitat econòmica**, mitjançant un **sistema tributari just** inspirat en la igualtat i la progressivitat. (És el fonament de pagar impostos.)
- **Article 33 - Propietat privada** i herència, amb la seva funció social.
- **Article 35 - Treball**. Dret i **deure de treballar**, a la lliure elecció d'ofici i a una remuneració suficient.
- **Article 38 - Llibertat d'empresa** en el marc de l'economia de mercat.

8. Els principis rectors de la política social i econòmica (art. 39-52)

El **Capítol III** no conté drets directament exigibles, sinó **orientacions** que han de guiar l'actuació dels poders públics. Per a un agent rural, n'hi ha un de molt rellevant:

- **Article 45 - Medi ambient**. Tothom té el **dret a gaudir d'un medi ambient adequat** per al desenvolupament de la persona i el **deure de conservar-lo**. Els poders públics han de **vetllar per la utilització racional dels recursos naturals**, protegir la qualitat de vida i **defensar i restaurar** el medi ambient. Es preveuen **sancions penals o administratives** i l'obligació de **reparar el dany** per a qui l'atempti. Aquest article és el fonament constitucional de bona part de la feina del Cos d'Agents Rurals.

Altres principis rectors a conèixer: la protecció de la **família** (art. 39), la **salut** (art. 43), la **cultura** (art. 44), l'**habitatge** digne (art. 47), la **joventut** (art. 48) i les persones amb **discapacitat** (art. 49).

9. Les garanties dels drets (art. 53-54)

L'article 53 estableix tres nivells de protecció:

- **Tots els drets del Capítol II** vinculen els poders públics i només es poden regular per **lleï**, que n'ha de respectar el contingut essencial.
- Els **drets fonamentals (art. 14-29 i 30.2)** tenen una **protecció reforçada**: es poden defensar davant els tribunals ordinaris per un procediment **preferent i sumari** i, a més, amb el **recurs d'ampara** davant el **Tribunal Constitucional**.
- Els **principis rectors** (Capítol III) només es poden al·legar davant la justícia **segons el que disposin les lleis** que els desenvolupin.

A més, l'article 54 crea el **Defensor del Poble**, alt comissionat de les Corts Generals per a la **defensa dels drets**, que pot supervisar l'activitat de l'Administració.

Tres garanties que has de saber. 1) Reserva de **lleï** per regular els drets. 2) **Recurs d'ampara** davant el Tribunal Constitucional per als drets fonamentals. 3) El **Defensor del Poble** com a vigilant dels drets davant l'Administració.

10. La suspensió dels drets (art. 55)

En situacions excepcionals (estats d'**alarma**, **excepció i setge**) es poden **suspendre** alguns drets, i també de manera individual en investigacions de **terrorisme**, sempre amb control judicial. És una excepció molt taxada: la regla general és que els drets es respecten sempre.

11. La resta de la Constitució (visió ràpida)

Encara que el tema se centra en principis i drets, convé situar la resta de la part orgànica:

- **La Corona (Títol II)**: el **Rei** és el **cap de l'Estat**; **arbitra i modera** les institucions, però **no governa**, i els seus actes han de ser **refrendats**.
- **Les Corts Generals (Títol III)**: **bicamerals (Congrés i Senat)**; **fan les lleis**, aproven els **pressupostos** i **controlen el Govern**.
- **El Govern (Títol IV)**: **dirigeix la política interior i exterior, l'Administració i la defensa** (president, vicepresidents i ministres).
- **El poder judicial (Títol VI)**: la justícia **emana del poble** i l'administren jutges **independents, inamovibles i sotmesos només a la llei**, amb el **Consell General del Poder Judicial** com a òrgan de govern.
- **L'organització territorial (Títol VIII)**: **municipis, províncies i comunitats autònomes**, totes amb **autonomia**. Aquí encaixa Catalunya.
- **El Tribunal Constitucional (Títol IX)**: **intèrpret suprem de la Constitució**; resol els recursos d'ampara.

Glossari de termes clau

- **Norma suprema**: la norma que està per damunt de totes (la Constitució).
- **Estat social i democràtic de dret**: Estat sotmès a la llei (de dret), elegit pel poble (democràtic) i que busca la igualtat real (social).

- **Valors superiors:** llibertat, justícia, igualtat i pluralisme polític (art. 1.1).
- **Llei orgànica:** llei per a matèries especialment importants (drets fonamentals, estatuts...); necessita majoria absoluta del Congrés.
- **Drets fonamentals:** els de màxima protecció (art. 14-29 i 30.2), defensables amb recurs d'empara.
- **Principis rectors:** orientacions per als poders públics (salut, habitatge, medi ambient...); no són drets directament exigibles.
- **Recurs d'empara:** via per defensar els drets fonamentals davant el Tribunal Constitucional.
- **Interdicció de l'arbitrarietat:** prohibició que els poders públics actuïn de manera capritxosa (art. 9.3).
- **Defensor del Poble:** alt comissionat de les Corts que defensa els drets davant l'Administració.

A l'examen (els punts que més cauen)

- La Constitució és de **1978** (referèndum del 6 de desembre, BOE del 29 de desembre), té **169 articles** i **deu títols** més un títol preliminar.
- Defineix un **Estat social i democràtic de dret** (art. 1.1), **Monarquia parlamentària** (art. 1.3); la **sobirania nacional** resideix en el **poble** (art. 1.2).
- Valors superiors (art. 1.1): **llibertat, justícia, igualtat i pluralisme polític**. Principis de l'**art. 9.3**: legalitat, jerarquia, publicitat, irretroactivitat, seguretat jurídica, responsabilitat i **interdicció de l'arbitrarietat**.
- **Dignitat de la persona** com a fonament de l'ordre polític (art. 10.1). Detenció preventiva: màxim **72 hores** (art. 17).
- **Medi ambient:** dret i deure de conservar-lo (art. 45) - clau per a Agents Rurals.
- Drets fonamentals = **art. 14-29 i 30.2**, defensables amb **recurs d'empara**. Principis rectors = **art. 39-52** (no exigibles directament).

Resum exprés (per repassar en un minut)

- CE 1978: **norma suprema, 169 articles**, títol preliminar + 10 títols. Estat **social i democràtic de dret, Monarquia parlamentària**, sobirania en el **poble**.
- Art. 1.1: valors **llibertat, justícia, igualtat, pluralisme**. Art. 9.3: principis (legalitat, jerarquia...).
- Títol I (drets): igualtat (14), vida (15), llibertat religiosa (16), detenció màx. **72h** (17), intimitat (18), expressió (20), accés a càrrecs públics (23), tutela judicial (24). **Medi ambient** = art. 45.
- Garanties: reserva de llei, **recurs d'empara** (TC) i **Defensor del Poble**. Principis rectors (39-52): no exigibles directament.

Posa't a prova

Intenta respondre mentalment abans de fer el test:

- Quants articles té la Constitució i en quants títols s'estructura?
- Digues els quatre **valors superiors** de l'article 1.1. On resideix la **sobirania nacional**?
- Quina és la forma política de l'Estat segons l'article 1.3?
- Quin principi de l'**article 9.3** prohibeix l'actuació capritxosa dels poders públics?
- Quantes hores pot durar com a màxim una **detenció preventiva**?
- Quin article empara l'**accés a les funcions públiques** (i, per tant, a les oposicions)?
- Quin article regula el **medi ambient** i què hi diu?
- Quina diferència hi ha entre un **dret fonamental** i un **principi rector**?
- Què és el **recurs d'empara** i davant quin òrgan es presenta?

Si pots respondre-les sense mirar, domines el tema. A sota tens el **text oficial complet** de la Constitució

per consultar-lo quan vulguis aprofundir.

2**TEMA**

L'Estatut d'autonomia de Catalunya de 2006: estructura, contingut i competències en medi ambient

Introducció: per què aquest tema és clau per a un agent rural

L'Estatut d'autonomia de Catalunya és la **norma institucional bàsica** de Catalunya: la norma més important del país, només per sota de la **Constitució espanyola**. Per a un futur agent rural això no és pura teoria: tota l'actuació de la Generalitat en **medi ambient, espais naturals, caça, pesca, boscos i aigües** -el cor de la teva feina diària- neix de les **competències** que l'Estatut atribueix a Catalunya.

En aquest tema veuràs **què és l'Estatut**, la seva **estructura**, els **drets i principis rectors**, les **institucions** de la Generalitat i, sobretot, el **sistema de competències** (exclusives, compartides i executives), amb atenció especial a les **competències ambientals**.

Al final tens un **glossari**, els **punts que cauen a l'examen**, un **resum exprés** i una **autoavaluació**.

1. Què és l'Estatut d'autonomia

L'Estatut d'autonomia és la **norma institucional bàsica** de la comunitat autònoma (article 1 de l'Estatut i article 147 de la Constitució). Què vol dir això?

- És la norma **més important de Catalunya**, però sempre **per sota de la Constitució**.
- S'aprova en forma de **Llei orgànica** de l'Estat: la fa el Parlament de Catalunya, després la ratifiquen les Corts Generals i, en el cas de 2006, també es va sotmetre a **referèndum**.
- Defineix **com s'organitza l'autogovern** de Catalunya: institucions, drets, deures i competències.

L'Estatut forma part del **bloc de constitucionalitat**: el conjunt de normes (Constitució més estatuts) que serveix de referència per jutjar si la resta de normes són vàlides.

Per fixar la idea. Recorda la piràmide: **Constitució -> Estatut -> Lleis del Parlament -> reglaments**. Cap norma catalana no pot contradir l'Estatut, i l'Estatut no pot contradir la Constitució.

2. Una mica d'història: els estatuts de Catalunya

Catalunya ha tingut **tres estatuts d'autonomia**. Conèixer-los ajuda a no confondre's a l'examen:

- **1932** - l'Estatut de la Segona República, conegut com a **Estatut de Núria**.
- **1979** - l'Estatut de la democràcia, conegut com a **Estatut de Sau**, aprovat per la **Llei orgànica 4/1979**.
- **2006** - l'Estatut vigent, que **va substituir el de 1979**.

L'Estatut actual és la **Llei orgànica 6/2006, de 19 de juliol**, de reforma de l'Estatut d'autonomia de Catalunya.

- El va aprovar el **Parlament de Catalunya**, després les **Corts Generals** i finalment es va ratificar en **referèndum el 18 de juny de 2006**.
- Va entrar en **vigor el 9 d'agost de 2006**.
- Té **223 articles**.

Compte amb el parany. L'Estatut **vigent** és la **LO 6/2006**, no la LO 4/1979 (que era l'anterior, l'Estatut de Sau). L'examen sovint barreja les dues dates.

La Sentència del Tribunal Constitucional 31/2010

Contra l'Estatut es va presentar un **recurs d'inconstitucionalitat** i el Tribunal Constitucional va dictar la **STC 31/2010**, que va **matissar o anul·lar diversos preceptes**. Per exemple, va declarar que la paraula "**nació**" del preàmbul **no té efectes jurídics**. És una data que apareix sovint a les preguntes.

3. L'estructura de l'Estatut

L'Estatut comença amb un **preàmbul** (introducció solemne, sense valor d'article), continua amb un **títol preliminar** i s'organitza en **títols**. No cal memoritzar tots els articles, però sí saber **de què va cada títol**:

- **Títol preliminar** - definicions bàsiques: Catalunya com a **nacionalitat**, els símbols, la llengua, el territori i els principis generals.
- **Títol I - drets, deures i principis rectors**.
- **Títol II - les institucions** de la Generalitat.
- **Títol III - el poder judicial** a Catalunya.
- **Títol IV - les competències** (el títol clau per a la teva feina).
- **Títol V - les relacions institucionals** de la Generalitat (amb l'Estat, la Unió Europea, l'acció exterior...).
- **Títol VI - el finançament** de la Generalitat.

El títol preliminar: com es defineix Catalunya

- L'article 1 defineix Catalunya com a **nacionalitat** que exerceix el seu autogovern com a comunitat autònoma.
- L'article 2 estableix que la **Generalitat** és el sistema institucional en què s'organitza l'autogovern de Catalunya.
- L'article 6 declara que el **català** és la **llengua pròpia** de Catalunya i que són **llengües oficials** el **català** i el **castellà**; l'**occità**, anomenat **aranès** a l'Aran, també és llengua oficial.

Compte amb el parany. Llengua **pròpia** només n'hi ha **una** (el català); llengües **oficials** n'hi ha **tres** (català, castellà i aranès/occità).

4. Drets, deures i principis rectors (Títol I)

El Títol I recull els **drets i deures** de la ciutadania i els **principis rectors** que han d'orientar les polítiques públiques. Aquí hi ha continguts que connecten directament amb el medi ambient.

Drets relacionats amb el medi ambient

- L'Estatut reconeix el **dret a viure en un medi ambient equilibrat, sostenible i respectuós amb la salut**, i el **dret a gaudir dels recursos naturals i del paisatge** en condicions d'igualtat.
- Alhora imposa el **deure de fer-ne un ús responsable** i de **conservar-los** per a les generacions futures.

Els principis rectors

Els **principis rectors** són **orientacions** que han de guiar l'actuació dels poders públics. No són drets directament exigibles, però marquen el camí. Destaquen:

- El **desenvolupament sostenible** i el respecte al medi ambient.
- La **protecció del medi ambient**, la lluita contra el canvi climàtic i la promoció de l'estalvi energètic.
- La protecció del **territori, el paisatge i la biodiversitat**.
- La **cohesió i el reequilibri territorial**, amb atenció especial al **món rural**.

5. Les institucions de la Generalitat (Títol II)

La **Generalitat** és el sistema institucional en què s'organitza l'autogovern de Catalunya. Les institucions principals són:

- El **Parlament** - representa el poble de Catalunya i **exerceix la potestat legislativa** (fa les lleis). Aprova els pressupostos i controla l'acció del Govern. Els diputats s'escullen cada **quatre anys**.
- La **Presidència de la Generalitat** - el **president o presidenta** té la **més alta representació** de la Generalitat i la representació ordinària de l'Estat a Catalunya; **dirigeix i coordina** l'acció del Govern.
- El **Govern (Consell Executiu)** - format pel president/a i els consellers/es; **exerceix la funció executiva i la potestat reglamentària**. És qui dirigeix l'Administració, dins la qual s'integra el **Cos d'Agents Rurals**.

A banda hi ha **altres institucions estatutàries** de control:

- El **Síndic de Greuges** - defensa els drets de les persones davant l'Administració.
- La **Sindicatura de Comptes** - fiscalitza els **comptes públics** i la gestió econòmica.
- El **Consell de Garanties Estatutàries** - vetlla que les normes catalanes s'ajustin a l'**Estatut i la Constitució**.

Idea clau. El **Parlament** legisla; el **Govern** executa i dicta reglaments; la **Presidència** representa i dirigeix. L'agent rural depèn de l'**Administració de la Generalitat**, és a dir, del braç executiu.

6. El sistema de competències (Títol IV)

Aquest és el títol **més important per a la teva feina**. Una **competència** és la capacitat de **decidir i actuar** sobre una matèria. Saber **qui pot fer què** -Estat o Generalitat- és essencial. L'Estatut distingeix **tres tipus** de competències.

6.1. Competències exclusives

- Catalunya té **tota** la potestat sobre la matèria: **legislar, reglamentar i executar**. En principi, l'Estat no hi intervé.

6.2. Competències compartides

- L'**Estat fixa les bases** (la legislació bàsica, el mínim comú) i **Catalunya les desenvolupa i les executa**.
- És el model típic del **medi ambient**: l'Estat marca un terra mínim de protecció i Catalunya pot anar més enllà.

6.3. Competències executives

- La **lleí és estatal**, i Catalunya **només l'executa** (la gestiona, l'aplica al territori). Sovint inclou la **funció inspectora**.

Truc per no confondre's.

- **Exclusiva** = Catalunya ho fa **tot**.
- **Compartida** = l'Estat posa les **bases**, Catalunya **desenvolupa**.
- **Executiva** = la llei és de l'Estat, Catalunya només **executa**.

7. Les competències en medi ambient

El medi ambient és, com a regla general, una **competència compartida**. L'article de referència és el **144 de l'Estatut**, que atribueix a la Generalitat la competència **compartida** en matèria de **medi ambient i espais naturals, sens perjudici de la legislació bàsica de l'Estat**.

Què inclou aquesta competència compartida en medi ambient?

- Els **instrumentes de planificació ambiental** i el procediment de tramitació i aprovació.
- La promoció de l'**estalvi d'energia i d'aigua** i la **qualitat ambiental**.
 - La regulació del **règim d'autorització i seguiment de les emissions de gasos amb efecte d'hivernacle**.
- La regulació de l'**ambient atmosfèric** i de les diferents classes de **contaminació**.
- La regulació dels **residus** i del seu règim de gestió.
- La regulació dels **recursos naturals**, la **flora i la fauna** i la **biodiversitat**.

A l'examen. La regulació del **seguiment d'emissions de gasos amb efecte d'hivernacle** correspon a la Generalitat com a **competència compartida** en medi ambient. És una pregunta clàssica.

Espais naturals

- L'Estatut atribueix a la Generalitat la competència sobre la **regulació i la declaració d'espais naturals protegits** i sobre les diverses figures i instruments de protecció.
- Inclou l'establiment de **normes addicionals de protecció** del medi ambient i de **mesures de protecció dels ecosistemes**.

8. Caça, pesca fluvial, forests i aigües

A banda del medi ambient en sentit estricte, l'Estatut atribueix a la Generalitat competències molt vinculades a la feina diària d'un agent rural.

Caça i pesca fluvial (competència exclusiva)

- La Generalitat té **competència exclusiva** en matèria de **caça i de pesca en aigües continentals** (pesca fluvial i lacustre).
- Inclou la regulació i el règim d'**autoritzacions i llicències**, els aprofitaments cinegètics i la **vigilància** del seu exercici, i la **protecció dels recursos faunístics** d'interès cinegètic i piscícola.

Per a la teva feina. La **vigilància de la caça i la pesca fluvial** és una de les funcions centrals del Cos d'Agents Rurals i descansa en una competència **exclusiva** de la Generalitat.

Forests, vies pecuàries, pastures i prevenció d'incendis

- Competència **exclusiva** en matèria de **forests** (bosc), aprofitaments i serveis forestals, **vies pecuàries, pastures**, i **prevenció i extinció d'incendis forestals**, respectant la legislació bàsica de l'Estat en allò que correspongui.

Aigües i recursos hídrics

- La Generalitat té competències sobre les **aigües que pertanyen a conques hidrogràfiques internes** de Catalunya (les que neixen i desemboquen dins el territori).
- Comprèn l'**ordenació i la concessió** d'aprofitaments hidràulics, les **obres hidràuliques**, la regulació dels **recursos hídrics** i la planificació, i la participació en la planificació de les conques que excedeixen el territori de Catalunya.
- Inclou també la regulació de mesures d'**estalvi d'aigua** i de la qualitat de les aigües.

Idea clau. Caça, pesca fluvial, forests i incendis són sovint competències **exclusives**; el **medi ambient i els espais naturals** són típicament **compartits**; les **aigües** depenen de si la conca és **interna** (més competència de la Generalitat) o **intercomunitària**.

9. Com encaixa tot: de l'Estatut a l'agent rural

Posem-ho en ordre:

- La **Constitució** permet l'autonomia de Catalunya.
- L'**Estatut (LO 6/2006)** atribueix a la Generalitat les **competències** en medi ambient, espais naturals, caça, pesca, forests i aigües.
- El **Parlament** aprova les **lleis** que despleguen aquestes competències.
- El **Govern** i l'**Administració** dicten els **reglaments** i organitzen els serveis.
- El **Cos d'Agents Rurals**, integrat en aquesta Administració, **vetlla pel compliment** d'aquesta normativa al **medi natural**.

Així, quan un agent rural aixeca una acta per una infracció de caça o vigila un espai protegit, fa efectiu tot l'entramat que arrenca de l'Estatut.

Glossari de termes clau

- **Estatut d'autonomia**: norma institucional bàsica de Catalunya, aprovada com a llei orgànica.
- **Llei orgànica**: llei per a matèries especialment importants (drets fonamentals, estatuts d'autonomia); necessita majoria absoluta del Congrés.
- **Nacionalitat**: definició que l'Estatut dóna a Catalunya en el seu article 1.
 - **Generalitat**: sistema institucional en què s'organitza l'autogovern de Catalunya (Parlament, Presidència, Govern i altres institucions).
- **Competència exclusiva**: Catalunya legisla, reglamenta i executa íntegrament.
- **Competència compartida**: l'Estat fixa les bases i Catalunya les desenvolupa i executa.
- **Competència executiva**: la llei és estatal i Catalunya només l'executa.
- **Principis rectors**: orientacions que han de guiar l'actuació dels poders públics.
- **Conca interna**: conca hidrogràfica que neix i desemboca dins de Catalunya.

A l'examen (els punts que més cauen)

- L'Estatut vigent és la **Llei orgànica 6/2006, de 19 de juliol** (no la LO 4/1979, que era l'Estatut de Sau).
- L'Estatut té **223 articles**, va entrar en vigor el **2006** i el va matisar la **STC 31/2010**.
- Catalunya es defineix com a **nacionalitat** (art. 1).
- El **Parlament** exerceix la **potestat legislativa**; el **president/a** té la més alta representació.
- **Tres tipus de competències**: exclusives, compartides i executives.

- **Medi ambient i espais naturals:** competència **compartida** (art. 144), sens perjudici de la legislació bàsica de l'Estat.
- **L'autorització i seguiment d'emissions de gasos amb efecte d'hivernacle:** competència **compartida** en medi ambient.
- **Caça i pesca fluvial:** competència **exclusiva** de la Generalitat.
- **Llengua pròpia:** català. **Oficials:** català, castellà i occità (aranès).

Resum exprés (per repassar en un minut)

- L'Estatut és la **LO 6/2006**, té **223 articles**, en vigor el **2006**, matisat per la **STC 31/2010**; va substituir el de **1979** (Estatut de Sau).
- Catalunya = **nacionalitat**; la **Generalitat** organitza l'autogovern.
- Institucions: **Parlament** (legisla) + **Presidència** (representa i dirigeix) + **Govern** (executa); a més, **Síndic de Greuges, Sindicatura de Comptes i Consell de Garanties Estatutàries**.
- Drets/principis: dret a un **medi ambient adequat** i principis rectors de **sostenibilitat** i protecció del territori.
- Competències: **exclusives** (tot), **compartides** (bases de l'Estat + desenvolupament), **executives** (lleis estatals, execució catalana).
- Medi ambient i espais naturals = **compartida** (art. 144); **caça i pesca fluvial** = **exclusiva**; **aigües** segons la conca.

Posa't a prova

Abans de fer el test, intenta respondre mentalment:

- Quina norma aprova l'Estatut d'autonomia vigent i de quin any és?
- Com es defineix Catalunya en l'article 1 de l'Estatut?
- Quants articles té l'Estatut i quina sentència el va matisar?
- Quin òrgan exerceix la potestat legislativa a Catalunya?
- Quins són els tres tipus de competències i en què es diferencien?
 - En matèria de **medi ambient i espais naturals**, quin tipus de competència té la Generalitat segons l'article 144?
 - I en matèria de **caça i pesca fluvial**, quin tipus de competència té?
 - De quin tipus és la competència sobre el **seguiment d'emissions de gasos amb efecte d'hivernacle**?

Si pots respondre-les sense mirar, domines el tema. A sota tens la **norma oficial completa** (l'Estatut d'autonomia de Catalunya) per consultar-la quan vulguis aprofundir.

3**TEMA**

L'organització administrativa de la Generalitat i el regim jurídic del sector públic

Introducció: per què cal conèixer com s'organitza la Generalitat

Com a futur **agent rural** treballaràs dins d'una gran estructura: l'**Administració de la Generalitat de Catalunya**. Saber-ne l'organització no és un caprici acadèmic. Cada acte que dictis (un acta de denúncia, un informe, una proposta de sanció) surt d'un **òrgan** concret, amb una **competència** atribuïda per una norma, i s'ha de fer seguint unes **regles de procediment**. Si no es respecten aquestes regles, l'acte pot ser invàlid. Per això el temari et demana entendre tres coses: **com s'estructura l'Administració** (departaments, òrgans superiors i directius), **quina norma catalana** en regula el règim jurídic (la **Llei 26/2010**) i **quina norma estatal bàsica** completa el marc del sector públic (la **Llei 40/2015**).

No necessites ser jurista. Necessites el **mapa**: qui mana, com es reparteixen les funcions i quins principis obliguen tothom. Aquesta guia el dibuixa pas a pas. Està dividida en **seccions**: estudia-les una per una. Al final hi tens un **glossari**, els **punts que cauen a l'examen**, un **resum exprés** i una **autoavaluació**.

1. Conceptes previs: Administració, personalitat jurídica i competència

Tres idees senzilles abans d'entrar en matèria:

- **Administració pública**: l'organització de persones i mitjans que serveix amb objectivitat els interessos generals i actua **sotmesa a la llei i al dret**. No actua per voluntat pròpia, sinó perquè una norma li ho permet.
- **Personalitat jurídica única**: tota l'Administració de la Generalitat és **una sola persona jurídica**, encara que per dins tingui molts departaments i òrgans. Cap a fora actua com un únic subjecte de drets i obligacions.
- **Competència**: el conjunt de funcions i matèries que la norma atribueix a un òrgan. La competència és **irrenunciable** i s'exerceix pels òrgans que la tenen atribuïda com a pròpia, tret dels casos de delegació, avocació, encàrrec de gestió o substitució que la llei preveu.

A tot això s'hi lliga el **principi de legalitat**: l'Administració -i tu, en la teva feina- només pot fer allò que la norma empara.

Per fixar la idea. Un departament no és una empresa amb «personalitat» pròpia: és una **part** d'una única Administració. La Generalitat parla amb una sola veu jurídica.

2. El Govern: l'òrgan superior de direcció

Abans de l'Administració cal situar qui la dirigeix políticament. El **Govern** (també anomenat **Consell Executiu**) és l'**òrgan superior col·legiat** que dirigeix l'acció política i l'Administració de la Generalitat. Les seves notes clau:

- El componen el **president o presidenta de la Generalitat** i els **consellers i conselleres**.
- Exerceix la **funció executiva** i la **potestat reglamentària**. La **potestat reglamentària**, amb caràcter

general, **correspon al Govern**.

- Dirigeix l'Administració, n'aprova l'estructura i n'estableix les directrius.
- Actua de manera **col·legiada**: les decisions més importants es prenen en reunió del Govern.

La **Presidència de la Generalitat** té la més alta representació de Catalunya, nomena i separa els consellers i dirigeix i coordina l'acció del Govern.

Compte amb el parany. La potestat reglamentària general és **del Govern**, no de cada conseller pel seu compte. Els consellers tenen potestat reglamentària **en l'àmbit del seu departament**, però la regla general s'atribueix al Govern.

3. L'Administració de la Generalitat: els departaments

L'Administració de la Generalitat s'organitza, bàsicament, en **departaments**. Característiques:

- El **departament** és la unitat bàsica d'organització, dirigida per un **conseller o consellera**. (Recorda: «com s'anomena la unitat dirigida per un conseller?» -> **departament**.)
- El nombre, la denominació i l'àmbit de competències dels departaments els **fixa el president o presidenta** mitjançant decret.
- Cada departament agrupa un sector concret d'activitat administrativa (per exemple, agricultura, interior, territori...).
- Dins de cada departament hi pot haver **organismes i entitats** adscrits que formen l'**administració institucional**.

Els departaments s'estructuren internament en **òrgans superiors** i **òrgans directius**, que veurem tot seguit, i en **unitats** de nivell inferior (serveis, seccions, negociats).

4. Òrgans superiors i òrgans directius

Dins de cada departament, els càrrecs s'ordenen en una **escala jeràrquica**. La distinció entre òrgans superiors i directius és clàssica i cau a l'examen.

Òrgans superiors

Marquen la **direcció política** del departament:

- **El conseller o consellera**: titular del departament, n'és el cap. Exerceix la direcció, la potestat reglamentària en el seu àmbit i la representació del departament.
- **El secretari o secretària general**: és el **segon càrrec** del departament. Dirigeix els serveis comuns (personal, règim interior, gestió econòmica, contractació...), coordina les unitats i substitueix el conseller en cas d'absència en l'àmbit ordinari de gestió. És el **òrgan de suport** i de coordinació interna més alt.

Òrgans directius

Despleguen la **gestió tècnica i administrativa**:

- **Direccions generals**: dirigeixen i gestionen un àmbit material concret del departament. Al capdavant hi ha un **director o directora general**.
- **Subdireccions generals**: nivell immediatament inferior, especialitzen la gestió dins d'una direcció general.
- **Serveis, seccions i negociats**: unitats administratives de nivell inferior que executen les tasques.

Truc de memòria. Ordre descendent dins del departament: **conseller -> secretari general -> direccions generals -> subdireccions -> serveis**. De dalt (direcció política) a baix (execució material).

5. La Llei 26/2010: règim jurídic i procediment a Catalunya

La norma catalana de capçalera és la **Llei 26/2010, del 3 d'agost, de règim jurídic i de procediment de les administracions públiques de Catalunya**. (Pregunta tipus: «quina llei catalana regula el règim jurídic i el procediment de les administracions públiques de Catalunya?» -> **Llei 26/2010**.)

Aspectes que regula:

- L'**organització administrativa** de la Generalitat i les relacions entre administracions a Catalunya.
- Les **tècniques d'alteració de la competència**: delegació, avocació, encàrrec de gestió, delegació de signatura i substitució.
 - Els **principis d'actuació** de l'Administració: legalitat, servei a la ciutadania, eficàcia, eficiència, proximitat, transparència i bona administració.
- Aspectes del **procediment administratiu** complementaris a la legislació bàsica estatal.

Tècniques d'alteració de la competència

Convé tenir-les clares perquè l'examen hi insisteix:

- **Delegació de competències**: un òrgan trasllada l'exercici (no la titularitat) d'una competència a un altre òrgan.
- **Avocació**: un òrgan superior assumeix per a un cas concret una competència que tenia delegada o atribuïda a un d'inferior.
- **Encàrrec de gestió**: encarregar a un altre òrgan o entitat la **realització d'activitats de caràcter material o tècnic, sense cessió de la titularitat ni de la competència**. (És la definició exacta que demana el test.)
- **Delegació de signatura**: només es delega l'acte material de signar, no la decisió.
- **Suplència i substitució**: cobrir l'absència o vacant del titular d'un òrgan.

Compte amb el parany. L'encàrrec de gestió no cedeix mai la competència ni la titularitat: només l'execució material o tècnica. Qui decideix continua sent l'òrgan que fa l'encàrrec.

6. El procediment administratiu: fases

El **procediment administratiu** és el camí formal que segueix l'Administració per dictar un acte. La legislació bàsica estatal (Llei 39/2015) i la Llei 26/2010 el regulen. Té **tres fases** principals:

- **Iniciació**: pot ser **d'ofici** (per decisió de l'Administració) o **a instància de part** (per sol·licitud d'una persona interessada).
- **Instrucció**: es reuneixen les dades, proves, al·legacions i informes necessaris (audiència a la persona interessada, període de prova, informes...).
- **Finalització (o terminació)**: es resol el procediment. La forma normal és la **resolució**, però també pot acabar per desistiment, renúncia, caducitat o impossibilitat material.

Recorda la pregunta tipus: «quines fases comprèn el procediment administratiu?» -> **iniciació, instrucció i finalització**.

Per fixar la idea. El procediment garanteix els **drets de la ciutadania** (ser escoltat, presentar proves, conèixer

l'estat de l'expedient) i, alhora, protegeix l'Administració de l'arbitrarietat: tot ha de quedar **documentat i motivat**.

7. La Llei 40/2015: règim jurídic del sector públic

La norma estatal bàsica és la **Llei 40/2015, de l'1 d'octubre, de règim jurídic del sector públic (LRJSP)**. Va de bracet amb la **Llei 39/2015, del procediment administratiu comú** (la del procediment), però cadascuna té el seu àmbit:

- **Llei 39/2015** -> **procediment** administratiu comú (com es tramiten els actes; relacions amb la ciutadania).
- **Llei 40/2015** -> **organització i funcionament intern** del sector públic (òrgans, principis, relacions entre administracions, administració institucional).

Principis generals d'actuació (Llei 40/2015)

L'Administració serveix els interessos generals d'acord amb principis com ara:

- **Servei efectiu** a la ciutadania i **eficàcia** en el compliment dels objectius.
- **Eficiència** en l'assignació i la utilització dels recursos públics.
- **Jerarquia, descentralització, desconcentració i coordinació**.
- **Bona fe, confiança legítima i lleialtat institucional** entre administracions.
- **Transparència, responsabilitat** per la gestió pública i **racionalització**.

Òrgans administratius

La Llei 40/2015 fixa regles bàsiques sobre els òrgans:

- Els **òrgans administratius** es creen i regulen per norma; cap competència no pot quedar sense òrgan titular.
- Distingeix entre **òrgans unipersonals** (un sol titular) i **òrgans col·legiats** (diversos membres que decideixen conjuntament, com el Govern).
- Regula el **funcionament dels òrgans col·legiats**: president, secretari, convocatòria, quòrum, ordre del dia, actes i règim d'acords.
- Recull les **causes d'abstenció i recusació**, que garanteixen la **imparcialitat** de qui resol (parentiu, interès personal, amistat o enemistat manifesta, etc.).

8. L'administració institucional i el sector públic

A més de l'Administració «general» (departaments), existeix l'**administració institucional**: entitats amb personalitat jurídica pròpia, creades per complir funcions concretes i **adscrites** a un departament. La Llei 40/2015 (per a l'àmbit estatal) i la normativa catalana en regulen les categories:

- **Organismes autònoms**: presten activitats o serveis amb règim de dret públic, sota la direcció d'un departament.
- **Entitats públiques empresarials**: fan activitats de prestació de serveis o producció de béns amb contraprestació, sovint en règim de dret privat.
- **Consorcis**: entitats creades per diverses administracions (o amb privats sense ànim de lucre) per a finalitats d'interès comú.
- **Fundacions del sector públic i societats mercantils públiques**: amb capital o aportació

majoritàriament pública.

Aquestes entitats **no trenquen** la idea de servei públic: actuen sota la **direcció, la tutela o el control** de l'Administració matriu i estan subjectes als principis de legalitat, eficàcia i bona administració.

Truc de memòria. Pensa en cercles concèntrics: al centre, els **departaments** (Administració general); al voltant, l'**administració institucional** (organismes, entitats, consorcis, fundacions i societats). Tot plegat forma el **sector públic** de la Generalitat.

9. Relacions entre administracions

Les administracions no treballen aïllades. Tant la Llei 26/2010 com la Llei 40/2015 estableixen principis de relació:

- **Cooperació i col·laboració:** ajudar-se mútuament i compartir informació.
- **Coordinació:** actuar de manera coherent per a objectius comuns.
- **Lleialtat institucional:** respectar les competències de les altres administracions.
- Instruments com **convenis, conferències sectorials i encàrrecs de gestió** entre administracions.

Glossari de termes clau

- **Personalitat jurídica única:** tota l'Administració de la Generalitat actua com un sol subjecte jurídic, malgrat tenir molts departaments.
- **Departament:** unitat bàsica d'organització dirigida per un conseller o consellera.
- **Òrgan superior:** càrrec de direcció política del departament (conseller i secretari general).
- **Òrgan directiu:** càrrec de gestió tècnica (direcció general, subdirecció general).
- **Competència:** conjunt de funcions atribuïdes per norma a un òrgan; és irrenunciable.
- **Delegació:** traspàs de l'exercici (no la titularitat) d'una competència a un altre òrgan.
- **Avocació:** assumpció per un òrgan superior d'una competència d'un d'inferior per a un cas concret.
- **Encàrrec de gestió:** realització d'activitats materials o tècniques per un altre òrgan o entitat, sense cessió de titularitat ni competència.
- **Òrgan col·legiat:** òrgan format per diversos membres que decideixen conjuntament (p. ex., el Govern).
- **Administració institucional:** entitats amb personalitat pròpia adscrites a un departament (organismes autònoms, entitats públiques empresarials, consorcis...).
- **Procediment administratiu:** camí formal per dictar un acte; fases d'iniciació, instrucció i finalització.

A l'examen (els punts que més cauen)

- La **potestat reglamentària** general correspon al **Govern**.
- L'**òrgan superior col·legiat** de direcció és el **Govern** (Consell Executiu).
- La **unitat dirigida per un conseller** és el **departament**.
- L'**encàrrec de gestió** = activitats **materials o tècniques sense cessió** de titularitat ni competència.
- Llei catalana de règim jurídic i procediment: **Llei 26/2010**.
- Llei estatal del **procediment** administratiu comú: **Llei 39/2015**.
- Llei estatal del **règim jurídic del sector públic**: **Llei 40/2015**.
- Fases del procediment: **iniciació, instrucció i finalització**.
- Ordre jeràrquic al departament: conseller -> secretari general -> direcció general -> subdirecció general -> serveis.

Resum exprés (per repassar en un minut)

- L'Administració de la Generalitat té **personalitat jurídica única** i s'organitza en **departaments** dirigits per **consellers**.
- El **Govern** (president + consellers) és l'òrgan superior col·legiat i té la **potestat reglamentària** general.
- Òrgans **superiors** (conseller, secretari general) i **directius** (direccions i subdireccions generals).
- **Llei 26/2010** = règim jurídic i procediment a Catalunya (delegació, avocació, encàrrec de gestió...).
- **Llei 39/2015** = procediment comú; **Llei 40/2015** = règim jurídic del sector públic (principis, òrgans col·legiats, administració institucional).
- Procediment: **iniciació -> instrucció -> finalització**.
- Sector públic = departaments + administració institucional (organismes autònoms, entitats públiques empresarials, consorcis, fundacions, societats).

Posa't a prova

Abans de fer el test, intenta respondre mentalment:

- A qui correspon, amb caràcter general, la potestat reglamentària a la Generalitat?
- Com s'anomena la unitat dirigida per un conseller o consellera?
- Quina diferència hi ha entre un **òrgan superior** i un **òrgan directiu** dins d'un departament?
- Què implica exactament un **encàrrec de gestió**? Es cedeix la competència?
- Quina llei catalana regula el règim jurídic i el procediment? I quines són les dues lleis estatals bàsiques de 2015, i de què va cadascuna?
- Digues les **tres fases** del procediment administratiu.
- Posa dos exemples d'entitats de l'**administració institucional**.

Si pots respondre-les sense mirar, domines el tema.

4

TEMA

L'empleat public: drets, deures, regim d'incompatibilitats i regim disciplinari

Introducció: per què aquest tema és tan important

Quan superis l'oposició i prenguis possessió de la teva plaça, deixaràs de ser un ciutadà qualsevol i passaràs a ser un **empleat públic**: una persona que treballa per a tots, pagada amb diners de tots i sotmesa a unes regles especials. Aquest tema explica **qui són els empleats públics, quins drets tenen, quins deures han de complir, què poden i què no poden fer fora de la feina (incompatibilitats) i què passa si s'equivoquen o actuen malament (règim disciplinari)**.

La norma central és l'**Estatut bàsic de l'empleat públic (EBEP)**, aprovat pel **Reial decret legislatiu 5/2015** -per això molts l'anomenen **TREBEP**, perquè és un text refós-. A Catalunya, a més, s'aplica la normativa pròpia de funció pública. Els **agents rurals són funcionaris de carrera de l'escala bàsica, subgrup C1**, així que tot el que diu aquest tema t'afecta de ple.

Aquesta guia està dividida en **seccions plegables**: obre la que vulguis estudiar i deixa tancades les altres per no perdre't. Al final tens un **glossari**, els **punts que cauen a l'examen**, un **resum exprés** i una **autoavaluació**.

1. Conceptes previs: qui és «empleat públic»

Abans d'entrar en detall, fixem el vocabulari bàsic:

- **Empleat públic**: tota persona que exerceix funcions retribuïdes a les administracions públiques al servei dels interessos generals.
- **Funció pública**: el conjunt de regles que ordenen la relació entre l'Administració i el seu personal.
- **EBEP / TREBEP**: l'**Estatut bàsic de l'empleat públic** (RDL 5/2015), la norma de capçalera que estableix els principis comuns a tot l'Estat.

Per fixar la idea. No tots els qui treballen per a l'Administració són «funcionaris». «Funcionari» és només una de les classes d'empleats públics. Compte amb aquesta confusió, que cau molt.

2. Les classes d'empleats públics (art. 8 a 13 EBEP)

L'EBEP distingeix **quatre classes** d'empleats públics. Saber-les diferenciar és bàsic:

- **Funcionaris de carrera** (art. 9): persones que, després de superar un procés selectiu, queden vinculades a l'Administració per una **relació estatutària** (no contractual) per exercir funcions de manera **permanent**. Gaudeixen d'**inamovibilitat**. Els **agents rurals són funcionaris de carrera**.
- **Funcionaris interins** (art. 10): són nomenats, per **raons de necessitat i urgència**, per ocupar **temporalment** places de funcionari de carrera (per exemple, una vacant fins que es cobreixi, una substitució o un excés de feina). No tenen inamovibilitat permanent.
- **Personal laboral** (art. 11): treballa en virtut d'un **contracte de treball** (regit pel dret laboral, no per l'estatutari). Pot ser **fix, per temps indefinit o temporal**.

- **Personal eventual** (art. 12): fa funcions **de confiança o assessorament especial**; el seu nomenament és **lliure** i cessa automàticament quan cessa l'autoritat que el va nomenar. No dóna dret a consolidar plaça.

Truc de memòria. Dues vinculacions: **estatutària** (funcionaris, de carrera o interins) i **contractual** (personal laboral). L'eventual és el de «confiança», que entra i surt amb el càrrec polític.

L'accés a la condició de funcionari

Per accedir a la funció pública regeixen els principis constitucionals d'**igualtat, mèrit, capacitat i publicitat**. L'**adquisició de la condició de funcionari de carrera** exigeix (art. 62 EBEP):

- **Superar el procés selectiu** (oposició, concurs o concurs-oposició).
- **Ser nomenat** per l'òrgan competent.
- **Prestar jurament o promesa** de complir la Constitució i l'Estatut.
- **Prendre possessió** dins del termini establert.

3. Els drets dels empleats públics (art. 14 i 15 EBEP)

L'EBEP distingeix entre **drets individuals** (de cada empleat) i **drets individuals exercits col·lectivament**.

Drets individuals (art. 14)

Cada funcionari té dret, entre altres, a:

- La **inamovibilitat** en la condició de funcionari de carrera (no se'l pot expulsar lliurement; només per causes legals i amb procediment).
- L'**exercici efectiu de les funcions** del seu lloc de treball.
- La **progressió a la carrera professional** i la **promoció interna**.
- Percebre les **retribucions** i indemnitzacions corresponents.
- Rebre **formació** contínua i actualitzar els seus coneixements.
- El **respecte a la seva intimitat** i a la dignitat (protecció davant l'assetjament sexual i laboral).
- La **vacança** anual, els permisos i les llicències.
- La **jubilació**.
- Una **protecció eficaç en matèria de seguretat i salut** en el treball.

Drets col·lectius (art. 15)

S'exerceixen de manera conjunta i tenen base constitucional (art. 28 CE):

- **Llibertat sindical** i dret de **sindicació**.
- **Negociació col·lectiva** i participació en la determinació de les condicions de treball.
- L'**exercici de la vaga**, amb la garantia del manteniment dels **serveis essencials** de la comunitat.
- El **plantejament de conflictes col·lectius**.
- El dret de **reunió**.

A tenir clar. La **negociació col·lectiva** dels funcionaris es fa a través de les **meses de negociació**, en què estan legitimades les **organitzacions sindicals** més representatives. Aquest punt apareix sovint a l'examen.

Les retribucions (art. 22 a 24)

Les retribucions dels funcionaris es divideixen en:

- **Bàsiques:** el **sou** (segons el subgrup, com el C1) i els **triennis** (un complement per cada tres anys de servei). També les **pagues extraordinàries**.
- **Complementàries:** retribueixen les característiques del lloc, la carrera, el rendiment i els serveis extraordinaris (complement de destinació, complement específic, productivitat, gratificacions).

4. Els deures i el codi de conducta (art. 52 a 54 EBEP)

Els empleats públics han d'exercir amb **lleialtat i bona fe** les seves funcions i respectar la Constitució i la resta de l'ordenament. L'EBEP recull aquests deures en un **codi de conducta** format per **principis ètics** (art. 53) i **principis de conducta** (art. 54).

Principis ètics (art. 53)

- Servir els **interessos generals** amb **objectivitat, neutralitat i imparcialitat**, sense discriminació.
- Actuar amb **integritat, honradesa i austeritat**, sense obtenir beneficis indeguts.
- **Abstenir-se** en els assumptes en què tinguin un interès personal (per evitar conflictes d'interès).
- No acceptar **regals** que superin els usos habituals ni favors que comprometin la seva imparcialitat.
- Mantenir la **confidencialitat** de les dades a què accedeixen i no fer-ne un ús impropí.
- Administrar els **recursos públics** amb austeritat.

Principis de conducta (art. 54)

- Tractar amb **atenció i respecte** la ciutadania i els companys.
- Complir amb **diligència** les tasques i les **instruccions** dels superiors (llevat que constitueixin una infracció manifesta de l'ordenament).
- Mantenir actualitzada la **formació**.
- Observar les normes de **seguretat i salut laboral**.
- Garantir l'atenció a la ciutadania en la **llengua** que sol·liciti, d'acord amb la normativa.
- Fer un **ús correcte dels mitjans** i evitar-ne l'ús particular.

Per a la teva feina d'agent rural. Com a agent de l'autoritat actuaràs sovint en contacte directe amb la ciutadania al medi natural. El **respecte, la imparcialitat i l'objectivitat** del codi de conducta no són teoria: són la base de la confiança pública en el cos.

5. El règim d'incompatibilitats (Llei 53/1984)

La regla d'or és senzilla: el **personal al servei de les administracions públiques només pot tenir un lloc de treball públic**. Ho regula la **Llei 53/1984, de 26 de desembre, d'incompatibilitats del personal al servei de les administracions públiques**.

Principis bàsics

- **Dedicació a un sol lloc públic:** no es pot compatibilitzar més d'un lloc al sector públic, llevat de supòsits taxats i amb **autorització expressa** de compatibilitat.
- L'exercici d'un segon lloc o activitat (pública o privada) **requereix autorització prèvia** i mai no pot **modificar la jornada ni l'horari** ni afectar la imparcialitat o els interessos del servei.
- En cap cas la suma de retribucions no pot superar els límits que fixa la llei.

Activitats incompatibles

- No es pot exercir cap activitat privada (per compte propi o aliè) que es relacioni **directament** amb les que desenvolupa l'empleat en el seu departament, o que en pugui comprometre la imparcialitat.
- Són **incompatibles** les activitats que impedeixin o menyscabin el compliment estricte dels deures o n'afectin la independència.
- Qui ocupa un lloc amb **dedicació especial o exclusiva** (sovint retribuït amb un complement específic per aquest motiu) **no pot fer activitats privades**.

Compte. Incomplir el règim d'incompatibilitats és una **falta disciplinària** i pot comportar sanció. No n'hi ha prou amb «no cobrar» del segon lloc: el que cal és **autorització**.

6. El règim disciplinari (art. 93 a 98 EBEP)

Quan un empleat públic incompleix els seus deures, pot incórrer en **responsabilitat disciplinària**. Aquesta responsabilitat és **independent** de la responsabilitat penal o civil en què pugui incórrer pels mateixos fets.

Principis del procediment

El procediment disciplinari es regeix per garanties: **legalitat** (només són faltes les previstes per llei), **tipicitat**, **irretroactivitat** de les disposicions desfavorables, **proporcionalitat**, **culpabilitat** i **presumpció d'innocència**. La sanció s'imposa mitjançant un **procediment** amb audiència de la persona interessada.

Classes de faltes (art. 95)

Les faltes disciplinàries es classifiquen en **tres graus**:

- **Molt greus**
- **Greus**
- **Lleus**

Entre les **faltes molt greus** que enumera l'EBEP hi ha, per exemple:

- L'**incompliment del deure de respecte a la Constitució** i a l'Estatut d'autonomia.
- Tota actuació que suposi **discriminació** per raó d'origen, sexe, religió, opinió, etc., o l'**assetjament** sexual o laboral.
- L'**abandonament del servei** i la **desobediència oberta** a les ordres legítimes.
- La **publicació o utilització indeguda de secrets** oficials o informació reservada.
- El **notori incompliment de les funcions** essencials del lloc de treball.
- La **prevalença** de la condició de funcionari per obtenir un benefici indegut.

Les **faltes greus i lleus** es concreten en les lleis de funció pública estatals i autonòmiques, atenent criteris com la intencionalitat, el dany causat, la pertorbació del servei o la reincidència.

Les sancions (art. 96)

Segons la gravetat de la falta, es poden imposar:

- **Separació del servei** (només per faltes molt greus): és la **sanció més greu**; suposa la **pèrdua de la condició de funcionari**.
- **Acomiadament disciplinari** del personal laboral (per faltes molt greus).
- **Suspensió ferma de funcions** o de feina i sou (amb un límit màxim de durada que fixa la llei).

- **Trasllat forçós**, amb o sense canvi de localitat.
- **Demèrit** (penalització en la carrera o en la promoció).
- **Advertiment** (apercebiment), per a les faltes lleus.

Important. La **separació del servei** és la sanció màxima i només pot derivar d'una **falta molt greu**. Memoritza la correspondència: falta lleu -> advertiment; falta greu -> suspensió o trasllat; falta molt greu -> separació del servei.

Prescripció

Tant les faltes com les sancions **prescriuen** (s'extingeixen pel pas del temps): les **molt greus**, als 3 anys; les **greus**, als 2 anys; les **lleus**, als 6 mesos (terminis de referència de l'EBEP, que poden modular-se per la normativa aplicable).

7. Pèrdua i suspensió de la condició de funcionari (art. 63 a 68)

La condició de funcionari de carrera **es perd** per:

- **Renúncia** voluntària.
- **Pèrdua de la nacionalitat** exigida per a l'accés.
- **Sanció disciplinària de separació del servei**.
- **Pena principal o accessòria d'inhabilitació** absoluta o especial per a càrrec públic.
- **Jubilació** total.

La **suspensió de funcions** (art. 90) pot ser **provisional** (durant la tramitació d'un procediment) o **ferma** (com a sanció), i durant aquesta el funcionari queda privat temporalment de l'exercici de les seves funcions i dels seus drets.

Glossari de termes clau

- **EBEP / TREBEP**: Estatut bàsic de l'empleat públic, aprovat pel Reial decret legislatiu 5/2015. Norma de capçalera de la funció pública.
- **Funcionari de carrera**: empleat vinculat per relació estatutària de manera permanent; gaudeix d'ínamovibilitat. És el cas dels agents rurals.
- **Funcionari interí**: nomenat temporalment per raons de necessitat i urgència.
- **Personal laboral**: vinculat per contracte de treball regit pel dret laboral.
- **Personal eventual**: fa funcions de confiança o assessorament; cessa amb l'autoritat que el va nomenar.
- **Relació estatutària**: vincle especial de dret públic entre el funcionari i l'Administració (no és un contracte).
- **Ínamovibilitat**: garantia que el funcionari de carrera no pot ser cessat lliurement.
- **Codi de conducta**: conjunt de principis ètics (art. 53) i de conducta (art. 54) que han de complir els empleats públics.
- **Incompatibilitat**: situació en què un empleat no pot exercir una segona activitat sense autorització; regulada per la Llei 53/1984.
- **Règim disciplinari**: conjunt de regles sobre faltes i sancions per l'incompliment dels deures.
- **Separació del servei**: sanció màxima; comporta la pèrdua de la condició de funcionari.
- **Triennis**: complement retributiu per cada tres anys de servei.

- **Mesa de negociació:** òrgan on es negocien col·lectivament les condicions de treball amb els sindicats.

A l'examen

- L'EBEP és el **RDL 5/2015** (TREBEP). Memoritza la xifra.
- **Quatre classes** d'empleats públics: funcionaris de carrera, funcionaris interins, personal laboral i personal eventual. Els **agents rurals són funcionaris de carrera**, escala bàsica, **subgrup C1**.
- Les faltes es classifiquen en **molt greus, greus i lleus**.
- La sanció **més greu** és la **separació del servei** (només per falta molt greu).
- Els **drets col·lectius** inclouen sindicació, negociació col·lectiva (per **meses de negociació**) i vaga amb serveis essencials.
- El **codi de conducta**: art. **53** (principis ètics) i art. **54** (principis de conducta).
- Les incompatibilitats es regeixen per la **Llei 53/1984**: regla d'un sol lloc públic i autorització prèvia.

Resum exprés

L'empleat públic es regeix per l'**EBEP (RDL 5/2015)**. Hi ha **quatre classes**: funcionaris de carrera (com els agents rurals, C1), interins, laborals i eventuais. Tenen **drets individuals** (inamovibilitat, carrera, retribució, formació) i **col·lectius** (sindicació, negociació, vaga). Han de complir un **codi de conducta** amb principis ètics (art. 53) i de conducta (art. 54). Només poden tenir un lloc públic: és el **règim d'incompatibilitats** (Llei 53/1984). Si incompleixen els deures, responen davant el **règim disciplinari**: faltes **molt greus, greus i lleus** i sancions que van de l'**advertiment** fins a la **separació del servei**.

Posa't a prova

- Quina norma constitueix l'Estatut bàsic de l'empleat públic?
- Quines són les quatre classes d'empleats públics segons l'EBEP?
- Quin tipus de personal són els agents rurals i a quin subgrup pertanyen?
- Enumera tres drets individuals i tres drets col·lectius dels funcionaris.
- Quins requisits exigeix l'EBEP per adquirir la condició de funcionari de carrera?
- Quins articles de l'EBEP recullen els principis ètics i els de conducta?
- Com es duu a terme la negociació col·lectiva dels funcionaris?
- Quina llei regula el règim d'incompatibilitats i quina n'és la regla bàsica?
- Com es classifiquen les faltes en el règim disciplinari?
- Quina és la sanció disciplinària més greu i de quin tipus de falta deriva?
- Per quines causes es perd la condició de funcionari de carrera?

5**TEMA**

El procediment administratiu comú: la Llei 39/2015. Drets dels interessats, fases i actes administratius. Transparència i accés a la informació pública

Introducció: per què aquest tema és tan important

Cada vegada que l'Administració dicta una resolució -concedir una llicència, imposar una sanció, denegar una sol·licitud- ho fa seguint un **camí marcat per la llei**: el **procediment administratiu**, regulat amb caràcter general per la **Llei 39/2015, d'1 d'octubre, del procediment administratiu comú de les administracions públiques (LPAC)**. Com a agent rural exerciràs funcions públiques (aixecaràs actes, faràs denúncies, proposaràs sancions), de manera que **el teu treball forma part d'aquests procediments**. Entendre'ls bé no és només matèria d'examen: és part de la teva feina diària.

Aquest tema té dues potes. La **primera** és la Llei 39/2015: qui és l'**interessat**, quins **drets** té, quines **fases** segueix un procediment i què és un **acte administratiu** (vàlidesa, nul·litat, notificació i recursos). La **segona** és la **transparència**: la **Llei 19/2014, del 29 de desembre, de transparència, accés a la informació pública i bon govern** de Catalunya, que garanteix el dret de la ciutadania a saber què fa l'Administració.

Aquesta guia està dividida en **seccions plegables**: obre la que vulguis estudiar i deixa tancades les altres. Al final tens un **glossari**, els **punts que cauen a l'examen**, un **resum exprés** i una **autoavaluació**.

1. La Llei 39/2015: què regula i a qui s'aplica

La **Llei 39/2015 (LPAC)** regula les **relacions externes** entre l'Administració i els ciutadans: com s'inicia, es tramita i s'acaba un procediment, i quins drets i garanties hi tenen les persones. És la "germana" de la **Llei 40/2015, de règim jurídic del sector públic (LRJSP)**, que regula el funcionament **intern** de l'Administració (òrgans, competències, responsabilitat patrimonial).

- **LPAC (39/2015)** -> procediment, relació amb el ciutadà, drets, actes, recursos.
- **LRJSP (40/2015)** -> organització interna, competència, òrgans col·legiats.

Totes dues van substituir l'antiga Llei 30/1992. La LPAC s'aplica a **totes les administracions públiques** (estatal, autonòmica, local) i al sector públic institucional.

Per fixar la idea. Tot el que té a veure amb **tramitar un expedient i tractar el ciutadà** és la 39/2015; el que té a veure amb **com s'organitza l'Administració per dins** és la 40/2015.

2. L'interessat en el procediment (article 4)

No tothom pot intervenir en qualsevol expedient: cal tenir la condició d'**interessat**. L'**article 4 de la LPAC** estableix que es consideren interessats:

- Qui **promou** el procediment com a **titular de drets o interessos legítims** individuals o col·lectius.
- Els que, sense haver iniciat el procediment, tinguin **drets que puguin resultar-ne afectats** per la

decisió que s'adopti.

- Aquells **interessos legítims** dels quals puguin resultar afectats per la resolució i s'hi **personin** abans que es dicti.

La **capacitat d'obrar** davant l'Administració la tenen les persones físiques i jurídiques, i també **els menors** per als drets que l'ordenament els permet exercir sense el representant. Es pot actuar mitjançant **representant**, que cal acreditar per als actes importants (sol·licituds, recursos, desistiments...).

3. Els drets de les persones davant l'Administració (article 13)

L'**article 13 de la LPAC** reconeix els drets de **qualsevol persona** en les seves relacions amb les administracions, encara que no sigui part d'un procediment concret. Entre d'altres:

- A **comunicar-se** amb les administracions a través d'un **punt d'accés general electrònic**.
- A ser **assistides** en l'ús de mitjans electrònics.
- A utilitzar les **llengües oficials** del seu territori.
- A **accedir a la informació pública**, arxius i registres.
- A ser **tractades amb respecte i deferència** pel personal, que els ha de facilitar l'exercici dels seus drets.
- A exigir les **responsabilitats** de les administracions i del personal quan correspongui.
- A la **protecció de dades** de caràcter personal.

Compte amb el parany. L'article 13 NO inclou el "dret a obtenir resolucions favorables a les seves pretensions". Ningú no té dret que li diguin que sí: té dret que el procediment es tramiti bé.

4. Els drets de l'interessat en el procediment (article 53)

A més dels drets generals de l'article 13, qui **ja és part** d'un procediment té els drets específics de l'**article 53**:

- A **conèixer l'estat de tramitació** dels procediments en què sigui interessat.
- A **identificar les autoritats i el personal** sota la responsabilitat dels quals es tramiten.
- A **obtenir còpies** dels documents continguts en els procediments.
- A **no presentar documents originals**, llevat que la norma ho exigeixi.
- A **no aportar documents** ja en poder de les administracions (que els han de demanar entre elles).
- A formular **al·legacions**, utilitzar mitjans de defensa i **aportar documents** en qualsevol fase abans del tràmit d'audiència.

L'obligació de relacionar-se electrònicament (article 14)

L'**article 14** distingeix qui pot triar el paper i qui està **obligat** al canal electrònic. Estan **obligades a relacionar-se electrònicament** amb les administracions, entre d'altres: les **persones jurídiques**, les **entitats sense personalitat jurídica**, els qui exerceixen una **activitat professional** amb col·legiació obligatòria, els **representants** d'un interessat obligat i els **empleats públics** en els tràmits amb la seva administració. Les **persones físiques** que no hi encaixin poden **triar** entre el canal electrònic i el paper.

5. Les fases del procediment administratiu

Tot procediment segueix, a grans trets, tres moments: **iniciació, instrucció i finalització**. Vegem-los.

Iniciació (articles 54 i següents)

El procediment es pot iniciar de **dues maneres**:

- **D'ofici**: per iniciativa de la pròpia Administració (per acord, per ordre superior, per petició raonada d'altres òrgans o per **denúncia**). Aquí entren moltes de les actuacions dels agents rurals.
- **A sol·licitud** de la persona interessada (instància).

Instrucció (articles 75 i següents)

És la fase on es **reuneixen les dades** per resoldre. Inclou:

- **Al·legacions** dels interessats.
 - **Prova** dels fets rellevants.
 - **Informes** (poden ser preceptius o facultatius, vinculants o no).
 - **Tràmit d'audiència**: abans de resoldre, es dóna vista de l'expedient a l'interessat perquè al·legui.
- L'article 82 estableix que el termini d'audiència no pot ser **inferior a deu dies ni superior a quinze**.
- **Informació pública** (quan escau), per recollir opinions de la ciutadania.

Finalització (articles 84 i següents)

El procediment pot acabar de diverses maneres:

- **Resolució** (forma normal): decideix totes les qüestions plantejades i ha de ser **motivada** en molts casos.
- **Desistiment** de la sol·licitud o **renúncia** al dret.
- **Caducitat** (per inactivitat de l'interessat o per transcurs del termini en procediments d'ofici).
- **Impossibilitat material** de continuar.

Els terminis per resoldre (articles 21 i 24)

L'Administració té l'**obligació de resoldre i notificar** de manera expressa. Quan la norma reguladora no fixa termini, el màxim és de **tres mesos** (art. 21). Si l'Administració no resol a temps, entra en joc el **silenci administratiu** (art. 24): en els procediments iniciats a sol·licitud de l'interessat el silenci sol ser **positiu** (estimadori), excepte en els casos en què una norma amb rang de llei prevegi el contrari.

6. L'acte administratiu

L'**acte administratiu** és tota **declaració de voluntat, de judici, de coneixement o de desig** que dicta una administració pública en exercici d'una potestat administrativa. Exemples: una resolució sancionadora, l'atorgament d'una llicència, una notificació.

Requisits de l'acte

Perquè sigui vàlid, l'acte ha de complir, entre d'altres:

- **Competència**: l'ha de dictar l'òrgan que té atribuïda la potestat.
- **Contingut** ajustat a l'ordenament i determinat.
- **Causa i finalitat** d'interès públic.
- **Forma** escrita (amb caràcter general) i, quan calgui, **motivació**.
- **Procediment** legalment establert.

La motivació (article 35)

S'han de **motivar** (explicar les raons de fet i de dret), entre d'altres: els actes que **limiten drets** o

interessos legítims, els que **resolen recursos**, els que **se separen del criteri** seguit en actuacions precedents, els que es dicten en l'exercici de **potestats discrecionals** i els **sancionadors**.

Eficàcia i executivitat

Els actes es **presumeixen vàlids** i produeixen efectes des de la data en què es dicten (art. 39), però la seva **eficàcia** sol quedar demorada fins a la **notificació**. Gaudeixen d'**executivitat**: l'Administració els pot fer complir sense haver d'anar abans als tribunals.

7. Validesa, nul·litat i anul·labilitat

No tots els defectes tenen la mateixa gravetat. La LPAC distingeix dos graus d'invalidesa.

Nul·litat de ple dret (article 47)

És el defecte **més greu**: l'acte no ha tingut mai validesa i la nul·litat no es pot esmenar ni prescriu. Són nuls de ple dret, entre d'altres, els actes:

- Que **lesionen drets i llibertats** susceptibles d'empara constitucional.
- Dictats per **òrgan manifestament incompetent** per raó de la matèria o del territori.
- De **contingut impossible**.
- Que siguin **constitutius d'infracció penal**.
- Dictats **prescindint totalment del procediment** legalment establert.

Anul·labilitat (article 48)

És el defecte **menys greu**: qualsevol infracció de l'ordenament jurídic. L'acte produeix efectes mentre no s'anul·li i el vici **es pot convalidar**. Els **defectes de forma** només produeixen anul·labilitat quan l'acte **no té els requisits per assolir la seva finalitat** o generen **indefensió**. Els actes fora de termini només són anul·lables quan ho imposi la naturalesa del termini.

8. La notificació

La **notificació** és l'acte de comunicar formalment a l'interessat una resolució o acte que l'afecta. És clau perquè **d'ella depèn l'eficàcia** de l'acte i el **còmput dels terminis** per recórrer.

- Es practica preferentment per **mitjans electrònics** (obligatòriament per als subjectes de l'article 14).
- Ha de contenir el **text íntegre** de l'acte, indicar si és definitiu o no, els **recursos** que s'hi poden interposar, l'**òrgan** davant del qual i el **termini**.
- S'ha de cursar dins els **deu dies** següents a la data en què s'hagi dictat l'acte.
- Quan no és possible la notificació individual, es fa per **anunci** al Butlletí Oficial de l'Estat (BOE).

9. Els recursos administratius

Si l'interessat no està d'acord amb un acte, pot **recórrer** davant la pròpia Administració abans d'anar als tribunals.

- **Recurs d'alçada**: contra actes que **no exhauereixen la via administrativa**; davant l'**òrgan superior** jeràrquic. Termini per interposar-lo: **un mes** (si l'acte és exprés); per resoldre'l, **tres mesos**.
- **Recurs potestatiu de reposició**: contra actes que **sí que exhauereixen la via administrativa**; davant el **mateix òrgan** que va dictar l'acte. Termini: **un mes**. És potestatiu (es pot triar entre aquest o anar directament al contenciós).

- **Recurs extraordinari de revisió:** contra actes fermes, només en **supòsits taxats** (error de fet, documents nous de valor essencial...).

Esgotada la via administrativa, s'obre la **via contenciosa administrativa** (els tribunals).

10. La transparència i l'accés a la informació pública (Llei 19/2014)

A Catalunya, la **Llei 19/2014, del 29 de desembre, de transparència, accés a la informació pública i bon govern** garanteix que la ciutadania pugui **saber què fa l'Administració**. Té tres grans blocs:

- **Transparència (publicitat activa):** l'Administració ha de **publicar pel seu compte**, sense que ningú ho demani, informació sobre organització, càrrecs, contractes, subvencions, pressupostos, etc. Es fa a través del **Portal de la Transparència**.
- **Dret d'accés a la informació pública:** **qualsevol persona**, sense necessitat de motivar la sol·licitud, pot demanar la informació que tingui l'Administració.
- **Bon govern:** principis ètics i de conducta i un **codi de conducta** dels alts càrrecs.

El dret d'accés: característiques i límits

- És un dret de **qualsevol persona** major de 16 anys, **sense haver de justificar** per què el demana.
- Té **límits** d'aplicació **restrictiva**: la seguretat pública, la investigació de delictes, la intimitat i la **protecció de dades** personals, els interessos econòmics, etc.
- L'Administració ha de **resoldre i notificar** en el termini màxim d'un mes des de la recepció de la sol·licitud (prorrogable en casos justificats).
- Si es **denega** o no es resol, la persona pot reclamar davant la **Comissió de Garantia del Dret d'Accés a la Informació Pública (GAIP)**.

A l'examen. El termini general per resoldre una sol·licitud d'accés a la informació és d'un mes; l'òrgan que resol les reclamacions és la **GAIP**.

Glossari de termes clau

- **Procediment administratiu:** camí legalment establert que segueix l'Administració per dictar un acte.
- **Interessat:** persona titular de drets o interessos legítims afectats per un procediment (art. 4 LPAC).
- **Acte administratiu:** declaració d'una administració en exercici d'una potestat administrativa.
- **Silenci administratiu:** efecte que la llei dóna a la manca de resolució expressa dins de termini (positiu o negatiu).
- **Tràmit d'audiència:** fase en què s'escolta l'interessat abans de resoldre (de 10 a 15 dies).
- **Nul·litat de ple dret:** invalidesa màxima; l'acte no ha tingut mai efecte (art. 47).
- **Anul·labilitat:** invalidesa menor i esmenable per infracció de l'ordenament (art. 48).
- **Notificació:** comunicació formal d'un acte; en depèn la seva eficàcia i el còmput de terminis.
- **Recurs d'alçada:** recurs davant l'òrgan superior contra actes que no exhaureixen la via administrativa.
- **Recurs de reposició:** recurs potestatiu davant el mateix òrgan, contra actes que exhaureixen la via.
- **Publicitat activa:** obligació de publicar informació sense que ningú la demani.
- **GAIP:** Comissió de Garantia del Dret d'Accés a la Informació Pública.

A l'examen (els punts que més cauen)

- La LPAC és la **Llei 39/2015, d'1 d'octubre**.
- **Interessat:** art. 4; **drets de les persones:** art. 13 (no inclou obtenir resolucions favorables); **drets de**

l'interessat: art. 53.

- **Obligats** a la relació electrònica (art. 14): persones jurídiques, entitats sense personalitat, professionals col·legiats, representants i empleats públics.
- **Tràmit d'audiència** (art. 82): de **10 a 15 dies**. **Termini per resoldre** (art. 21): **tres mesos**.
- **Nul·litat** de ple dret: art. 47; **anul·labilitat**: art. 48.
- **Alçada i reposició**: termini d'un mes.
- **Accés a la informació** (Llei 19/2014): es resol en **un mes**; reclamacions davant la **GAIP**.

Resum exprés (per repassar en un minut)

- **LPAC = Llei 39/2015** (procediment, relació amb el ciutadà). **LRJSP = Llei 40/2015** (organització interna).
- Interessat -> **art. 4**; drets de tothom -> **art. 13**; drets de l'interessat -> **art. 53**.
- Fases: **iniciació** (d'ofici o a sol·licitud) -> **instrucció** (al·legacions, prova, informes, audiència 10-15 dies) -> **finalització** (resolució, desistiment, renúncia, caducitat).
- Resoldre: màxim **3 mesos** si no hi ha termini fixat; després, **silenci** (en general positiu a sol·licitud de l'interessat).
- Acte administratiu: presumpció de **validesa i executivitat**; cal **motivar** els que limiten drets, els sancionadors i els discrecionals.
- Invalidesa: **nul·litat** (art. 47, vici greu) i **anul·labilitat** (art. 48, vici menor esmenable).
- Recursos: **alçada** (òrgan superior) i **reposició** (mateix òrgan), **un mes**; després, contenciós.
- Transparència: **Llei 19/2014** -> publicitat activa + dret d'accés (un mes, **GAIP**) + bon govern.

Posa't a prova

Abans de fer el test, intenta respondre mentalment:

- Quin article de la Llei 39/2015 defineix qui és l'interessat?
- L'article 13 inclou el dret a obtenir una resolució favorable? Per què?
- Quants dies, com a mínim i com a màxim, dura el tràmit d'audiència?
- Quin és el termini màxim general per resoldre quan la norma no en fixa cap?
- Quina diferència hi ha entre nul·litat de ple dret i anul·labilitat?
- Davant de quin òrgan es presenta el recurs d'alçada? I el de reposició?
- Quina llei catalana regula la transparència i quin termini té l'Administració per resoldre una sol·licitud d'accés a la informació?

Si pots respondre-les sense mirar, domines el tema. A sota tens les **normes oficials completes** per consultar-les quan vulguis aprofundir.

6**TEMA**

El municipi i l'organització territorial de Catalunya. Comarques, vegueries i províncies. L'administració local

Introducció: per què aquest tema és clau per a un agent rural

Com a **agent rural** treballaràs sobre un **territori** concret: muntanyes, rius, boscos, espais naturals... i tots aquests espais estan dins d'un **municipi**, d'una **comarca** i d'una **vegueria o província**. Saber **com s'organitza el territori de Catalunya** i **qui mana a cada lloc** (l'alcalde, el ple, el consell comarcal) és essencial: moltes de les teves actuacions -notificacions, denúncies, col·laboració amb autoritats- et posaran en contacte amb les **administracions locals**.

No cal que siguis jurista, però sí que entenguis **el mapa institucional**: què és un municipi i quins òrgans té, què fa una comarca, què és una vegueria, què queda de les províncies i quines normes ho regulen tot. Aquest tema te'n dóna una visió completa i ordenada.

Aquesta guia està dividida en **seccions plegables**: obre la que vulguis estudiar i deixa tancades les altres per no perdre't. Al final tens un **glossari**, els **punts que cauen a l'examen**, un **resum exprés** i una **autoavaluació**.

1. El marc normatiu: d'on surt tot

Abans d'entrar en cada ens territorial, has de saber **quines normes regulen l'administració local**. Són tres nivells:

- **La Constitució espanyola (CE) de 1978**: garanteix l'**autonomia local**. L'article 137 diu que l'Estat s'organitza territorialment en **municipis, províncies i comunitats autònomes**, tots amb autonomia per gestionar els seus interessos. L'article 140 garanteix l'**autonomia dels municipis**; l'article 141, la de les **províncies**.
- **La Llei estatal 7/1985, de 2 d'abril, reguladora de les bases del règim local (LRBRL o LBRL)**: és la **norma bàsica** estatal. Fixa el règim mínim comú de tots els ens locals d'Espanya (municipis, províncies, illes...).
- **El Decret legislatiu 2/2003, de 28 d'abril**, pel qual s'aprova el **Text refós de la Llei municipal i de règim local de Catalunya (TRLRMLC)**: és la **norma de capçalera a Catalunya**. Desenvolupa i adapta el règim local al nostre país.

A sobre de tot això hi ha l'**Estatut d'autonomia de Catalunya de 2006** (Llei orgànica 6/2006), que en els seus **articles 83 i següents** dissenyà l'organització territorial pròpia de Catalunya.

Per fixar la idea. Tres normes clau: **CE 1978** (garanteix l'autonomia local), **Llei 7/1985** (bases estatals) i **DL 2/2003** (Llei municipal catalana). I per sobre, l'**Estatut de 2006**.

2. L'organització territorial de Catalunya

L'**Estatut d'autonomia de Catalunya de 2006** estableix (art. 83) que **Catalunya estructura la seva**

organització territorial bàsica en municipis i vegueries. A més, preveu que la dimensió **supramunicipal** la formen també les **comarques** i els ens que les lleis estableixin.

Per tant, els **ens locals territorials** a Catalunya són:

- El **municipi**: l'ens local **bàsic** i més proper a la ciutadania.
- La **comarca**: agrupació de municipis amb caràcter supramunicipal.
- La **vegueria**: ens territorial propi de Catalunya, pensat per substituir o assumir el paper de la província i articular la cooperació local i la presència del Govern al territori.
- La **província**: divisió territorial reconeguda per la Constitució, encara vigent (Barcelona, Girona, Lleida i Tarragona).

A banda d'aquests, hi ha **altres ens locals** de caràcter més específic, com les **entitats municipals descentralitzades (EMD)** -nuclis de població separats que gestionen interessos propis-, les **mancomunitats** (associacions voluntàries de municipis per a serveis comuns) i els **consorcis**.

Atenció. L'Estatut parla de **municipis i vegueries** com a estructura **bàsica**. Les **comarques** són un nivell **supramunicipal** ja consolidat; les **vegueries** són el model de futur que la legislació ha anat desplegant.

3. El municipi: concepte i elements

El **municipi** és l'**entitat local bàsica** de l'organització territorial. Té **personalitat jurídica pròpia i plena capacitat** per complir els seus fins. És l'**administració més propera** a la ciutadania.

Segons la legislació de règim local, el municipi té **tres elements**:

- El **territori**: el **terme municipal**, és a dir, l'espai físic on l'ajuntament exerceix les seves competències.
- La **població**: el conjunt de **veïns**, és a dir, les persones **empadronades** al municipi. El **padró municipal** és el registre on consten.
- L'**organització**: el conjunt d'**òrgans de govern** que dirigeixen i administren el municipi (l'ajuntament).

El **govern i l'administració** del municipi corresponen a l'**ajuntament** (excepte en els municipis que funcionen en règim de **consell obert**, propi de pobles molt petits, on decideix l'**assemblea veïnal**).

Creació, alteració i símbols

Els municipis es poden **crear, fusionar o agregar** mitjançant els procediments que preveu la llei. Cada municipi té un **nom**, un **terme** i pot tenir **símbols** propis (escut, bandera). Les **capitals** i la denominació estan regulades normativament.

4. Els òrgans del municipi

L'**ajuntament** s'organitza en uns òrgans bàsics. Els tres que **sempre** has de conèixer són l'**alcalde**, el **ple** i la **junta de govern local**, més els **tinents d'alcalde**.

L'alcalde o alcaldessa

És el **president de la corporació** i el màxim òrgan unipersonal de direcció.

- **Elecció**: l'escullen els **regidors d'entre ells** en la **sessió constitutiva** del consistori, després de les eleccions municipals. Si cap candidat no obté la majoria absoluta, és proclamat alcalde el **cap de la llista més votada**.
- **Funcions**: dirigeix el govern i l'administració municipal, representa l'ajuntament, convoca i presideix les

sessions, dirigeix la policia local, dicta **bans**, exerceix la prefectura del personal, etc.

Els tinents d'alcalde

Els **nomena i destitueix lliurement l'alcalde** d'entre els membres de la junta de govern local. La seva funció és **substituir l'alcalde** en cas d'absència, vacant o malaltia, per ordre de nomenament.

El ple

És l'**òrgan de màxima representació política**, format per **tots els regidors** i presidit per l'alcalde.

- **Composició**: tots els **regidors** escollits a les eleccions municipals.
- **Funcions**: les més importants del municipi. Aprova les **ordenances** i els **reglaments**, el **pressupost**, els **plans urbanístics**, controla la resta d'òrgans, decideix sobre l'organització municipal, els tributs, etc.

La junta de govern local

És un òrgan **col·legiat** que **assisteix l'alcalde** i exerceix les competències que aquest o el ple li deleguin.

- **Composició**: l'**alcalde** i un nombre de **regidors** que ell nomena, sense superar **un terç** del nombre legal de membres de la corporació.
- **És obligatòria** en els municipis de **més de 5.000 habitants** (i en els de menys si ho acorda el ple o ho preveu el reglament orgànic).

Altres òrgans

- Els **regidors** poden tenir **delegacions** (àrees: urbanisme, medi ambient, cultura...).
- Hi ha **comissions informatives** que preparen els assumptes del ple.
- La **comissió especial de comptes** revisa els comptes anuals.

Vocabulari útil. El **cartipàs municipal** és el conjunt d'**acords d'organització** de l'ajuntament que s'adopten a l'**inici del mandat** (delegacions, junta de govern, tinents d'alcalde, retribucions...).

5. La comarca

La **comarca** és un **ens local de caràcter territorial** format per l'agrupació de **municipis contigus**. Té **personalitat jurídica pròpia** i el seu govern correspon al **consell comarcal**.

El consell comarcal i els seus òrgans

- El **ple del consell comarcal** es compon dels **consellers comarcals**, que **no s'escullen directament**: es designen **a partir dels resultats de les eleccions municipals** de la comarca (en funció dels vots i regidors obtinguts pels partits).
- El **president** del consell comarcal és escollit pels consellers comarcals.
- Hi ha també una **gerència** (òrgan tècnic de gestió).

Funcions de la comarca

La funció **principal** de la comarca és **prestar assistència i cooperació tècnica, jurídica i econòmica als municipis**, especialment als **de menor població i capacitat** de gestió. També presta **serveis supramunicipals** i pot exercir les competències que li deleguin els municipis o la Generalitat (sanitat, serveis socials, residus, etc.).

Idea clau. La comarca existeix sobretot per **ajudar els municipis petits** a prestar serveis que ells sols no

podrien assumir.

6. La vegueria

La **vegueria** és l'àmbit **territorial específic** per a l'exercici del **govern intermunicipal de cooperació local** i alhora la **divisió territorial** adoptada per la Generalitat per organitzar els seus serveis al territori.

- És un **ens local** amb **personalitat jurídica pròpia**, configurat per l'**Estatut de 2006** com a peça de l'organització territorial **bàsica** (juntament amb el municipi).
- El seu govern i administració correspondrien al **consell de vegueria**.
- La vegueria està concebuda per **substituir progressivament la província** en l'àmbit català i assumir-ne les funcions de cooperació i assistència als municipis (el paper que avui fan les diputacions).

Matís important. La vegueria és el **model territorial propi de Catalunya** dissenyat per l'Estatut. El seu desplegament efectiu depèn de la legislació, i mentrestant conviu amb les **províncies** i les **diputacions** existents.

7. La província

La **província** és una **entitat local** reconeguda directament per la **Constitució** (art. 141), formada per una **agrupació de municipis**, amb **personalitat jurídica pròpia**.

- A Catalunya hi ha **quatre províncies: Barcelona, Girona, Lleida i Tarragona**.
- El **govern i l'administració** de la província correspon a la **diputació provincial**.
- La **diputació** té com a funció principal l'**assistència i la cooperació** -jurídica, econòmica i tècnica- als **municipis**, especialment els petits, i la **coordinació** de serveis municipals. Garanteix la prestació dels serveis de competència municipal.

No confonguis. La **província** és divisió constitucional; la **diputació** és el seu **òrgan de govern**. A Catalunya, la **vegueria** vol assumir aquest mateix paper de cooperació local.

8. L'administració local i les competències

L'**administració local** és el conjunt d'**ens locals** (municipis, comarques, províncies/vegueries i altres) que gestionen els interessos propis de la seva comunitat. Es regeix pels principis d'**autonomia local**, **descentralització**, **eficàcia** i **proximitat** a la ciutadania.

Competències municipals

Els municipis presten **serveis públics** que afecten la vida diària. Segons la Llei 7/1985 i el DL 2/2003, el municipi exerceix competències en àmbits com:

- **Urbanisme** i ordenació del territori.
- **Medi ambient** urbà: parcs, jardins, neteja, gestió de **residus**.
- **Abastament d'aigua**, enllumenat públic, clavegueram.
- **Vies públiques**, mobilitat i **trànsit** urbà.
- **Protecció civil**, prevenció i extinció d'incendis (segons dimensió).
- **Serveis socials**, cultura, esport, salut pública.
- **Polícia local** i seguretat en llocs públics.

La llei estableix **serveis mínims obligatoris** segons el **nombre d'habitants** del municipi. Per exemple: tots han de tenir enllumenat, cementiri, recollida de residus, neteja viària, aigua potable, clavegueram, accés als nuclis i pavimentació; a partir de 5.000, 20.000 o 50.000 habitants s'hi afegeixen serveis com parc públic, biblioteca, mercat, protecció civil, transport col·lectiu, etc.

Tipus de competències

- **Pròpies:** les que la llei atribueix directament a l'ens local; les exerceix amb autonomia.
- **Delegades:** les que l'Estat o la Generalitat encarreguen a l'ens local, sota la seva direcció.

Connexió amb la feina d'agent rural. Molts serveis amb impacte ambiental (residus, aigua, urbanisme, llicències d'activitats) són **municipals**. Per això coordinaràs sovint actuacions amb els ajuntaments.

Glossari de termes clau

- **Ens local:** administració pública territorial de proximitat (municipi, comarca, província, vegueria...).
- **Autonomia local:** capacitat dels ens locals de gestionar els seus interessos propis, garantida per la Constitució.
- **Municipi:** entitat local bàsica, amb territori, població i organització.
- **Terme municipal:** territori on l'ajuntament exerceix les seves competències.
- **Padró:** registre dels veïns empadronats al municipi.
- **Regidor:** membre electe de l'ajuntament que forma part del ple.
- **Cartipàs municipal:** conjunt d'acords d'organització de l'ajuntament adoptats a l'inici del mandat.
- **Consell obert:** règim de govern dels municipis molt petits, on decideix l'assemblea de veïns.
- **Consell comarcal:** òrgan de govern de la comarca.
- **Diputació:** òrgan de govern de la província.
- **Vegueria:** ens territorial propi de Catalunya, previst per l'Estatut, que ha de substituir la província.
- **EMD:** entitat municipal descentralitzada, nucli de població amb gestió pròpia dins d'un municipi.
- **Mancomunitat:** associació voluntària de municipis per prestar serveis comuns.

A l'examen (els punts que més cauen)

- L'organització territorial bàsica de Catalunya (Estatut 2006, art. 83) són el **municipi** i la **vegueria**.
- Normes clau: **CE 1978**, **Llei 7/1985 (LRBRL)** i **Decret legislatiu 2/2003** (Llei municipal de Catalunya).
- L'autonomia dels **municipis** la garanteix l'**article 140** de la CE; la de les **províncies**, el **141**; l'organització territorial, el **137**.
- Elements del municipi: **territori, població i organització**.
- L'**alcalde** l'escullen els **regidors d'entre ells** en la sessió constitutiva.
- La **junta de govern local** és obligatòria en municipis de **més de 5.000 habitants** i no supera **un terç** dels membres.
- El **ple del consell comarcal** es forma a partir dels **resultats de les eleccions municipals**.
- La funció principal de la **comarca** i de la **diputació** és l'**assistència als municipis petits**.
- A Catalunya hi ha **quatre províncies**: Barcelona, Girona, Lleida i Tarragona.

Resum exprés (per repassar en un minut)

- Organització territorial de Catalunya: **municipi -> comarca -> vegueria/província**.
- Normes: **CE 1978 + Llei 7/1985 (bases estatals) + DL 2/2003 (Catalunya)**; sostre: **Estatut 2006** (art. 83 i ss.).

- **Municipi**: ens bàsic; elements = **territori, població, organització**; govern = **ajuntament**.
- Òrgans: **alcalde** (elegit pels regidors), **ple** (tots els regidors), **junta de govern local** (alcalde + regidors, ? 1/3), **tinents d'alcalde**.
- **Comarca**: consell comarcal (sorgit de les eleccions municipals); ajuda els municipis petits.
- **Vegueria**: ens propi de Catalunya; ha de substituir la província.
- **Província**: 4 a Catalunya; òrgan = **diputació**; coopera amb els municipis.
- **Competències**: pròpies i delegades; serveis mínims segons habitants.

Posa't a prova

Abans de fer el test, intenta respondre mentalment:

- Quins són els ens en què s'estructura l'organització territorial bàsica de Catalunya segons l'Estatut de 2006?
- Digues els **tres elements** del municipi.
- Com s'escull l'alcalde en el règim general?
- A partir de quants habitants és obligatòria la junta de govern local i quin límit té?
- De qui es compon el ple del consell comarcal i quina és la seva funció principal respecte als municipis petits?
- Quina diferència hi ha entre una **província** i una **vegueria**? I entre **província** i **diputació**?
- Quin article de la Constitució garanteix l'autonomia dels municipis?

Si pots respondre-les sense mirar, domines el tema. A sota tens les **normes oficials completes** (Constitució, Estatut, Llei 7/1985 i Decret legislatiu 2/2003) per consultar-les quan vulguis aprofundir.

7**TEMA**

El Departament d'Interior i la Direcció General dels Agents Rurals. Normativa reguladora del Cos

Introducció: on s'integra el Cos i quina llei el regula

Per treballar com a **agent rural** no n'hi ha prou de conèixer el medi natural: cal saber **dins de quina administració t'integres i quina norma et dona els poders i et marca els deures**. Aquest tema te'n dona el mapa institucional i jurídic. D'una banda, el **Departament d'Interior** -el departament del Govern de la Generalitat responsable de la seguretat pública, les emergències i la protecció civil- i, dins seu, la **Direcció General dels Agents Rurals (DGAR)**, l'òrgan que dirigeix i organitza el Cos. De l'altra, la **Llei 17/2003, de 4 de juliol, del Cos d'Agents Rurals**, que és la norma bàsica que defineix què és el Cos, què fa, com s'estructura i quins drets i deures tens.

Com a aspirant no necessites ser jurista, però sí entendre **com encaixa el Cos dins l'organigrama de la Generalitat i quins són els pilars de la seva llei reguladora**. Aquesta guia està dividida en **seccions**: estudia-les una a una. Al final tens un **glossari**, els **punts que cauen a l'examen**, un **resum exprés** i una **autoavaluació** per posar-te a prova.

1. El Departament d'Interior: funcions i àmbit

El **Departament d'Interior** és el departament de l'Administració de la Generalitat de Catalunya que té atribuïdes les competències en matèria de **seguretat pública**. En sentit ampli, dirigeix i coordina els grans serveis de protecció de les persones i els béns a Catalunya. Les seves àrees típiques d'actuació són:

- La **seguretat ciutadana** i la **polícia de la Generalitat - Mossos d'Esquadra**.
- La **prevenció i extinció d'incendis i salvaments** (els bombers).
- La **protecció civil** i la gestió de les **emergències**.
- El **trànsit** i la seguretat viària.
- La **vigilància i protecció del medi natural**, que correspon precisament al **Cos d'Agents Rurals**.

Per fixar la idea. El Departament d'Interior és la "casa gran" de la seguretat a Catalunya. Dins seu conviuen Mossos, Bombers, Protecció Civil i Agents Rurals. Cada un té el seu àmbit, però tots comparteixen el mateix paraigua departamental.

Una precisió sobre la denominació

L'estructura del Govern i el nom exacte dels departaments **poden canviar** amb cada legislatura: en alguns moments el departament s'ha anomenat **Interior** i, en d'altres, **Interior i Seguretat Pública**. El que es manté constant, sigui quina sigui la denominació, és que **el Cos d'Agents Rurals s'integra en el departament competent en matèria de medi natural i seguretat**, actualment el d'Interior. A l'examen, fixa't bé en la denominació que doni l'enunciat segons la data de la convocatòria.

2. L'estructura del Departament: del conseller a la unitat

Tots els departaments de la Generalitat segueixen una estructura jeràrquica semblant. De dalt a baix, els

nivells bàsics que has de conèixer són:

- **Conseller o consellera:** és qui dirigeix políticament el departament i n'és el màxim responsable. Forma part del Govern.
- **Secretaria General:** és el segon nivell, encarregada de la gestió dels serveis comuns (personal, pressupost, contractació, organització interna) de tot el departament.
- **Secretaries i direccions generals:** òrgans que gestionen àmbits concrets de competència. Aquí és on s'ubica la **Direcció General dels Agents Rurals**.
- **Subdireccions generals, serveis, seccions i unitats:** nivells inferiors d'organització administrativa que despleguen el treball del dia a dia.

Truc de memòria. Pensa en una escala: a dalt el **conseller** (decisió política); just a sota la **Secretaria General** (gestió comuna); després les **direccions generals** (àmbits concrets, com la DGAR); i a baix les **unitats** que executen. El Cos d'Agents Rurals "penja" d'una direcció general.

3. La Direcció General dels Agents Rurals (DGAR)

La **Direcció General dels Agents Rurals (DGAR)** és l'òrgan directiu del Departament d'Interior que té encomanada la **direcció, organització, gestió i comandament del Cos d'Agents Rurals**. És, per dir-ho planerament, "el cap" administratiu del Cos.

Què fa la DGAR

Entre les funcions pròpies de la DGAR destaquen:

- **Dirigir i coordinar** l'activitat del Cos d'Agents Rurals a tot el territori.
- **Planificar i organitzar** els serveis de vigilància, control i protecció del medi natural.
- **Gestionar els recursos humans i materials** del Cos (personal, formació, mitjans).
- **Establir directrius i instruccions** per a l'actuació dels agents.
- **Col·laborar i coordinar-se** amb altres cossos i administracions (Mossos, Bombers, ajuntaments, administracions ambientals) en matèria de medi natural.

Per què té sentit que existeixi

El medi natural català és extens i divers, i la seva protecció exigeix un cos **especialitzat**. La DGAR concentra la direcció d'aquest cos en un únic òrgan, de manera que l'actuació dels agents sobre el terreny respongui a **criteris homogenis** i a una **planificació coherent**. Així s'evita la dispersió i es garanteix que la vigilància del medi (boscós, fauna, espais protegits, prevenció d'incendis) tingui un comandament clar.

4. La Llei 17/2003: naturalesa del Cos d'Agents Rurals

La norma fonamental que has de dominar és la **Llei 17/2003, de 4 de juliol, del Cos d'Agents Rurals** (de Catalunya). Aquesta llei configura el Cos i en defineix la naturalesa.

Què és el Cos d'Agents Rurals

- És un **cos de funcionaris** de l'**Administració especial** de la Generalitat de Catalunya. "Especial" vol dir que les seves funcions requereixen una **titulació o coneixements específics** (a diferència dels cossos d'administració general).
- En l'exercici de les seves funcions, els seus membres tenen la condició d'**agents de l'autoritat**.
- Actuen com a **policia administrativa especial** en les matèries del seu àmbit (medi ambient, espais

naturals, caça, pesca continental, forests, etc.).

- Tenen també la condició de **policia judicial** en sentit genèric respecte dels delictes i infraccions relacionats amb el medi natural.

Punt clau. El fet de ser **agents de l'autoritat** té una conseqüència pràctica molt important: les seves **actes i denúncies gaudeixen de presumpció de veracitat** pel que fa als fets que hi constaten, sens perjudici de les proves que en defensa puguin aportar les persones interessades.

5. Les funcions del Cos d'Agents Rurals

La Llei 17/2003 atribueix al Cos un ventall ampli de funcions, totes vinculades a la **protecció del medi natural**. Les principals són:

- **Vigilància, control i protecció del medi natural** i, en especial, dels **espais naturals protegits**.
- **Prevenió, vigilància, detecció i investigació dels incendis forestals**, i col·laboració en la seva extinció.
- **Vigilància i control de la caça i de la pesca continental**, i de les activitats que hi estan relacionades.
- **Protecció de la flora i la fauna** i dels seus hàbitats.
- **Vigilància del compliment de la normativa** en matèria de forests, aprofitaments forestals, vies pecuàries i espais naturals.
- **Denúncia de les infraccions** i exercici de funcions de **policia administrativa i judicial** en el seu àmbit.
- **Informació, assessorament i educació ambiental** a la ciutadania.
- **Col·laboració** amb altres administracions i cossos en emergències i en la gestió del medi.

Per fixar la idea. Si haguessis de resumir la feina en tres verbs serien **vigilar, prevenir i protegir** el medi natural. Els incendis forestals i els espais protegits són els dos àmbits estrella que més apareixen a les preguntes.

6. L'estructura del Cos: escales i categories

La Llei 17/2003 organitza el Cos en **escales**, i dins de cada escala en **categories**. És un dels punts que més cauen a l'examen, així que val la pena tenir-lo molt clar:

- **Escala bàsica:** comprèn les categories d'**agent** i d'**agent major**. És la base del Cos i la porta d'entrada habitual.
- **Escala executiva:** comprèn les categories de **sotsinspector** o sotsinspectora i d'**inspector** o inspectora. Té funcions de comandament intermedi.
- **Escala superior:** és la de més responsabilitat, amb funcions de direcció i comandament de major abast.

Truc de memòria. De baix a dalt: **bàsica** (agent, agent major) -> **executiva** (sotsinspector, inspector) -> **superior**. Recorda que són **tres escales**: aquesta xifra apareix sovint a l'examen.

L'accés a les escales i categories superiors es fa habitualment per **promoció interna**, mentre que l'ingrés inicial al Cos es produeix normalment per l'**escala bàsica**, en la categoria d'agent.

7. Drets i deures dels agents rurals

Com a funcionaris i agents de l'autoritat, els membres del Cos tenen un règim de **drets i deures** propi, recollit a la Llei 17/2003 i a la normativa de funció pública aplicable.

Drets

- Drets propis de tot el **personal funcionari** (estabilitat, retribució, carrera, vacances, etc.).
- Dret a una **formació professional** adequada i permanent.
- Dret a disposar dels **mitjans i l'equipament** necessaris per exercir les funcions.
- Dret a la **protecció jurídica** i a la consideració deguda per la condició d'agent de l'autoritat.
- Drets de **representació sindical** i de participació, amb les particularitats del cos.

Deures

- **Complir i fer complir** la normativa de protecció del medi natural.
- Actuar amb **objectivitat, imparcialitat i diligència** en el servei.
- Guardar **secret professional** i respectar la confidencialitat de la informació.
- **Identificar-se** quan ho exigeixi l'actuació i utilitzar correctament l'uniforme, l'acreditació i els mitjans.
- Observar les **regles de comportament** i l'ètica del servei públic.

Punt clau. El règim disciplinari classifica les faltes en **molt greus, greus i lleus**, amb les sancions corresponents. La condició d'agent de l'autoritat comporta un nivell d'exigència ètica elevat.

8. L'accés al Cos d'Agents Rurals

L'ingrés al Cos es regeix pels **principis constitucionals d'igualtat, mèrit i capacitat** i pel principi de **publicitat** de les convocatòries, comuns a tota la funció pública.

- L'accés es fa per **oposició o concurs oposició**, mitjançant convocatòria pública.
- Cal complir uns **requisits generals** (nacionalitat, edat, titulació exigida, no estar inhabilitat, etc.) i superar les **proves selectives** (teòriques, físiques, psicotècniques i mèdiques, segons la convocatòria).
- L'ingrés inicial es produeix, amb caràcter general, a l'**escala bàsica**, categoria d'**agent**.
- Habitualment cal superar un **curs selectiu de formació** i un **període de pràctiques** abans d'adquirir la condició de funcionari de carrera.
- La promoció a categories i escales superiors es fa, normalment, per **promoció interna**.

Per fixar la idea. La porta d'entrada és l'**escala bàsica**; el camí amunt és la **promoció interna**. Igualtat, mèrit i capacitat són els tres principis que regeixen tot el procés.

Glossari de termes clau

- **Departament d'Interior:** departament de la Generalitat competent en seguretat pública, emergències i protecció del medi natural; hi s'integra el Cos d'Agents Rurals.
- **Direcció General dels Agents Rurals (DGAR):** òrgan directiu que dirigeix, organitza i comanda el Cos d'Agents Rurals.
- **Agent de l'autoritat:** condició que atorga als agents protecció jurídica reforçada i presumpció de veracitat a les seves actes.
- **Polícia administrativa especial:** funció de vigilància i control del compliment de la normativa en un àmbit concret (aquí, el medi natural).
- **Polícia judicial:** funció de col·laboració amb jutges i fiscals en la investigació de delictes (en l'àmbit del

medi natural).

- **Administració especial:** cossos de funcionaris amb funcions que exigeixen una titulació o uns coneixements específics.
- **Escala:** nivell d'organització del Cos (bàsica, executiva i superior), dins del qual hi ha categories.
- **Presumpció de veracitat:** valor probatori reforçat de les denúncies i actes dels agents de l'autoritat.

A l'examen (els punts que més cauen)

- El Cos es regula per la **Llei 17/2003, de 4 de juliol**, del Cos d'Agents Rurals.
- El Cos s'integra al **Departament d'Interior**, sota la **Direcció General dels Agents Rurals (DGAR)**.
- Els agents tenen la condició d'**agents de l'autoritat, policia administrativa especial i policia judicial**.
- Les seves **actes i denúncies** gaudeixen de **presumpció de veracitat**.
- El Cos s'estructura en **tres escales: bàsica** (agent, agent major), **executiva** (sotsinspector, inspector) i **superior**.
- Funcions estrella: **prevenció i investigació d'incendis forestals i vigilància d'espais naturals protegits**.
- És un cos d'**administració especial** de la Generalitat.
- Accés per **igualtat, mèrit i capacitat**; ingrés inicial a l'**escala bàsica**, categoria d'**agent**.

Resum exprés (per repassar en un minut)

- El Cos d'Agents Rurals s'integra al **Departament d'Interior**, dirigit per la **DGAR**.
- Estructura del departament: **conseller -> Secretaria General -> direccions generals -> unitats**.
- Norma bàsica: **Llei 17/2003, de 4 de juliol**.
- Naturalesa: cos d'**administració especial, agents de l'autoritat, policia administrativa especial i policia judicial**.
- Funcions: **vigilar, prevenir i protegir** el medi (incendis forestals, espais protegits, caça i pesca, flora i fauna).
- Escales: **bàsica -> executiva -> superior** (tres en total).
- Denúncies amb **presumpció de veracitat**.
- Accés: **igualtat, mèrit i capacitat**; entrada per l'**escala bàsica**.

Posa't a prova

Abans de fer el test, intenta respondre mentalment:

- En quin departament de la Generalitat s'integra el Cos d'Agents Rurals i quin òrgan el dirigeix?
- Quina llei regula el Cos d'Agents Rurals i de quin any és?
- Quines tres escales té el Cos? Digues les categories de l'escala bàsica i de l'executiva.
- Quina condició tenen els agents en exercici de les seves funcions i quina conseqüència té sobre les seves denúncies?
- Digues tres funcions pròpies del Cos d'Agents Rurals.
- Per quina escala i categoria s'ingressa habitualment al Cos?

Si pots respondre-les sense mirar, domines el tema. A sota tens la **normativa oficial completa** (Llei 17/2003) per consultar-la quan vulguis aprofundir.

8**TEMA**

Els agents rurals com a policia judicial. Delictes contra els recursos naturals i el medi ambient

Introducció: per què aquest tema és clau

Els **agents rurals** no són només vigilants del medi natural: la llei els reconeix com a **policia judicial**. Això vol dir que, quan descobreixen un possible delicte al bosc, al riu o al camp, no es limiten a aixecar una denúncia administrativa, sinó que poden **investigar els fets, recollir proves i posar-les a disposició de la justícia**. Aquest tema explica dues coses lligades: **com actuen els agents rurals quan fan de policia judicial** (les seves funcions, l'atestat i la cadena de custòdia) i **quins delictes contra els recursos naturals i el medi ambient** recull el Codi penal.

No cal que siguis jurista, però sí que entenguis **on acaba la infracció administrativa i on comença el delicte**, perquè aquesta frontera marca tota la feina d'investigació. La guia està dividida en **seccions plegables**. Al final hi trobaràs un **glossari**, els **punts que cauen a l'examen**, un **resum exprés** i una **autoavaluació**.

1. Conceptes previs: què és la policia judicial

Abans d'entrar en les funcions dels agents rurals, tres idees senzilles:

- **Policia judicial**: funció d'**esbrinar els delictes, descobrir-ne els responsables i assegurar-ne les proves** perquè els jutges i el Ministeri Fiscal puguin actuar. No és un cos concret, sinó una **funció** que diversos cossos poden exercir.
- **Ministeri Fiscal (fiscalia)**: òrgan que promou l'acció de la justícia en defensa de la legalitat. **Dirigeix** la policia judicial en la investigació.
- **Atestat**: document oficial on la policia judicial recull el que ha esbrinat sobre un fet delictiu.

Es regula a la **Constitució (art. 126)**, a la **Llei orgànica del poder judicial (LOPJ)** i a la **Llei d'enjudiciament criminal (LECrim)**: la policia judicial **depèn funcionalment dels jutges, els tribunals i el Ministeri Fiscal** mentre dura una investigació.

Per fixar la idea. Policia judicial no és un uniforme, és una **feina**: investigar delictes i assegurar proves per a la justícia. Els agents rurals la fan dins del seu àmbit (el medi natural).

2. Els agents rurals com a policia judicial

Policia judicial genèrica i específica

La llei distingeix dos nivells:

- **Policia judicial genèrica**: tots els membres de les forces i cossos que, dins de les seves funcions, han d'auxiliar els jutges i fiscals quan apareix un delicte. Els **agents rurals** hi entren: quan, fent la seva feina ordinària, detecten un possible delicte ambiental, han d'actuar com a policia judicial.
- **Policia judicial específica**: unitats **orgàniques** especialitzades, integrades sota la **dependència funcional directa** de jutjats i fiscalies per a investigacions concretes. Aquesta és la diferència clau que sol

caure a l'examen: la integració en unitats orgàniques especialitzades correspon a la policia judicial **específica**, no a la genèrica.

Funcions dels agents rurals com a policia judicial

Quan actuen com a policia judicial, els agents rurals han de:

- **Esbrinar els delictes** comesos en el seu àmbit (medi ambient, recursos naturals, espais protegits, caça, pesca, incendis).
- **Practicar diligències de prevenció**: les primeres actuacions urgents per evitar que el delicte continuï, que desapareguin les proves o que s'escapin els responsables.
- **Identificar les persones** presumptament responsables i els testimonis.
- **Recollir, ocupar i custodiar** els instruments, efectes i mostres relacionats amb el fet (la **cadena de custòdia**).
- **Confeccionar l'atestat** i posar-lo, juntament amb les persones detingudes (si n'hi ha) i les proves, a disposició de l'**autoritat judicial o del Ministeri Fiscal**.

Tot això ho fan **sota la direcció dels jutges i del Ministeri Fiscal**. L'agent rural no decideix qui és culpable ni imposa penes: **recull i ordena la informació** perquè ho decideixi la justícia.

Important. Els agents rurals tenen la condició d'**agents de l'autoritat**: les seves actes i denúncies gaudeixen de **presumpció de veracitat** quant als fets que constaten directament, llevat de prova en contra.

3. L'atestat

L'**atestat** és el document que recull el resultat de les diligències de la policia judicial. Té un valor important: encara que jurídicament té el valor de **denúncia** (no és per si sol una prova plena), és la base sobre la qual s'inicia el procediment penal i moltes de les seves dades es poden ratificar després com a prova.

Un atestat ben fet hauria d'incloure:

- La **descripció dels fets**: què ha passat, on, quan i com.
- Les **diligències practicades**: inspecció del lloc, recollida de mostres, fotografies, mesuraments.
- Les **declaracions** de les persones implicades i dels testimonis.
- La **identificació** de tots els intervinents (denunciants, denunciats, testimonis, agents actuants).
- La **relació d'efectes i mostres** intervinguts i la seva custòdia.

Com a regla pràctica: tot el que no consta a l'atestat **és com si no hagués passat**. Per això la **precisió, l'objectivitat i el detall** són essencials.

4. La cadena de custòdia

La **cadena de custòdia** és el conjunt de mesures que garanteixen que una mostra o evidència recollida al lloc dels fets és la **mateixa** que després s'analitza al laboratori i s'aporta al judici, sense alteracions.

El que garanteix és la **integritat i la traçabilitat** de les proves: en tot moment s'ha de saber **qui** ha tingut la mostra, **quan**, **on** i en **quines condicions** s'ha conservat. Si la cadena de custòdia es trenca, la prova pot quedar **invalidada**.

Bones pràctiques bàsiques:

- **Recollir** la mostra de manera tècnica, evitant contaminar-la (per exemple, d'un abocament).
- **Etiquetar i precintar** el recipient, indicant data, hora, lloc i agent actuant.

- **Documentar** cada transferència (qui la lliura i qui la rep).
- **Conservar-la** en condicions adequades fins a l'anàlisi.

Per fixar la idea. Cadena de custòdia = poder demostrar que la prova **no s'ha tocat ni canviat** des que es va recollir fins al judici. Sense això, una bona prova pot acabar sent inservible.

5. Els delictes ambientals al Codi penal

El **Codi penal** és la **Llei orgànica 10/1995, de 23 de novembre**. Els delictes que més interessin els agents rurals es concentren al **títol XVI del llibre II**, anomenat "Dels delictes relatius a l'ordenació del territori i l'urbanisme, la protecció del patrimoni històric i el medi ambient". Aquest títol s'organitza en capítols:

- **Ordenació del territori i urbanisme.**
- **Patrimoni històric.**
- **Recursos naturals i medi ambient.**
- **Flora, fauna i animals domèstics.**
- A part, els **incendis** tenen el seu propi títol (títol XVII).

Delictes contra l'ordenació del territori i l'urbanisme

Castiguen, per exemple, **construir o urbanitzar en sòls no autoritzats** (sòl no urbanitzable, zones de protecció, lleres, costes, parcs naturals). Es persegueix qui **du a terme obres il·legals** en aquests espais i també les autoritats o funcionaris que **aproven** projectes que saben il·legals (**prevaricació urbanística**). El jutge pot ordenar la **demolició** de l'obra.

Delictes contra el patrimoni històric

Protegeixen els **béns culturals**: castiguen els danys a jaciments arqueològics, monuments o béns d'interès cultural. Per exemple, fer una **excavació il·legal** en un jaciment o danyar un bé històric protegit.

Delictes contra els recursos naturals i el medi ambient

És el nucli del tema. Els articles clau:

- **Article 325** - Càstig per a qui, contravenint les lleis o disposicions de protecció del medi ambient, provoqui o realitzi **emissions, abocaments, radiacions, extraccions, sorolls, vibracions, injeccions o dipòsits** -a l'atmosfera, el sòl, el subsòl o les aigües (terrestres, marítimes o subterrànies)- que **puguin perjudicar greument l'equilibri dels sistemes naturals**. La pena s'agreuja si es posa en **perill greu la salut de les persones**.
- **Article 326** - Càstig per a l'establiment de **dipòsits o abocadors** de residus sòlids o líquids que siguin **tòxics o perillosos** i que puguin perjudicar greument l'equilibri natural o la salut de les persones. (Sovint s'aplica conjuntament amb el 325.)
- **Article 327** - Preveu **agreujants** (indústria clandestina, desobeir ordres de l'autoritat, falsejar informació, obstaculitzar la inspecció, risc de deteriorament irreversible).
- **Article 328** - Regula les **penes aplicables a les persones jurídiques** (empreses). Quan el responsable és una empresa, el tribunal pot imposar **motivadament** penes com la **dissolució**, la **suspensió d'activitats**, la **clausura de locals i establiments** o la **inhabilitació**, segons unes regles determinades.

Delictes relatius a la protecció de la flora, la fauna i els animals domèstics

Aquest capítol protegeix les **espècies**:

- Caçar o pescar **espècies amenaçades** o protegides, comerciar-hi o destruir-ne l'hàbitat.
- Introduir o alliberar **espècies no autòctones** que perjudiquin l'equilibri biològic.
- Emprar **mitjans de caça o pesca prohibits** (verins, explosius, paranys massius, electricitat).
- El **maltractament d'animals** (regulat en aquest mateix títol).

Els incendis forestals

Els **incendis** es regulen al **títol XVII** del Codi penal. Es distingeix:

- **Incendi forestal dolós**: provocar foc en boscos o masses forestals de manera intencionada. La pena s'agreuja si hi ha **perill per a la vida o la integritat** de les persones, si afecta zones de **especial protecció** o si es fa amb finalitats especulatives.
- **Incendi per imprudència greu**: quan el foc s'origina per una **negligència** seriosa (per exemple, fer foc en època de risc sense precaucions).

Els agents rurals tenen un paper destacat en la **investigació de les causes** dels incendis i en la determinació del **punt d'inici**, feina molt lligada a la cadena de custòdia de les evidències.

6. Delicte o infracció administrativa? La frontera

No tota actuació contra el medi ambient és un delicte. Sovint és una **infracció administrativa**. Saber distingir-ho és essencial per decidir si s'aixeca una **denúncia administrativa** o si cal **fer un atestat** i actuar com a policia judicial.

Les diferències bàsiques:

- **Qui les regula i les castiga**. El **delicte** el defineix el **Codi penal** i el castiga un **jutge** amb penes (presó, multa penal, inhabilitació). La **infracció administrativa** la defineixen **lleis sectorials** (caça, pesca, residus, espais naturals) i la sanciona l'**Administració** (multes, retirada de llicències).
- **La gravetat**. El delicte exigeix, en general, un **perill o dany greu** per als sistemes naturals o la salut. Les conductes menys greus es queden en l'àmbit administratiu.
- **El procediment**. El delicte es tramita en un **procés penal**; la infracció, en un **procediment administratiu sancionador**.

Una mateixa conducta no pot ser castigada dues vegades pel mateix fonament (**principi *non bis in idem*****): **si els fets són delicte, el procediment administratiu se sol suspendre i té prioritat la via penal. Quan els fets són dubtosos, l'agent ha de documentar-ho tot i deixar que sigui l'autoritat judicial o fiscal qui decideixi la qualificació.**

Important per a l'examen. Regla pràctica: **gravetat + perill seriós + Codi penal = delicte** (jutge i atestat). **Conducta menys greu + llei sectorial = infracció administrativa** (Administració i denúncia). En cas de dubte, predomina la **via penal**.

Glossari de termes clau

- **Policia judicial**: funció d'esbrinar delictes, descobrir-ne els responsables i assegurar-ne les proves per a la justícia.
- **Policia judicial genèrica**: la que exerceixen tots els cossos (com els agents rurals) en la seva feina ordinària quan apareix un delicte.

- **Polícia judicial específica:** unitats orgàniques especialitzades sota dependència funcional directa de jutjats i fiscalies.
- **Ministeri Fiscal:** òrgan que dirigeix la investigació en defensa de la legalitat; juntament amb els jutges, dirigeix la policia judicial.
- **Diligències de prevenció:** primeres actuacions urgents per evitar que el delictes continuï o que desapareguin les proves.
- **Atestat:** document on la policia judicial recull els fets, les diligències, les declaracions i les identificacions. Té valor de denúncia.
- **Cadena de custòdia:** conjunt de mesures que garanteixen la integritat i la traçabilitat de les mostres i evidències fins al judici.
- **Codi penal:** Llei orgànica 10/1995, de 23 de novembre; recull els delictes i les penes.
- **Article 325 CP:** delictes bàsic contra els recursos naturals i el medi ambient (emissions, abocaments, contaminació greu).
- **Article 326 CP:** dipòsits o abocadors de residus tòxics o perillosos.
- **Prevaricació urbanística:** delictes de l'autoritat o funcionari que aprova o informa favorablement projectes que sap que són il·legals.
- **Non bis in idem:** principi que prohibeix castigar dues vegades el mateix fet pel mateix fonament.
- **Infracció administrativa:** conducta il·lícita menys greu, definida per lleis sectorials i sancionada per l'Administració.

A l'examen. Recorda aquests punts d'alta probabilitat:

- Els agents rurals actuen com a policia judicial **sota la direcció del Ministeri Fiscal i dels jutges**.
- La integració en **unitats orgàniques** sota dependència directa de jutjats i fiscalies correspon a la policia judicial **específica** (no la genèrica).
- L'**atestat** inclou: descripció dels fets, diligències practicades, declaracions i identificació dels intervinents. Té valor de **denúncia**.
- La **cadena de custòdia** garanteix la **integritat i la traçabilitat** de les mostres i evidències.
- El **Codi penal** és la **LO 10/1995**.
- **Article 325:** emissions, abocaments i contaminació que puguin perjudicar greument l'equilibri dels sistemes naturals. **Article 326:** dipòsits o abocadors de residus tòxics o perillosos.
- **Article 328:** penes a les **persones jurídiques** (dissolució, suspensió d'activitats, clausura de locals, inhabilitació).
- El delictes exigeix **gravetat i perill seriós**; la infracció administrativa, no. En cas de concurrència, prioritat de la **vía penal**.

Resum exprés. Els agents rurals són **policia judicial genèrica**: quan detecten un possible delictes ambiental, investiguen, recullen proves i fan un **atestat**, sempre **sota la direcció dels jutges i el Ministeri Fiscal**. La **cadena de custòdia** assegura que les proves arribin íntegres al judici. El **Codi penal (LO 10/1995)**, al **títol XVI**, castiga els delictes contra l'**ordenació del territori**, el **patrimoni històric**, els **recursos naturals i el medi ambient** (art. 325 i 326) i la **flora i fauna**; els **incendis** són al **títol XVII**. Les empreses poden rebre penes específiques (art. 328). La diferència entre **delictes i infracció administrativa** rau en la **gravetat** i en **qui castiga**: el jutge amb penes (delictes) o l'Administració amb sancions (infracció).

Posa't a prova

Respon mentalment i comprova després:

- **1.** Sota la direcció de qui actuen els agents rurals quan fan de policia judicial?
- **2.** Quina diferència hi ha entre policia judicial genèrica i específica? A quina pertanyen els agents rurals?
- **3.** Quins quatre elements bàsics ha d'incloure un atestat?
- **4.** Quin valor jurídic té l'atestat: prova plena o denúncia?
- **5.** Què garanteix la cadena de custòdia i què passa si es trenca?
- **6.** Quina llei és el Codi penal i en quin títol es concentren els delictes ambientals?
- **7.** Què castiga l'article 325 del Codi penal? I l'article 326?
- **8.** Quines penes pot imposar el tribunal a una persona jurídica segons el règim de l'article 328?
- **9.** On es regulen els incendis forestals i quina diferència hi ha entre l'incendi dolós i el imprudent?
- **10.** Com distingeixes un delicte ambiental d'una infracció administrativa? Què passa si concorren?

9**TEMA**

Activitat cinegètica a Catalunya: legislació, modalitats, espècies i infraccions

Introducció: per què aquest tema és clau per a un agent rural

L'activitat cinegètica -la **caça**- és una de les matèries que un **agent rural** controla i vigila cada dia sobre el terreny. No es tracta d'un tema purament teòric: saber **qui pot caçar, on, quan, què i com** és el que permet distingir una jornada de caça legal d'una infracció o, fins i tot, d'un delictes. Per això l'examen hi insisteix tant.

La caça a Catalunya es mou en un **equilibri delicat**: és una activitat tradicional i una eina de **gestió de la fauna** (control de poblacions, prevenció de danys a l'agricultura), però ha d'estar **ordenada i ser sostenible** perquè no posi en perill les espècies ni la seguretat de les persones. Tot aquest equilibri es regula amb normes.

En aquesta guia trobaràs el **marc legal**, els **tipus de terreny cinegètic**, les **modalitats de caça**, les **espècies caçables**, les **licències i permisos**, els **períodes hàbils i vedes** i el **règim d'infraccions i sancions**. Al final hi ha un **glossari**, els **punts que cauen a l'examen**, un **resum exprés** i una **autoavaluació**.

1. Conceptes previs: què és l'activitat cinegètica

Abans d'entrar en la norma, fixem quatre idees senzilles que ho fan tot més clar:

- **Caça**: acció de buscar, perseguir o capturar **fauna salvatge** per apropiarse'n, amb armes, gossos, aus de falconeria o altres mitjans permesos.
- **Espècie cinegètica (o caçable)**: animal que la normativa **autoritza a caçar**. Si no apareix a la llista d'espècies caçables, **no es pot caçar** (queda protegida).
- **Aprofitament cinegètic sostenible**: principi que obliga a caçar de manera que **les poblacions es mantinguin** i no s'esgotin. La caça no és lliure: és un aprofitament ordenat d'un recurs natural.
- **Pla tècnic de gestió cinegètica (PTGC)**: document que ordena la caça en una àrea (captures, espècies, gestió del terreny). La seva **finalitat principal és garantir un aprofitament sostenible i ordenat** de les espècies.

Per fixar la idea. La caça és un **aprofitament regulat**, no un dret il·limitat. Tot el tema gira al voltant d'una pregunta: aquesta caça concreta està autoritzada per la norma?

2. Marc legal de la caça a Catalunya

La norma estatal de base: la Llei 1/1970

La caça a Espanya té una norma històrica de referència: la **Llei 1/1970, de 4 d'abril, de caça**, i el seu **reglament de desenvolupament** (Decret 506/1971). És una llei antiga, però **continua aplicant-se en allò que no ha estat derogat** ni substituït per normativa autonòmica. Estableix conceptes bàsics com els terrenys cinegètics, la responsabilitat per danys o els mitjans de caça prohibits.

La competència catalana

Catalunya té **competència en matèria de caça** (deriva de l'Estatut d'autonomia). Això vol dir que la Generalitat pot **regular i ordenar** l'activitat cinegètica al seu territori mitjançant lleis i reglaments propis, dins el marc bàsic estatal. El departament competent en medi natural és qui n'exerceix la gestió, i el **Cos d'Agents Rurals** n'és l'autoritat de vigilància i control sobre el terreny.

La peça central: la Resolució anual de vedes

La norma que un agent rural ha de tenir més present és la **Resolució anual de vedes**. Cada temporada, l'Administració publica aquesta resolució, que **fixa per a aquella temporada concreta**:

- Els **períodes hàbils** de caça (les dates en què es pot caçar cada espècie).
- Les **espècies caçables** i les seves limitacions.
- Els **dies hàbils** de la setmana i les modalitats permeses.
- Els **cupos** (nombre màxim de captures) quan escau.
- Les **mesures excepcionals** de control de danys.

Molt important. Si t'pregunten quina norma fixa cada any els períodes hàbils i les espècies caçables, la resposta és la **Resolució anual de vedes**. No la llei: la llei dona el marc, però els detalls concrets de cada temporada els fixa la resolució de vedes.

3. Els terrenys cinegètics: on es pot i on no es pot caçar

El territori es classifica segons si s'hi pot caçar i en quines condicions. Aquesta és una de les classificacions que més cau.

Terrenys on la caça està ordenada (s'hi pot caçar amb condicions)

- **Àrees privades de caça (APC)**: terrenys de titularitat privada gestionats per una societat de caçadors o un titular, amb el seu pla tècnic. Són la forma més habitual d'aprofitament cinegètic a Catalunya. Abans s'anomenaven vedats.
- **Àrees locals de caça (ALC)**: terrenys gestionats per garantir l'accés a la caça a veïns o caçadors locals, amb finalitat social.
- **Zones de caça controlada (ZCC)**: terrenys, sovint sense aprofitament privat, on l'Administració ordena la caça de manera controlada i en regula l'accés.
- **Reserves nacionals de caça (RNC)**: espais d'alt valor cinegètic gestionats directament per l'Administració per protegir i aprofitar de manera especial determinades espècies (sovint de caça major de muntanya).

Terrenys on la caça està prohibida

- **Refugis de fauna salvatge (RFS)**: espais on **la caça està prohibida** per protegir la fauna. És una resposta típica d'examen.
- **Espais naturals protegits** i altres zones de seguretat (proximitat de carreteres, nuclis habitats, etc.), on la caça es restringeix o es prohibeix.

Truc. Reté la parella: on es prohibeix la caça? -> **refugis de fauna salvatge**. I recorda que **APC, ALC, ZCC i RNC** són terrenys on **sí** que es caça (de manera ordenada).

4. Les modalitats de caça

Una **modalitat** és la manera de caçar. La gran divisió és entre caça major i caça menor.

Caça major

S'adreça a animals grans (ungulats). Les modalitats principals són:

- **Batuda (o batida)**: diversos caçadors aposentats en parades mentre gossers i gossos bateguen el bosc per fer sortir els animals cap als tiradors. És la modalitat típica del **senglar**.
- **Aguait o espera**: el caçador espera immòbil en un punt l'arribada de l'animal.
- **Caça selectiva**: captura controlada d'individus concrets per gestió poblacional.

Caça menor

S'adreça a peces petites (conill, llebre, perdiu, tudó, tords...). Les modalitats més habituals:

- **A salt (a peu)**: el caçador camina amb el gos i dispara les peces que aixeca.
- **En mà**: diversos caçadors avancen en línia.
- **Aguait** de tords o coloms en pas migratori, i caça **amb aus de falconeria** (rapinyaires ensinistrats), entre d'altres.

A l'examen. La **batuda de senglar** és l'exemple clàssic de **caça major**. Si una pregunta busca "una modalitat de caça major", la batuda de senglar sol ser la resposta.

5. Espècies cinegètiques caçables

Només es poden caçar les espècies que la normativa declara **caçables** i dins dels períodes hàbils. Es divideixen en dos grups.

Caça major

Espècies grans, típicament ungulats:

- **Senglar** (*Sus scrofa*): l'espècie de caça major més abundant i gestionada; sovint causa danys a l'agricultura, fet que justifica batudes i controls.
- **Cabirol, cérvol, daina, mufló i isard** (aquest darrer molt regulat i associat a la muntanya i a reserves), entre altres ungulats segons la zona.

Caça menor

- **Conill de bosc** (*Oryctolagus cuniculus*): espècie de **caça menor**; en zones on provoca danys també pot ser **objecte de control de danys** a l'agricultura.
- **Llebre** (*Lepus*).
- **Perdiu roja** (*Alectoris rufa*), peça emblemàtica de la caça menor.
- **Aus migratòries i aquàtiques** caçables: tudó/colom, tords, guatlla i determinats anàtids, segons el que fixi cada temporada la resolució de vedes.

Recorda que **moltes espècies estan protegides** i mai no es poden caçar (rapinyaires, la majoria de mamífers carnívors, espècies amenaçades...). Caçar-les és una infracció greu o un delicte.

Per no caure. El **conill de bosc** és **caça menor** i, alhora, pot ser **objecte de control de danys**. Tots dos conceptes són compatibles i és un detall que l'examen pregunta sovint.

6. Llicències, permisos i requisits per caçar

Per caçar legalment no n'hi ha prou de tenir una arma. Cal complir diversos requisits acumulatius:

- **Llicència de caça:** és el **document imprescindible** que habilita la persona per caçar. L'expedeix l'Administració competent i té una vigència determinada. **Sense llicència no es pot caçar.**
- **Assegurança de responsabilitat civil:** obligatòria per cobrir els danys que la caça pugui causar a tercers.
- **Permís d'armes:** quan es caça amb arma de foc, cal la **llicència d'armes** corresponent (la concedeix l'autoritat competent en armes) i tenir l'arma guiada i en regla.
- **Autorització del titular del terreny:** per caçar en una àrea privada de caça cal el **permís del titular** (ser-ne soci o tenir-ne autorització).
- **Acreditació d'aptitud:** en molts casos cal haver superat l'**examen del caçador** per obtenir la primera llicència.

Clau d'examen. El document **imprescindible per poder caçar** és la **llicència de caça**. L'assegurança i el permís d'armes l'acompanyen, però el document base i identificador del caçador és la llicència.

7. Períodes hàbils i vedes

Períodes hàbils

El **període hàbil** és l'interval de dates en què està **permès caçar** una espècie determinada. Cada espècie té el seu, i el fixa la **resolució anual de vedes**. Fora d'aquest període, caçar aquella espècie és il·legal.

La veda

La **veda** és el període en què la caça està **prohibida** per protegir les espècies, sobretot durant la **reproducció i la cria**. Així es garanteix que les poblacions es renovin. La temporada general de caça menor sol obrir-se a la tardor i tancar-se a finals d'hivern, però **les dates exactes les marca cada any la resolució de vedes**, de manera que cal consultar-la sempre.

Dies i horaris

La resolució també fixa els **dies hàbils** de la setmana (no es caça tots els dies) i, sovint, l'**horari** (de sortida a posta de sol). Caçar en dia o hora no hàbil és una infracció.

Sigues prudent amb les dates. Les dates concretes canvien cada temporada. A l'examen, davant d'una data exacta, recorda el principi: **qui fixa períodes i vedes és la resolució anual de vedes**, no una data fixa de memòria.

8. Mitjans i mètodes de caça: permesos i prohibits

La norma distingeix els mitjans **selectius** (que afecten només l'espècie objectiu) dels **no selectius** o massius (que maten indiscriminadament o causen patiment), que estan **prohibits**.

Mitjans prohibits (no selectius o cruels)

- El **llaç** i els **paranys** no selectius.
- El **verí** i les esquers enverinats (causa enverinaments en cadena, també de fauna protegida).
- La **lliga** (vesc) i les **xarxes** per a la captura massiva d'ocells.

- Els **reclams elèctrics** o magnetòfons per atraure ocells, i fonts de llum artificial per enlluernar.
- Caçar amb **armes prohibides**, en zones de seguretat o de nit (excepte autoritzacions concretes).

Mitjans permesos

- Armes de foc reglamentàries amb la llicència corresponent.
- **Gossos** de caça.
- **Aus de falconeria** (rapinyaires ensinistrats).
- **Arc** i altres mitjans tradicionals quan estiguin expressament autoritzats.

A l'examen. El **llaç** i el **verí** són l'exemple típic de **mètodes prohibits per no ser selectius**. El verí, a més, és especialment greu perquè afecta tota la cadena tròfica i fauna protegida.

9. Infraccions i règim sancionador

Incomplir la normativa de caça comporta **responsabilitat administrativa** (sancions) i, en els casos més greus, **responsabilitat penal** (delictes contra la fauna).

Classificació de les infraccions

Les infraccions es graduen segons la gravetat:

- **Lleus**: incompliments menors (per exemple, defectes formals o de documentació).
- **Greus**: per exemple, caçar sense llicència, en període de veda o en terreny no permès.
- **Molt greus**: les conductes més perilloses o lesives, com caçar **espècies protegides**, fer servir **verí**, mètodes massius o caçar en **refugis de fauna salvatge**.

Conseqüències possibles

- **Multes** econòmiques, de quantia creixent segons la gravetat.
- **Retirada o suspensió de la llicència** i inhabilitació per obtenir-ne.
- **Comís** (confiscació) de les armes, peces caçades i mitjans emprats.
- **Indemnització** pel valor de les peces i pels danys causats a la fauna.

El paper de l'agent rural

L'**agent rural** és **agent de l'autoritat**: vigila el terreny, comprova llicències i permisos, aixeca **actes de denúncia**, decomisa mitjans i peces il·legals i, en cas de delicte, ho posa en coneixement de l'autoritat judicial. Les seves denúncies tenen **presumpció de veracitat**.

Recorda. Caçar **espècies protegides** o fer servir **verí** són de les conductes **més greus** i poden constituir **delicte penal**, no només infracció administrativa.

Glossari de termes clau

- **Activitat cinegètica**: conjunt d'accions relacionades amb la caça de fauna salvatge.
- **Resolució anual de vedes**: norma que cada temporada fixa períodes hàbils, espècies caçables, dies i limitacions.
- **Espècie caçable (cinegètica)**: espècie que la norma autoritza a caçar.
- **Pla tècnic de gestió cinegètica (PTGC)**: document que ordena l'aprofitament sostenible de la caça en una àrea.

- **Àrea privada de caça (APC):** terreny privat amb aprofitament cinegètic ordenat (antic vedat).
- **Zona de caça controlada (ZCC):** terreny on l'Administració ordena i controla la caça.
- **Reserva nacional de caça (RNC):** espai d'alt valor gestionat directament per l'Administració.
- **Refugi de fauna salvatge (RFS):** espai on la **caça està prohibida** per protegir la fauna.
- **Període hàbil:** dates en què es permet caçar una espècie.
- **Veda:** període en què la caça està prohibida (sobretot per la cria).
- **Batuda:** modalitat de caça major en què es bat el bosc cap als tiradors (típica del senglar).
- **Mètode no selectiu:** mitjà prohibit que captura de manera indiscriminada (llaç, verí, xarxes).
- **Comís:** confiscació d'armes, peces o mitjans emprats en una infracció.

A l'examen (els punts que més cauen)

- La caça es regeix per la **Llei estatal 1/1970** (en allò no derogat) i la **normativa catalana**.
- Qui fixa cada temporada períodes hàbils i espècies caçables: la **Resolució anual de vedes**.
- On està **prohibida** la caça: als **refugis de fauna salvatge**.
- Document **imprescindible** per caçar: la **licència de caça** (+ assegurança RC + permís d'armes).
- Modalitat de **caça major** típica: la **batuda de senglar**.
- El **conill de bosc** (*Oryctolagus cuniculus*) és **caça menor** i pot ser **objecte de control de danys**.
- Mètodes **prohibits per no selectius**: el **llaç i el verí**.
- Finalitat del **pla tècnic de gestió cinegètica**: **aprofitament sostenible i ordenat** de les espècies.
- Caçar espècies protegides o usar verí: conductes **molt greus** (poden ser **delicte**).

Resum exprés (per repassar en un minut)

- **Marc legal:** Llei estatal 1/1970 + normativa catalana; cada any, **resolució de vedes**.
- **Terrenys:** APC, ALC, ZCC i RNC (s'hi caça ordenadament); **RFS = prohibit**.
- **Modalitats:** major (batuda, aguait...) i menor (a salt, en mà, falconeria...).
- **Espècies:** major (senglar, cabirol, cérvol...); menor (conill, llebre, perdiu...).
- **Requisits:** llicència de caça + assegurança RC + permís d'armes + autorització del terreny.
- **Períodes:** períodes hàbils vs. veda (protecció de la cria); ho marca la resolució de vedes.
- **Prohibits:** llaç, verí, xarxes, reclams elèctrics (mètodes no selectius).
- **Sancions:** lleus, greus i molt greus; multa, retirada de llicència, comís; agent rural = autoritat.

Posa't a prova

Abans de fer el test, intenta respondre mentalment:

- Quina norma fixa cada temporada els períodes hàbils i les espècies caçables?
- En quin tipus d'espai està prohibida la caça?
- Quin és el document imprescindible per poder caçar i quins documents l'acompanyen?
- Posa un exemple de modalitat de caça major i un de caça menor.
- Per què el llaç i el verí estan prohibits? Quin dels dos és especialment greu i per què?
- El conill de bosc, és caça major o menor? Pot ser objecte de control de danys?
- Quina és la finalitat principal del pla tècnic de gestió cinegètica?
- Quina diferència hi ha entre una àrea privada de caça i un refugi de fauna salvatge?

Si pots respondre-les sense mirar, domines el tema. Recorda el principi rector: davant qualsevol dubte de dates o espècies concretes, **consulta sempre la resolució anual de vedes vigent**.

10**TEMA**

Activitat piscícola continental a Catalunya: legislació, espècies i vedes

Introducció: per què aquest tema és clau per a un agent rural

La pesca continental -la que es practica en **rius, rieres, embassaments, estanys i llacs** d'aigua dolça- és una de les activitats que els **Agents Rurals** vigilen cada dia sobre el terreny. No és només un esport: és un **ús dels recursos naturals** que afecta la conservació dels ecosistemes aquàtics, la supervivència d'**espècies amenaçades** com la truita comuna autòctona i la lluita contra les **espècies exòtiques invasores**. Per això la llei la regula amb detall.

Com a futur agent has d'entendre tres coses: **quina norma manda** (la legislació de pesca i, sobretot, la **Resolució anual de vedes**), **on i com es pot pescar** (els trams, les zones i les modalitats) i **què passa quan algú no ho compleix** (el règim sancionador).

Aquesta guia està dividida en **seccions** independents. Al final tens un **glossari**, els **punts que cauen a l'examen**, un **resum exprés** i una **autoavaluació**. Quan no estiguis segur d'una xifra concreta, recorda que el detall el fixa cada any la Resolució: el que has de tenir clar és **el concepte**.

1. Conceptes previs: què són les aigües continentals

Abans d'entrar en la norma, fixem el vocabulari bàsic:

- **Aigües continentals**: les **aigües dolces de l'interior** -rius, rieres, torrents, canals, embassaments, estanys i llacs-, a diferència de les **aigües marítimes** (el mar). La pesca continental i la marítima de recreació es regulen per normes diferents.
- **Pesca recreativa o esportiva**: la que es fa per oci, no per comerç. És la que vigila l'agent rural.
- **Pesca continental**: capturar peixos, crancs i altres animals aquàtics en aigües continentals amb arts i ginys autoritzats.
- **Veda**: el **període de l'any en què no es pot pescar** una espècie (o un tram), per protegir-la.
- **Talla mínima**: la **mida per sota de la qual** un exemplar capturat s'ha de **retornar viu** a l'aigua.
- **Cabal mínim**: el volum d'aigua per sota del qual no es permet pescar en determinats trams.

Per fixar la idea. La pesca continental no és lliure i il·limitada: és una activitat **autoritzada i controlada**. Cal **llicència** i només es pot capturar **certes espècies**, en **certs llocs**, en **certes èpoques**, de **certes mides** i en **certes quantitats**.

2. El marc legal: la norma i la Resolució anual de vedes

La pesca en aigües continentals és una **competència de la Generalitat de Catalunya**. El marc es construeix en dos nivells:

- **La legislació de pesca** (la llei i els reglaments de pesca fluvial i d'aigües continentals): estableix els **principis estables** -què és pescable, què és protegit, quines modalitats hi ha, el règim sancionador i qui necessita llicència.

- **La Resolució anual de pesca continental** (la **Resolució de vedes**): és la peça clau. Cada any el departament competent en medi natural la publica i **fixa, per a aquella temporada**:
- Els **períodes hàbils** de pesca (i, per tant, les vedes) de cada espècie.
- Les **espècies pescables** i les **protegides**.
- Les **talles mínimes** i les **quotes** o cupos de captura.
- Els **cabals mínims** per sota dels quals no es pot pescar.
- La classificació de **zones i trams** (controlada, lliure, sense mort, refugis).

Compte amb el parany. Els valors concrets (dates, talles, cupos) **canvien cada any** amb la nova Resolució. A l'examen importa saber **quina norma els fixa** -la Resolució anual- i **per a què serveix**, no memoritzar una data que demà ja no serà vigent.

La **finalitat** del sistema és doble: **garantir un ús sostenible** del recurs i **protegir les espècies i els ecosistemes**, especialment durant la **reproducció**.

3. Les aigües i els seus trams: com es classifica el territori

No totes les aigües tenen el mateix règim. La norma divideix els rius i masses d'aigua en **trams** segons el grau de control i protecció. Els principals són:

Zones de pesca controlada (o intensiva/sotmesa a permís)

Trams **especialment regulats**: cal, a més de la llicència, un **permís específic** (sovint numerat i de durada limitada) i s'hi controla el **nombre de pescadors per dia**. Permeten una gestió acurada de la pressió pesquera.

Zones de pesca lliure

Trams on es pot pescar **amb la llicència ordinària**, sense permís addicional, respectant els períodes, talles i quotes generals.

Zones de pesca sense mort (captura i alliberament)

Trams on **obligatòriament** tot el peix capturat s'ha de **retornar viu**. És una modalitat de conservació: permet pescar però **no extreure**. L'objectiu és **mantenir poblacions abundants i de talles grans**, perquè cap peix no es retira del riu. És especialment important per a **espècies amenaçades**, com la **truita comuna autòctona**.

Refugis de pesca

Trams on la pesca està **totalment prohibida** (vedats permanents). Funcionen com a **reserva**: protegeixen zones de cria i serveixen de font perquè els peixos colonitzin els trams veïns. A banda, hi pot haver **trams en règim especial**, amb normes pròpies per a circumstàncies concretes (escenaris de competició, aigües d'interès especial).

Truc de memòria. Imagina una escala de protecció: **lliure** (mínim control) -> **controlada** (permís i cupo) -> **sense mort** (es pesca però es retorna tot) -> **refugi** (no es pesca gens). De menys a més protecció.

4. Les espècies pescables

Només es poden capturar les espècies que la Resolució declara **pescables**. Les més habituals són:

- **Truita comuna** (*Salmo trutta*). La forma **autòctona** està especialment protegida i sovint sotmesa a pesca **sense mort**, perquè les seves poblacions són fràgils.
- **Truita irisada o arc de Sant Martí** (*Oncorhynchus mykiss*), al·lòctona, present per repoblacions en escenaris esportius.
- **Barb, bagra, madrilla** i altres ciprínids autòctons; **carpa** i **carpí**.

Per a cada espècie pescable la Resolució fixa el seu **període hàbil**, la **talla mínima** i la **quota**.

5. Les espècies protegides i les amenaçades

Hi ha espècies que **no es poden capturar mai** perquè estan **protegides** o **amenaçades**. Pescar-les, fins i tot per error, obliga a **alliberar-les immediatament**, i capturar-les de manera intencionada és infracció.

- **Espècies autòctones amenaçades**: peixos endèmics o en regressió (fartet, samaruc, llopet de riu i altres petits peixos autòctons), molt sensibles a la degradació de l'hàbitat i a la competència de les invasores.
- **L'esturió comú** (*Acipenser sturio*): es considera **extingit com a població reproductora** als rius catalans. És l'exemple clàssic de com la pesca excessiva i la transformació dels rius poden fer desaparèixer una espècie.
- **El cranc de riu autòcton** (*Austropotamobius pallipes*): protegit i en greu regressió per l'afanomicosi (malaltia portada per crancs exòtics) i la competència dels crancs invasors.

Compte amb el parany. Una espècie pot ser **pescable en una forma i protegida en una altra**: la truita comuna autòctona rep protecció especial encara que la truita en general sigui pescable. El criteri el marca la Resolució.

6. Les espècies exòtiques invasores aquàtiques

Una **espècie exòtica invasora (EEI)** és una espècie **forana** que, un cop introduïda, **es reproduïx i s'expandeix** causant danys greus, desplaçant les autòctones i alterant l'equilibri del riu. La seva gestió és una **prioritat de vigilància** de l'agent rural.

Exemples d'invasores aquàtiques presents a Catalunya:

- **Peix gat** (*Ameiurus melas*) i **peix sol** (*Lepomis gibbosus*).
- **Black-bass o perca americana** (*Micropterus salmoides*) i **lluç de riu o lucio** (*Esox lucius*).
- **Silur** (*Silurus glanis*), gran depredador que pot assolir mides enormes.
- **Gambúsia** i **crancs exòtics** com el **cranc americà** (*Procambarus clarkii*) i el **cranc senyal** (*Pacifastenus leniusculus*).

Les normes clau sobre les EEI:

- **Està prohibit alliberar-les, transportar-les vives, introduir-les o repoblar amb elles.** Qui en captura una **no pot retornar-la viva** a l'aigua.
- La normativa estatal d'espècies exòtiques invasores (el catàleg corresponent) en reforça la prohibició de comerç, possessió i transport.
- La seva captura sovint **no compta com a pesca ordinària** sinó com a mesura de **control poblacional**.

Per fixar la idea. Amb les espècies autòctones amenaçades, el deure és **alliberar-les vives**. Amb les invasores, just el contrari: **mai retornar-les vives** a l'aigua.

7. La llicència de pesca recreativa

Per pescar en aigües continentals a Catalunya cal la **llicència de pesca recreativa en aigües continentals**. Idees bàsiques:

- És un **document personal i intransferible** que s'ha de **portar a sobre** i exhibir a requeriment de l'agent.
- Té una **validesa temporal** (sovint anual) i pot tenir **modalitats** segons l'edat (exempcions per a menors i grans).
- **No substitueix el permís específic** de les **zones controlades**: en aquestes cal **llicència + permís**.
- Pescar **sense llicència** (o amb la llicència caducada) és una **infracció**.

8. Períodes, vedes, mides i quotes

Aquests quatre elements són els **límits concrets** de cada captura. Tots els fixa la Resolució anual.

Períodes hàbils i vedes

Cada espècie té un **període hàbil** (els dies en què es pot pescar) i, per tant, una **veda** (la resta de l'any). La **finalitat de la veda** és **protegir l'espècie durant la reproducció i mantenir les poblacions**. Per a la truita, el període sol concentrar-se en **primavera-estiu** i la veda en els mesos de fresa.

Talles o mides mínimes

Cada espècie té una **talla mínima**: si l'exemplar capturat fa **menys** d'aquesta mida, s'ha de **retornar viu immediatament**. Així es garanteix que hagi pogut **reproduir-se almenys un cop** abans de ser extret.

Quotes o cupos de captura

És el **nombre màxim d'exemplars** d'una espècie que un pescador pot emportar-se **en una jornada**. Limita l'extracció i reparteix el recurs.

Cabals mínims

Quan el riu baixa per sota d'un **cabal mínim** establert, la pesca es pot **suspendre** en aquell tram per no afegir pressió a uns peixos ja estressats per la manca d'aigua.

Truc de memòria. Recorda les **quatre preguntes** de tota captura: **Quan?** (període/veda) · **Quant de gran?** (talla) · **Quants?** (quota) · **Amb quanta aigua?** (cabal). Si en falla una, no es pot endur el peix.

9. Modalitats i arts de pesca

- **Pesca amb mort**: es permet **retenir** els exemplars que compleixin talla i quota.
- **Pesca sense mort** (captura i alliberament): tot el peix es **retorna viu**; sovint exigeix **ham sense arpó** i material que minimitzi el dany.

Les **arts i ginys** han de ser els **autoritzats** (canya i ham, amb les limitacions de la Resolució). **Estan prohibits** els mètodes **massius o no selectius**: xarxes no autoritzades, **explosius**, **verins**, **electricitat** (reservada a tasques científiques o de gestió autoritzades) i qualsevol mètode que mati o atordeixi peix de manera indiscriminada.

10. El règim sancionador (infraccions i sancions)

Quan algú incompleix la normativa, l'agent rural pot **aixecar acta de denúncia** i s'obre un **procediment sancionador**. Les infraccions es **graduen** segons la gravetat:

- **Lleus**: incompliments menors (no portar la llicència a sobre tot i tenir-la, petites irregularitats formals).
- **Greus**: pescar **sense llicència, en veda, per sota de la talla, superant la quota** o en **zones prohibides** (refugis).
- **Molt greus**: capturar **espècies protegides**, fer servir **mètodes prohibits** (verí, explosius, electricitat), **introduir o alliberar espècies invasores** o causar **danys greus** a l'ecosistema.

Les **sancions** habituals són:

- **Multes econòmiques**, de quantia creixent segons la gravetat.
- **Comís** (decomís) dels **exemplars, arts i ginys** emprats il·legalment.
- **Retirada o suspensió de la llicència i inhabilitació** temporal.

Compte amb el parany. El **decomís** dels peixos i del material **no és la sanció principal**: és una **mesura** que acompanya la multa. I la captura d'una espècie protegida o l'ús de verí/explosius solen ser **molt greus**, no simplement greus.

Glossari de termes clau

- **Aigües continentals**: aigües dolces de l'interior (rius, embassaments, estanys), per oposició a les marítimes.
- **Resolució anual de pesca continental**: norma que cada any fixa períodes, espècies, talles, quotes, cabals i zones.
- **Veda**: període en què no es pot pescar una espècie, per protegir-la durant la reproducció.
- **Període hàbil**: dies en què sí que es permet pescar una espècie.
- **Talla mínima**: mida per sota de la qual cal retornar l'exemplar viu.
- **Quota o cupo**: nombre màxim d'exemplars que es poden capturar per jornada.
- **Cabal mínim**: volum d'aigua per sota del qual es suspèn la pesca en un tram.
- **Zona de pesca controlada**: tram que requereix permís específic i té control de pescadors.
- **Zona de pesca sense mort**: tram on tot el peix s'ha de retornar viu.
- **Refugi de pesca**: tram on la pesca està totalment prohibida.
- **Espècie exòtica invasora (EEI)**: espècie forana que s'expandeix i danya l'ecosistema; no es pot alliberar viva.
- **Decomís (comís)**: retirada dels exemplars i del material emprat en una infracció.

A l'examen (els punts que més cauen)

- Qui fixa cada any les espècies pescables, vedes, talles i quotes: la **Resolució anual de pesca continental**.
- Finalitat de les **vedes**: protegir les espècies durant la **reproducció** i mantenir les poblacions.
- Cal la **llicència de pesca recreativa en aigües continentals**, personal i a sobre del pescador.
- Trams de menys a més protecció: **lliure -> controlada -> sense mort -> refugi**.
- **Refugi de pesca** = prohibició **total** de pescar.
- **Sense mort** = es pesca però es **retorna tot viu**; ideal per a la **truita comuna autòctona**.
- L'**esturió comú** (*Acipenser sturio*) està **extingit** com a població reproductora als rius catalans.
- Espècies **invasores**: **mai** retornar-les vives (peix gat, peix sol, black-bass, silur, lucio, cranc americà).
- Espècies **protegides**: alliberar-les sempre; capturar-les és infracció **molt greu**.
- Per sota de la **talla mínima**: retornar l'exemplar viu.

Resum exprés (per repassar en un minut)

- La pesca continental és competència de la **Generalitat**; el detall el fixa la **Resolució anual de vedes**.
- Les **quatre preguntes** de tota captura: **Quan** (veda) · **Quant de gran** (talla) · **Quants** (quota) · **Amb quanta aigua** (cabal).
- Trams: **lliure, controlada, sense mort, refugi** (de menys a més protecció).
- Cal **llicència** sempre; a les zones controlades, **llicència + permís**.
- **Sense mort** = retornar viu tot el peix; protegeix la **truita autòctona**.
- **Protegides** (alliberar): esturió, fartet, samaruc, cranc de riu autòcton.
- **Invasores** (no retornar vives): peix gat, peix sol, black-bass, silur, lucio, cranc americà, gambúsia.
- Mètodes **prohibits**: xarxes no autoritzades, verins, explosius, electricitat.
- Sancions: **multa + decomís + retirada de llicència**, graduades en lleus, greus i molt greus.

Posa't a prova

Abans de fer el test, intenta respondre mentalment:

- Quina norma fixa cada any les espècies pescables, les talles i les vedes?
- Per a què serveix establir una **veda**?
- Quina diferència hi ha entre una **zona de pesca sense mort** i un **refugi de pesca**?
- Què has de fer si captures un exemplar **per sota de la talla mínima**? I si captures una **espècie invasora**? I una de **protegida**?
- Quina espècie d'esturió es considera **extingida** com a població reproductora als rius catalans?
- Quins **mètodes de pesca** estan sempre prohibits?
- Quina diferència hi ha entre **llicència** i **permís** en una zona controlada?
- Posa tres exemples d'**espècies exòtiques invasores** aquàtiques.

Si pots respondre-les sense mirar, domines el tema. Recorda que les **xifres concretes** (dates, talles, cupos) les consultaràs sempre a la **Resolució de vedes vigent**: el que has de tenir interioritzat són els **conceptes**.

11**TEMA**

Protecció dels animals i de la fauna salvatge autoctona. Espècies exòtiques invasores

Introducció: per què aquest tema és clau per a un agent rural

La **protecció dels animals** i de la **fauna salvatge** és el cor de la feina d'un **Agent Rural**. Cada dia el cos vigila que no es maltractin animals, que ningú no capturi ni mati espècies protegides i que no s'escampin **espècies exòtiques invasores** que posen en perill els ecosistemes catalans. Per fer-ho bé cal conèixer **tres blocs de normativa** que sovint es barregen però que protegeixen coses diferents.

El primer bloc és la **protecció dels animals** en sentit ampli: animals de companyia, animals exòtics en captivitat, nuclis zoològics... regulat sobretot pel **Decret legislatiu 2/2008**. El segon és la protecció de la **fauna salvatge autòctona** -les espècies pròpies de Catalunya-, emparada per la **Llei estatal 42/2007** del patrimoni natural i la biodiversitat i pels **catàlegs d'espècies protegides i amenaçades**. El tercer és la lluita contra les **espècies exòtiques invasores (EEI)**, un problema ambiental de primer ordre.

Aquesta guia està dividida en **seccions** independents: estudia-les una a una. Al final tens un **glossari**, els **punts que cauen a l'examen**, un **resum exprés** i una **autoavaluació**. Quan no estiguis segur d'un detall concret, queda't amb **el concepte**: és el que de debò es pregunta.

1. Conceptes previs: tres mons que no s'han de confondre

Abans d'entrar a la norma, fixem el vocabulari per no equivocar-nos:

- **Animal de companyia**: el que conviu amb les persones (gos, gat, fura...). El protegeix sobretot la normativa de protecció dels animals.
- **Fauna salvatge autòctona**: la que de manera natural és **pròpia de Catalunya**, i la que hi és present de forma permanent o temporal (per exemple, les aus migratòries). És la que tenen els catàlegs d'espècies protegides.
- **Fauna salvatge no autòctona o exòtica**: la que prové d'altres territoris i ha estat introduïda per l'home (directament o indirecta).
- **Espècie exòtica invasora (EEI)**: una espècie exòtica que, un cop introduïda, **s'expandeix i provoca danys** a la biodiversitat, a l'economia o a la salut.
- **Nucli zoològic**: establiment que allotja animals (gosses, criadors, botigues d'animals, zoològics, centres de recollida...).

Per fixar la idea. No és el mateix protegir un **gos** (animal de companyia) que protegir un **trencalòs** (fauna salvatge protegida) o combatre un **visó americà** (espècie invasora). Tres problemes, tres normatives.

2. La protecció dels animals a Catalunya: el Decret legislatiu 2/2008

La norma central de protecció animal a Catalunya és el **text refós de la Llei de protecció dels animals**, aprovat pel **Decret legislatiu 2/2008**. És una norma **pionera** a l'Estat i parteix d'un principi: els animals són **éssers vius dotats de sensibilitat** i mereixen un tracte digne.

Finalitat i àmbit

La llei vol garantir el **benestar** dels animals i protegir-los. S'aplica als **animals de companyia**, als **animals salvatges en captivitat** i, amb caràcter general, a tots els animals, i regula la seva tinença, cria, comerç i transport.

Les prohibicions bàsiques

El text refós estableix un **règim general de protecció** que, entre altres coses, **prohibeix**:

- **Maltractar** els animals i causar-los patiment o danys injustificats.
- **Abandonar-los**: l'abandonament és una de les infraccions més greus.
- Fer-los **lluitar** entre ells (baralles de gossos, de galls...).
- Els **espectacles** i activitats que els comportin **patiment o crueltat**.
- **Matar-los** fora dels casos permesos (sacrifici justificat, eutanàsia per raons humanitàries...).
- Vendre'ls a **menors** o a **persones incapacitades** sense autorització de qui els tutela.

Identificació i tinença responsable

- Els animals de companyia (sobretot **gossos, gats i furons**) s'han d'**identificar** -habitualment amb **microxip**- i inscriure en el registre corresponent.
- Els ajuntaments porten el cens municipal d'animals de companyia.
- Hi ha **gossos potencialment perillosos**, sotmesos a un règim especial (llicència, assegurança, identificació).

Nuclis zoològics i abandonament

- Els **nuclis zoològics** necessiten autorització i s'inscriuen en un registre; han de complir condicions de benestar.
- Quan un animal és **abandonat o perdut**, els **ajuntaments** l'han de **recollir**; només es pot **sacrificar** en casos molt taxats. La filosofia de la llei és el **sacrifici zero** per als animals recollits sans i recuperables.

La Llei estatal 7/2023 de benestar animal

A escala estatal, la **Llei 7/2023** de protecció dels drets i el benestar dels animals afegeix un marc bàsic comú (animals de companyia, llista positiva d'animals tinençables, etc.). Conviu amb la normativa catalana; en cas de dubte, recorda que a Catalunya la **referència és el DL 2/2008**.

Compte amb el parany. La pregunta clàssica és: quina és la norma de protecció dels animals de Catalunya? La resposta és el **Decret legislatiu 2/2008**, no la llei estatal.

3. La protecció de la fauna salvatge autòctona

Aquí canviem de món: ja no parlem d'animals domèstics, sinó de la **fauna silvestre pròpia del territori**.

Què és la fauna salvatge autòctona

D'acord amb la normativa, és la **fauna que de manera natural és pròpia de Catalunya** i la que hi és present amb caràcter **permanent o temporal**. Inclou mamífers, aus, rèptils, amfibis, peixos i invertebrats que viuen en estat silvestre.

El principi de protecció general

La regla d'or és que la fauna salvatge **està protegida amb caràcter general**. Respecte de les espècies

protegides, es **prohibeix**:

- **Matar-les, danyar-les, capturar-les o molestar-les** (inclou destorbar-les en època de cria).
- **Perseguir-les** o inquietar-les intencionadament.
- **Destruir** o malmetre'n els **nius, caus i àrees de reproducció**.
- **Recollir o posseir** els seus **ous, cries o restes** (inclosos exemplars dissecats).
- **Comercialitzar-les, transportar-les o exposar-les** per vendre-les, vives o mortes.

Aquestes prohibicions afecten **totes les fases** de la vida de l'animal i totes les seves parts.

La Llei 42/2007 del patrimoni natural i la biodiversitat

La norma **estatal bàsica** que ordena tota aquesta protecció és la **Llei 42/2007**, del patrimoni natural i de la biodiversitat. Fixa els principis comuns per a tot l'Estat i crea els instruments per catalogar i protegir les espècies. D'ella deriven els grans catàlegs.

4. Els catàlegs d'espècies: protegides i amenaçades

Protegir "en general" no n'hi ha prou: cal una **llista** que digui exactament quines espècies tenen quin nivell de protecció. Per això existeixen els **catàlegs**.

El Llistat i el Catàleg estatals

De la Llei 42/2007 neixen dues eines:

- El **Listado de Especies Silvestres en Régimen de Protección Especial (LESRPE)**: recull les espècies mereixedores d'atenció i protecció particular.
- El **Catálogo Español de Especies Amenazadas (CEEAA)**: inclou les espècies amenaçades, classificades en dues categories:
 - **En perill d'extinció**: espècies amb risc imminent de desaparèixer; demanen mesures urgents.
 - **Vulnerables**: espècies que podrien passar a estar en perill si no es corregeixen els factors que les amenacen.

Per fixar la idea. El **CEEAA** té dues categories: en perill d'extinció i vulnerable. Aquesta divisió és una pregunta de test molt habitual.

El catàleg de Catalunya

Catalunya té el seu propi marc de **fauna salvatge autòctona protegida**, amb espècies declarades protegides i, en alguns casos, plans de recuperació o conservació per a les més amenaçades (per exemple, el **trencalós**, l'**os bru** o la **llúdriga** en moments crítics). Per a les espècies catalogades es poden aprovar **plans de recuperació** (per a les en perill) i **plans de conservació** (per a les vulnerables).

Per a què serveix catalogar

- Permet **prioritzar** recursos cap a les espècies més fràgils.
- Activa **mesures de protecció** del seu hàbitat.
- Justifica el **règim sancionador** quan algú les mata, captura o comercialitza.

5. Les espècies exòtiques invasores (EEI): concepte i problemàtica

Arribem al tercer bloc, un dels grans reptes ambientals actuals.

Què és una espècie exòtica invasora

Una **espècie exòtica** és la que es troba fora de la seva àrea de distribució natural perquè l'ha introduïda l'home. Es converteix en **invasora** quan, un cop instal·lada, **s'estén i causa danys**: desplaça les espècies autòctones, n'altera els hàbitats o perjudica l'economia i la salut.

Per què són un problema

Les EEI són una de les **principals causes de pèrdua de biodiversitat** al món, juntament amb la destrucció d'hàbitats. Els seus efectes:

- **Competència** amb les espècies autòctones per l'aliment i l'espai, fins a desplaçar-les.
- **Depredació** directa sobre fauna nativa que no hi està adaptada.
- **Hibridació**: es creuen amb espècies autòctones i n'amenacen la puresa genètica (cas de l'**ànec capblanc**).
- **Transmissió de malalties i paràsits** nous.
- **Danys econòmics**: a l'agricultura, la pesca, les infraestructures (per exemple, el **musclo zebra** que obtura canonades).

Exemples que cal conèixer

- **Visó americà** (*Neovison vison*): depredador que amenaça el visó europeu i aus aquàtiques.
- **Cranc de riu americà** (*Procambarus clarkii*) i **cranc senyal**: desplacen el cranc de riu autòcton i li transmeten l'**afanomicosi**.
- **Musclo zebra** (*Dreissena polymorpha*): invasor d'aigües dolces, gran impacte econòmic.
- **Ànec de bec vermell o malvasia canela** (*Oxyura jamaicensis*): s'hibrida amb l'**ànec capblanc** autòcton i el posa en perill.
- **Arruí o muflò del nord d'Àfrica** (*Ammotragus lervia*): ungulat exòtic que competeix amb la fauna de muntanya.
- **Cotorreta de pit gris i cotorra de Kramer**: aus exòtiques urbanes en expansió.
- A la flora i altres grups: **plumero de la pampa, mosquit tigre, vespa asiàtica...**

6. El catàleg i el control de les EEI

El Catàleg espanyol d'espècies exòtiques invasores

Igual que amb les espècies amenaçades, la Llei 42/2007 va crear el **Catálogo Español de Especies Exóticas Invasoras** (Catàleg espanyol d'espècies exòtiques invasores), regulat per **reial decret**. Inclou les espècies per a les quals hi ha evidència d'invasió i de risc per a la biodiversitat.

Què prohibeix la normativa

Per a les espècies incloses al catàleg, amb caràcter general es **prohibeix**:

- La **introducció** al medi natural.
- La **possessió, tinença, cria i transport**.
- El **comerç, tràfic i intercanvi** (venda o cessió).
- L'**exportació** amb finalitats comercials.

Compte amb el parany. Amb les EEI no n'hi ha prou a "no alliberar-les": també es prohibeixen **posseir-les, transportar-les i comercialitzar-les**. Aquesta cadena de verbs és una resposta de test típica.

Mesures de control i prevenció

- **Prevenció:** evitar que entrin (control de vies d'entrada, alerta primerenca, sensibilització).
- **Detecció i resposta ràpida:** actuar quan la població encara és petita, abans que s'estengui.
- **Control o eradicació:** campanyes de captura, trampeig o retirada (per exemple, eliminar exemplars d'arruï o de cranc americà).
- **Restauració** dels hàbitats afectats.

L'Agent Rural hi té un paper directe: **vigilar, detectar** la presència d'EEl, **informar-ne i donar suport** a les campanyes de control, així com **denunciar** la introducció o tinença il·legal.

7. El paper de l'Agent Rural i el règim sancionador

En els tres blocs, l'agent és **autoritat** en matèria de medi ambient i protecció dels animals:

- Vigila el **compliment** de la normativa al territori.
- **Inspecciona** nuclis zoològics, transports i activitats.
- Aixeca **actes de denúncia** davant les infraccions (maltractament, captura d'espècies protegides, alliberament d'EEl...).
- Les infraccions es classifiquen en **lleus, greus i molt greus**, amb **sancions econòmiques** proporcionals i, si escau, comís dels exemplars o tancament d'activitats.

Recorda que matar o capturar fauna protegida, abandonar animals o introduir EEl poden ser infraccions **molt greus**.

Glossari de termes clau

- **Fauna salvatge autòctona:** fauna que de manera natural és pròpia de Catalunya, present de forma permanent o temporal.
- **Espècie exòtica:** espècie introduïda fora de la seva àrea de distribució natural.
- **Espècie exòtica invasora (EEI):** espècie exòtica que s'expandeix i causa danys a la biodiversitat, l'economia o la salut.
- **Nucli zoològic:** establiment que allotja animals (gossers, criadors, botigues, zoos, centres de recollida).
- **LESRPE:** Llistat d'espècies silvestres en règim de protecció especial.
- **CEEa:** Catàleg espanyol d'espècies amenaçades; categories en perill d'extinció i vulnerable.
- **Pla de recuperació:** pla per a una espècie en perill d'extinció.
- **Pla de conservació:** pla per a una espècie vulnerable.
- **Hibridació:** encreuament entre dues espècies que amenaça la puresa genètica de l'autòctona.
- **Afanomicosi:** malaltia que els crancs invasors transmeten al cranc de riu autòcton.

A l'examen (els punts que més cauen)

- La norma de protecció dels animals de Catalunya és el **Decret legislatiu 2/2008** (text refós).
- La llei estatal de benestar animal és la **Llei 7/2023**.
- El marc bàsic del patrimoni natural i la biodiversitat és la **Llei 42/2007**.
- El **CEEa** té **dues categories:** en perill d'extinció i vulnerable.
- La fauna salvatge autòctona és la que **de manera natural és pròpia de Catalunya** (permanent o temporal).
- Per a les EEI es prohibeix **introducció, possessió, transport i comerç**.
- L'**ànec capblanc** autòcton està amenaçat per hibridació amb la **malvasia canela** (*Oxyura jamaicensis*).

- L'**arruí** (*Ammotragus lervia*) és un ungulat exòtic invasor.
- L'**abandonament** d'animals és una de les infraccions més greus del DL 2/2008.

Resum exprés (per repassar en un minut)

- Tres blocs: **protecció animal** (DL 2/2008), **fauna salvatge autòctona** (Llei 42/2007 + catàlegs) i **EEL**.
- DL 2/2008: prohibeix maltractar, abandonar, fer lluitar i sacrificar sense causa; identificació amb microxip; nuclis zoològics autoritzats.
- Fauna autòctona protegida: prohibit matar, capturar, molestar, destruir nius i comercialitzar.
- Catàlegs estatals: **LESRPE** (protecció especial) i **CEEa** (amençades: en perill / vulnerables).
- EEL: espècie exòtica que s'expandeix i causa danys; catàleg per real decret; prohibides introducció, tinença, transport i comerç.
- Exemples d'EEL: visó americà, cranc americà, musclo zebra, malvasia canela, arruí.
- L'agent rural vigila, inspecciona, detecta EEL i denuncia les infraccions.

Posa't a prova

Abans de fer el test, intenta respondre mentalment:

- Quina norma és el text refós de la Llei de protecció dels animals de Catalunya?
- Com es defineix la fauna salvatge autòctona segons la normativa?
- Quines dues categories té el Catàleg espanyol d'espècies amenaçades?
- Què prohibeix la normativa respecte de les espècies exòtiques invasores?
- Per quin motiu la malvasia canela posa en perill l'ànec capblanc autòcton?
- Digues tres exemples d'espècies exòtiques invasores presents a Catalunya.
- Quina llei estatal estableix el marc bàsic del patrimoni natural i la biodiversitat?

Si pots respondre-les sense mirar, domines el tema. A sota tens les **normes oficials completes** per consultar-les quan vulguis aprofundir.

Prevenció i extinció d'incendis forestals. Infraestructures i regulació del foc

Introducció: per què aquest tema és clau per a un agent rural

Els **incendis forestals** són una de les amenaces ambientals més greus a Catalunya: cada estiu posen en perill boscos, fauna, persones i béns. Per això la **prevenció** -tot allò que es fa abans que el foc s'iniciï o es propagui- és una de les feines centrals del **Cos d'Agents Rurals**. Com a agent rural seràs qui controla sobre el terreny que es compleixin les **restriccions a l'ús del foc**, qui informa la població, qui detecta riscos i qui col·labora en la **vigilància i en la primera resposta** davant d'un foc.

Aquest tema et dona el **marc legal** (la Llei 6/1988, forestal, i el Decret 64/1995, de prevenció), el **règim del foc** segons l'època de l'any, les **infraestructures preventives** (punts d'aigua, franges, vies), uns **conceptes bàsics sobre el comportament del foc i la seva extinció** i el paper de les **Agrupacions de Defensa Forestal (ADF)**. La clau és dominar **què està prohibit, quan, on i amb quines excepcions**, perquè és el cor de la teva tasca preventiva.

Aquesta guia està dividida en **seccions plegables**: obre la que vulguis estudiar i deixa tancades les altres. Al final tens un **glossari**, els **punts que cauen a l'examen**, un **resum exprés** i una **autoavaluació**.

1. El marc legal de la prevenció a Catalunya

La prevenció d'incendis forestals no és improvisada: descansa sobre unes **normes escrites** que has de saber identificar. Les dues bàsiques són:

- **Llei 6/1988, de 30 de març, forestal de Catalunya**: és la norma "mare" en matèria de boscos. Defineix què és **terreny forestal**, regula la gestió i la conservació dels boscos i estableix els grans principis de **protecció contra els incendis**. És el paraigua general del qual pengen les mesures concretes.

- **Decret 64/1995, de 7 de març, pel qual s'estableixen mesures de prevenció d'incendis forestals**: és la norma **clau i més preguntada** del tema. Concreta les **restriccions a l'ús del foc**, la **circulació** per terrenys forestals, les **autoritzacions** i les obligacions de neteja i prevenció.

Fixa-ho bé. Si a l'examen et pregunten quina norma estableix les mesures de prevenció d'incendis forestals regulant l'ús del foc, la resposta és el **Decret 64/1995, de 7 de març**. La Llei 6/1988 és la llei forestal general.

A aquestes dues normes s'hi sumen instruments de **planificació d'emergències**, sobretot el pla **INFOCAT**. La idea de fons és senzilla: **una jerarquia de normes** (Llei -> decret -> plans) que ordena tot el sistema de prevenció.

Conceptes que la llei dóna per sabuts

- **Terreny forestal**: els terrenys poblats d'espècies arbòries o arbustives, els erms i les pastures, i en general els que no es dediquen al conreu ni són urbans. Molta normativa s'aplica "en terreny forestal" i en una **franja de protecció** al seu voltant.

- **Massa forestal**: el conjunt de vegetació d'una zona, que actua com a **combustible** en cas d'incendi.

2. El període d'alt risc i les restriccions a l'ús del foc

El cor pràctic del tema és **quan i com es pot fer foc** a prop dels boscos. La normativa distingeix èpoques de més o menys risc.

El període d'alt risc

Hi ha una **època de l'any** en què el risc d'incendi és més elevat -la més càlida i seca- durant la qual les restriccions s'endureixen. Amb caràcter general, aquest **període d'alt risc** comprèn **del 15 de març al 15 d'octubre**, tot i que l'Administració pot **ampliar-lo o modificar-lo** segons les condicions meteorològiques de cada temporada.

Durant aquest període, i amb caràcter general en els **terrenys forestals** i en la **franja de 500 metres** que els envolta, queda **prohibit**, sense autorització:

- **Encendre foc** per a qualsevol finalitat (cremes de restes, fogueres, barbacoes fora de zones habilitades...).
- **Llençar coets, focs artificials** o altres artefactes que continguin foc.
- **Fer foc per a activitats agrícoles** (crema de rostolls, marges o restes de poda).
- **Llençar objectes encesos** (com llumins o cigarretes) i, en general, **fumar** en condicions que generin risc.
- **Utilitzar bufadors o aparells** que generin flama o espurnes en treballs forestals o agrícoles.

Idea força. La protecció no s'atura a la vora del bosc: arriba a la **franja de 500 metres** del voltant. Algú que crema restes en un camp proper al bosc també pot estar infringint la norma.

Fora del període d'alt risc

Fora d'aquest període, **algunes activitats amb foc es poden fer**, però molt sovint **continuen requerint comunicació o autorització** i s'han d'adoptar mesures de seguretat (eines d'extinció a mà, vigilància, franja sense vegetació al voltant del foc, etc.). El principi general és la **prudència**: el foc no s'abandona mai i s'apaga del tot abans de marxar.

3. Les autoritzacions i les comunicacions per fer foc

Que una activitat estigui restringida no vol dir que sigui sempre impossible: en molts casos es pot fer **amb autorització administrativa**.

- **Autorització**: per a determinades activitats amb foc (cremes, treballs amb maquinària de risc, espectacles pirotècnics...) cal demanar **permís previ** a l'Administració competent. L'autorització fixa **condicions** (dates, horaris, mesures de seguretat) que cal complir estrictament.
- **Comunicació prèvia**: en altres supòsits n'hi ha prou amb **comunicar** l'activitat per endavant, però la persona segueix obligada a adoptar totes les mesures de seguretat.
- **Suspensió per risc extrem**: quan el risc és molt elevat (per onades de calor, vent fort o sequera), l'Administració pot **suspènre totes les autoritzacions** i prohibir qualsevol foc, fins i tot el que estaria permès.

El paper de l'**agent rural** és **comprovar sobre el terreny** que qui fa foc disposa de l'autorització o ha fet la comunicació, que respecta les condicions i que aplica les mesures de seguretat. En cas contrari, intervé i pot **aixecar acta de denúncia**.

A la pràctica. "No hi ha autorització" i "no es respecten les condicions de l'autorització" són dues infraccions diferents: totes dues poden donar lloc a sanció.

4. Els perímetres de protecció prioritària

No tots els boscos tenen el mateix risc ni el mateix valor. Per concentrar esforços, l'Administració delimita els **perímetres de protecció prioritària** (PPP).

- Són **zones declarades d'especial risc o valor** on es prioritzen les actuacions de prevenció: infraestructures, vigilància i planificació.
- En aquests perímetres es redacten **plans específics** (de prevenció municipal o de perímetre) que ordenen on han d'anar les **franges**, els **punts d'aigua** i les **vies d'accés**, i com s'hi ha de gestionar la vegetació.
- L'objectiu és **reduir la continuïtat del combustible** i facilitar que els equips d'extinció puguin treballar amb seguretat i eficàcia.

Lligats a aquests perímetres hi ha els **plans de prevenció d'incendis forestals** que han de tenir els **municipis** d'alt risc i les **urbanitzacions** sense continuïtat amb la trama urbana, que estan obligades a mantenir una **franja perimetral neta** i els accessos en condicions.

5. Les infraestructures de prevenció

Les **infraestructures preventives** són les obres i instal·lacions que serveixen perquè, si hi ha foc, sigui més fàcil **aturar-lo i apagar-lo**. Les principals són:

Franges i tallafocs

- **Tallafoc**: una **franja de terreny sense vegetació** (o amb la vegetació molt reduïda) que **trenca la continuïtat del combustible**. Quan el foc hi arriba, no troba res per cremar i es frena o s'atura. És la infraestructura preventiva més característica.
- **Franja de protecció o franja de baixa combustibilitat**: zona on s'aclareix la vegetació al voltant d'urbanitzacions, vies o instal·lacions per **protegir-les** i donar marge d'actuació als bombers.

Punts d'aigua

- **Punts d'aigua**: basses, dipòsits, hidrants o preses senyalitzats que permeten **carregar aigua** als vehicles d'extinció terrestres i als **mitjans aeris** (avions i helicòpters). Una bona **xarxa de punts d'aigua** ben distribuïts i accessibles és vital, perquè estalvia desplaçaments i temps.

Vies i accessos

- **Vies forestals i camins**: permeten que els vehicles d'extinció **arribin ràpidament** a qualsevol punt i poden funcionar com a **línies de defensa**. Cal mantenir-les **transitables** i amb amplada suficient.
- **Senyalització i tancaments**: senyals que informen de les restriccions i, si cal, **tanques o barreres** per limitar la circulació de vehicles en èpoques de risc.

Connecta-ho. Franges (trenquen el foc) + punts d'aigua (alimenten l'extinció) + vies (porten els mitjans): són les **tres potes** de la infraestructura preventiva. Pensa en elles com el "circuit" que necessiten els bombers per guanyar temps.

6. El comportament del foc i conceptes bàsics d'extinció

Per prevenir i col·laborar en l'extinció cal entendre **com es comporta el foc**.

El triangle del foc

Tot foc necessita **tres elements** alhora; si en falta un, s'apaga. És el **triangle del foc**:

- **Combustible**: la vegetació (fullaraca, matoll, arbres). Com més sec i continu, més perill.
- **Comburent**: l'**oxigen** de l'aire.
- **Energia d'activació**: una **font de calor** (una espurna, una flama, una cigarreta).

Factors que governen la propagació

- **El temps meteorològic**: la **temperatura alta**, la **humitat baixa** i, sobretot, el **vent** (que aporta oxigen i empeny les flames) disparen la propagació.
- **El relleu**: el foc **puja pels pendents** molt més de pressa que no baixa, perquè la flama escalfa la vegetació de més amunt.
- **El combustible**: la quantitat, la sequedat i la **continuïtat** de la vegetació. Aquí és on actua la prevenció: **trencant la continuïtat** (franges i tallafocs) es limita el foc.

Tipus d'incendi i extinció

- **Foc de superfície**: crema la vegetació baixa (herba, matoll, fullaraca).
- **Foc de capçades**: avança per les **copes dels arbres**; és el més perillós i ràpid.
- **Foc de subsol**: crema matèria orgànica enterrada; avança lent però costa molt d'apagar.

Per **apagar** el foc cal **eliminar un dels tres vèrtexs** del triangle: refredar amb **aigua**, sufocar (tapar l'oxigen amb terra o retardants) o **retirar el combustible** (obrint línies de defensa). Davant d'una emergència s'activa el **pla INFOCAT** (pla especial d'emergències per incendis forestals de Catalunya), que coordina **Bombers, Agents Rurals, ADF** i altres mitjans.

7. Les Agrupacions de Defensa Forestal (ADF)

Les **Agrupacions de Defensa Forestal (ADF)** són una peça fonamental del model català de prevenció, basat en la **col·laboració**.

- **Què són**: **associacions** de caràcter privat però d'interès públic, formades per **propietaris forestals i ajuntaments** d'un mateix territori.
- **Per a què serveixen**: per a la **prevenció** i la **lluita contra els incendis forestals**. Fan tasques de **vigilància**, manteniment d'infraestructures (franges, punts d'aigua, camins), sensibilització i **primera intervenció** en cas de foc, sempre en coordinació amb els Bombers.
- **Voluntariat**: bona part de la seva força són **voluntaris** del territori que coneixen molt bé el terreny.
- **Coordinació**: les ADF s'agrupen en **federacions** i col·laboren estretament amb el Cos d'Agents Rurals i amb Bombers durant la campanya forestal.

No ho confonguis. Les **ADF** són associacions de **prevenció i suport**; els **Bombers** són el cos professional d'extinció; els **Agents Rurals** vetllen pel compliment de la normativa i col·laboren en vigilància i investigació de causes. Cadascú té el seu paper dins d'un mateix sistema.

Glossari de termes clau

- **Llei 6/1988, forestal de Catalunya:** norma general que regula els boscos i la seva protecció.
- **Decret 64/1995, de 7 de març:** norma que estableix les **mesures de prevenció d'incendis forestals** i regula l'ús del foc.
 - **Terreny forestal:** terreny poblat de vegetació arbòria o arbustiva, erms i pastures, on s'aplica la normativa de prevenció.
 - **Període d'alt risc:** època de més perill d'incendi (amb caràcter general, **del 15 de març al 15 d'octubre**) amb restriccions reforçades a l'ús del foc.
 - **Franja de 500 metres:** zona al voltant del terreny forestal on també s'apliquen les restriccions.
 - **Autorització:** permís previ de l'Administració per fer determinades activitats amb foc.
 - **Perímetre de protecció prioritària (PPP):** zona declarada d'especial risc o valor on es prioritzen les actuacions de prevenció.
 - **Tallafoc:** franja sense vegetació que **trenca la continuïtat del combustible**.
 - **Punt d'aigua:** bassa, dipòsit o hidrant per **carregar aigua** als mitjans d'extinció.
 - **Triangle del foc:** combustible + comburent (oxigen) + energia d'activació; cal eliminar-ne un per apagar el foc.
 - **Foc de capçades:** incendi que avança per les copes dels arbres; el més ràpid i perillós.
 - **INFOCAT:** pla especial d'emergències per incendis forestals de Catalunya.
 - **ADF (Agrupació de Defensa Forestal):** associació de propietaris i ajuntaments per a la prevenció i la lluita contra els incendis.

A l'examen. Recorda aquests punts d'alta probabilitat:

- La norma de prevenció és el **Decret 64/1995, de 7 de març**; la llei forestal general és la **Llei 6/1988**.
- El **període d'alt risc** és, amb caràcter general, **del 15 de març al 15 d'octubre**.
- Les restriccions s'apliquen en **terreny forestal i en la franja de 500 metres** del voltant.
- El **tallafoc** és la infraestructura preventiva tipus; els **punts d'aigua** alimenten l'extinció.
- El pla d'emergències per incendis és l'**INFOCAT**.
- Les **ADF** són associacions de **propietaris forestals i ajuntaments**.
- El **triangle del foc** = combustible + oxigen + energia d'activació.

Resum exprés. La prevenció d'incendis a Catalunya es basa en la **Llei 6/1988** (forestal) i el **Decret 64/1995** (mesures de prevenció). Durant el **període d'alt risc (15 de març - 15 d'octubre)** es **restringeix l'ús del foc** en terreny forestal i en la **franja de 500 m**, amb un règim d'**autoritzacions i comunicacions** que l'agent rural ha de fer complir. Es delimiten **perímetres de protecció prioritària** i es despleguen **infraestructures -tallafocs i franges, punts d'aigua i vies-** per frenar el foc i facilitar-ne l'extinció. El foc es regeix pel **triangle del foc** i pel **vent, relleu i combustible**; apagar-lo vol dir **eliminar-ne un vèrtex**. En cas d'emergència s'activa l'**INFOCAT**, amb Bombers, Agents Rurals i les **ADF** (propietaris i ajuntaments) treballant coordinats.

Posa't a prova

- **1.** Quina norma estableix les mesures de prevenció d'incendis forestals a Catalunya i regula l'ús del foc i la circulació per terrenys forestals?
- **2.** Quin és, amb caràcter general, el període d'alt risc d'incendi amb restriccions reforçades a l'ús del foc?
- **3.** A quina distància s'estén la franja de protecció al voltant del terreny forestal on s'apliquen les restriccions?
- **4.** Què és un tallafoc i per a què serveix?

- 5. Per a què serveixen els punts d'aigua dins de les infraestructures de prevenció?
- 6. Quins són els tres elements del triangle del foc?
- 7. Com s'anomena el pla especial d'emergències per incendis forestals de Catalunya?
- 8. Què són les ADF i qui les forma?
 - 9. Quina diferència hi ha entre el paper de les ADF, els Bombers i els Agents Rurals davant d'un incendi?
 - 10. Què són els perímetres de protecció prioritària i quina finalitat tenen?

Respostes orientatives: 1) El **Decret 64/1995, de 7 de març** (la llei forestal general és la **Llei 6/1988**). 2) **Del 15 de març al 15 d'octubre**, ampliable segons la meteorologia. 3) **500 metres**. 4) Una **franja sense vegetació** que trenca la continuïtat del combustible i frena el foc. 5) Per **carregar aigua** als vehicles i mitjans aeris d'extinció. 6) **Combustible, comburent (oxigen) i energia d'activació**. 7) **INFOCAT**. 8) **Agrupacions de Defensa Forestal**, formades per **propietaris forestals i ajuntaments**. 9) Les **ADF** fan prevenció i suport; els **Bombers** són el cos d'extinció; els **Agents Rurals** vetllen pel compliment de la normativa i col·laboren en vigilància i investigació de causes. 10) **Zones d'especial risc o valor** on es prioritzen les actuacions de prevenció.

13

TEMA

Gestió i protecció forestal. Aprofitaments i instruments d'ordenació

Introducció: per què aquest tema és clau per a un agent rural

Catalunya és un país profundament **forestal**: dos terços del territori són terreny forestal, i bona part de la feina diària d'un **agent rural** té lloc precisament al bosc. Vigilar les tallades, controlar els aprofitaments de fusta i de suro, comprovar que una empresa té els permisos en regla, prevenir incendis o detectar plagues són tasques que exigeixen conèixer bé el **règim jurídic dels boscos**: qui és el propietari, quines normes s'apliquen, quins documents calen i qui els autoritza.

Aquest tema te'n dona el mapa complet. Aprenderàs com es regula la gestió forestal a Catalunya (sobretot amb la **Llei 6/1988, forestal de Catalunya**), com es classifiquen les forests segons qui en és titular, què són els **aprofitaments forestals** i com s'autoritzen, quins són els **instruments d'ordenació i gestió** (PTGMF, PSGF, PORF) i, finalment, com funcionen la **repoblació** i la **sanitat forestal**.

Aquesta guia està dividida en **seccions**: estudia-les una a una. Al final tens un **glossari**, els **punts que cauen a l'examen**, un **resum exprés** i una **autoavaluació** per posar-te a prova.

1. El marc normatiu de la gestió forestal

La gestió dels boscos a Catalunya es construeix sobre dos pilars legals, un català i un estatal:

- **Llei 6/1988, de 30 de març, forestal de Catalunya.** És la **norma de referència** a Catalunya. Regula la titularitat dels terrenys forestals, els instruments de gestió, els aprofitaments, la repoblació, la prevenció d'incendis i el règim sancionador. És la que has de tenir més present.
- **Llei 43/2003, de 21 de novembre, de munts.** És la **lleí estatal bàsica** sobre forests. Estableix els conceptes i principis comuns a tot l'Estat (què és un terreny forestal, classificació general, defensa contra incendis), però respecta les competències de les comunitats autònomes, que tenen la competència en matèria forestal.

Idea clau. A Catalunya el règim forestal el regula la **Llei 6/1988**; la lleí estatal de munts és la **43/2003**. No les confonguis: una pregunta típica és justament demanar quina lleí regula el règim forestal **català**.

Què és un terreny forestal

Un **terreny forestal** és, en termes generals, tota superfície coberta d'**espècies arbòries, arbustives, de matollar o herbàcies** d'origen natural o procedents de sembra o plantació, sempre que no tinguin caràcter agrícola. També es consideren forestals els erms, les pastures, els camins forestals i les construccions vinculades a l'ús forestal. El que **no** és forestal són els terrenys dedicats al **cultiu agrícola** i el **sòl urbà**.

2. La classificació de les forests segons la titularitat

La primera gran divisió dels terrenys forestals es fa segons **qui n'és el propietari**. La distinció fonamental és entre **forests públiques** i **forests privades**.

Forests públiques

Són les que pertanyen a una **administració pública** (Generalitat, Estat, ajuntaments, altres ens locals). Dins d'aquestes cal distingir:

- **Forests de domini públic.** Estan afectades a un ús o servei públic i són **inalienables, imprescriptibles i inembargables** (no es poden vendre, no es perden pel pas del temps ni es poden embargar). Les més importants són les del **Catàleg de forests d'utilitat pública**.
- **Forests patrimonials (o de propis).** Pertanyen també a una administració, però **no** estan afectades a un ús públic: l'administració les posseeix com qualsevol propietari privat i, per tant, es poden gestionar amb més flexibilitat.

El Catàleg de forests d'utilitat pública

El **Catàleg de forests d'utilitat pública (CUP)** és un registre administratiu que recull les **forests públiques de més valor protector**: les que tenen una funció rellevant en la conservació del sòl, la regulació de l'aigua, la protecció contra l'erosió o la biodiversitat. Estar inclòs al catàleg confereix una **protecció reforçada**: són forests de domini públic, amb el règim d'inalienabilitat que hem vist.

Compte amb una pregunta freqüent. El catàleg que recull les forests públiques de més valor protector és el **Catàleg de forests d'utilitat pública**. No el confonguis amb cap inventari de forests privades.

Forests de lliure disposició

Són forests **públiques patrimonials** que, en no estar incloses al catàleg d'utilitat pública, l'administració titular pot gestionar amb **llibertat**, com a propietari ordinari (d'aquí el nom).

Forests privades

Són les que pertanyen a **persones físiques o jurídiques privades** (particulars, empreses, comunitats de propietaris). A Catalunya la **major part de la superfície forestal és privada**, fet que dóna molta importància als instruments de gestió pensats per a aquests propietaris, com veurem més endavant. El propietari privat pot gestionar la seva forest, però sempre dins dels límits que marca la legislació forestal i amb les **autoritzacions** corresponents.

3. Els aprofitaments forestals

Un **aprofitament forestal** és l'**extracció o ús dels recursos** que ofereix el bosc. La gestió forestal busca que aquest ús sigui **sostenible**: que els recursos es regenerin i que la forest mantingui les seves funcions. Els principals aprofitaments són:

- **Fusta.** La **tallada d'arbres** per obtenir fusta per a la indústria (construcció, mobles, paper). És l'aprofitament econòmicament més important i el més controlat.
- **Llenya.** Material llenyós de menor dimensió, destinat sobretot a **combustible** (foc de llar, biomassa).
- **Suro.** L'escorça de l'**alzina surera** (*Quercus suber*), molt característica de les forests de les comarques de Girona (Gavarres, Montseny, Empordà). El suro es **pela** (es treu l'escorça) seguint torns de diversos anys perquè l'arbre es recuperi.
- **Pastures.** L'aprofitament de l'**herba i el sotabosc** pel bestiar (ramaderia extensiva), que a més ajuda a reduir la càrrega de combustible i, per tant, el risc d'incendi.
- **Bolets, fruits i altres productes.** La recollida de **bolets**, pinyes, plantes aromàtiques o medicinals, mel, etc. Són aprofitaments tradicionals, sovint subjectes a regulació quan tenen finalitat comercial.

- **Aprofitaments cinegètics i altres.** Tot i que la caça i la pesca tenen normativa pròpia, el bosc també genera aquests recursos.

Les autoritzacions dels aprofitaments

La regla general és que els aprofitaments forestals requereixen una **autorització administrativa** o, com a mínim, una **comunicació prèvia** a l'administració forestal (la Generalitat). El procediment depèn de dos factors:

- **Si la forest té un instrument d'ordenació aprovat** (per exemple, un PTGMF o un PORF) i l'aprofitament hi està previst, sovint **n'hi ha prou amb una comunicació**, perquè la sostenibilitat ja s'ha valorat en aprovar el pla. Aquesta simplificació és justament un dels grans **avantatges** de tenir un instrument de gestió.

- **Si la forest no té instrument d'ordenació**, l'aprofitament necessita una **autorització expressa** prèvia, que l'administració concedeix després de comprovar que és compatible amb la conservació.

A tenir present sobre el terreny. Quan un agent rural inspecciona una tallada, el primer que comprova és si l'empresa té el **document de gestió** o l'**autorització/comunicació** corresponent. Sense aquest paper, l'aprofitament pot ser **il·legal** i comportar sanció.

4. Els instruments d'ordenació i gestió forestal

Per gestionar un bosc de manera ordenada i sostenible cal **planificar**: saber quanta fusta es pot tallar, quan, on i com, sense esgotar el recurs. Per això la legislació preveu uns **instruments d'ordenació i gestió**. N'hi ha que s'apliquen a una **finca concreta** i d'altres que ordenen **tot un territori**.

Instruments de gestió d'una finca (forests privades)

- **PTGMF - Pla tècnic de gestió i millora forestal.** És l'instrument de gestió pensat per a les **forests privades de més extensió**. Hi consta l'inventari de la finca i la **programació dels aprofitaments i les millores** durant un període llarg (sovint diverses dècades). Un cop aprovat, simplifica molt els tràmits: els treballs previstos només requereixen **comunicació**, no autorització cas per cas.

- **PSGF - Pla simple de gestió forestal.** És la versió **simplificada** del PTGMF, pensada per a finques **més petites**. Té el mateix objectiu (planificar la gestió i facilitar els aprofitaments) però amb menys exigències documentals.

No els barregis. El **PTGMF** és per a finques grans; el **PSGF** és la versió simple per a finques petites. Tots dos són instruments de **forests privades** i tots dos faciliten els aprofitaments en convertir l'autorització en simple comunicació.

Projectes d'ordenació forestal

Els **projectes d'ordenació forestal** (de vegades anomenats plans d'ordenació, POF) són els instruments equivalents per a les **forests públiques** o de gran dimensió. Ordenen la massa forestal en el temps i l'espai (torns, tallades, regeneració) amb un enfocament tècnic complet.

Instruments d'àmbit territorial

- **PORF - Pla d'ordenació dels recursos forestals.** A diferència dels anteriors, **no es refereix a una sola finca** sinó a un **territori ampli**: el seu àmbit és **comarcal o subregional, de caràcter supramunicipal**. El PORF estableix les directrius i la planificació forestal del conjunt d'aquell territori, i

serveix de marc de referència per als plans de gestió de les finques que hi ha dins.

Pregunta clàssica. L'àmbit d'un **PORF** és **comarcal o subregional, de caràcter supramunicipal**. És l'instrument "gran", de territori, mentre que el PTGMF i el PSGF són de finca.

5. La repoblació forestal

La **repoblació forestal** és el conjunt de treballs destinats a **crear o regenerar massa forestal** en terrenys on no n'hi ha o on s'ha perdut (per incendi, tallada o abandonament). Pot ser:

- **Forestació** (o **afforestació**): plantar arbres en terrenys que **no** eren forestals (per exemple, antics conreus abandonats).
- **Reforestació**: restablir el bosc en terrenys que **eren forestals** i han quedat sense arbrat.

Les repoblacions poden ser **protectores** (per frenar l'erosió, fixar el sòl o protegir conques hidrogràfiques) o **productores** (per obtenir fusta o altres recursos). Es prioritzen les **espècies autòctones** i ben adaptades a cada estació, perquè la massa resultant sigui estable i resistent. La repoblació és també una eina de **restauració després d'un incendi**.

6. La sanitat forestal

La **sanitat forestal** s'ocupa de mantenir els boscos **sans**, prevenint i combatent les **plagues** (insectes, com la **processionària del pi**) i les **malalties** (fongs, com la **grafiosi de l'om** o el xancre del castanyer). Els seus objectius bàsics són:

- **Vigilància i detecció precoç** dels agents nocius (una de les tasques de l'agent rural sobre el terreny).
- **Prevenició**, amb una **selvicultura adequada** (aclarides, eliminació de peus malalts, diversitat d'espècies) que faci els boscos més resistents.
- **Control i tractament** quan apareix una plaga, preferint mètodes **biològics i respectuosos** amb l'entorn abans que els químics.

La sanitat forestal s'enllaça directament amb la **prevenció d'incendis**: un bosc malalt, sec o amb molta fusta morta acumula combustible i és molt més vulnerable al foc. Per això la gestió forestal sostenible integra alhora l'**aprofitament**, la **sanitat** i la **defensa contra incendis**.

Glossari de termes clau

- **Terreny forestal**: superfície coberta de vegetació arbòria, arbustiva o herbàcia d'origen natural o plantada, que no té caràcter agrícola ni és sòl urbà.
- **Forest pública**: la que pertany a una administració. Pot ser de **domini públic** (inalienable) o **patrimonial** (de propis).
- **Catàleg de forests d'utilitat pública (CUP)**: registre de les forests públiques de més valor protector; gaudeixen de protecció reforçada.
- **Forest de lliure disposició**: forest pública patrimonial no inclosa al catàleg, gestionable amb llibertat per l'administració titular.
- **Forest privada**: la que pertany a particulars o empreses; majoritària a Catalunya.
- **Aprofitament forestal**: extracció o ús sostenible dels recursos del bosc (fusta, llenya, suro, pastures, bolets...).
- **PTGMF**: Pla tècnic de gestió i millora forestal; instrument de gestió per a forests privades grans.

- **PSGF**: Pla simple de gestió forestal; versió simplificada del PTGMF per a finques petites.
 - **PORF**: Pla d'ordenació dels recursos forestals; instrument d'àmbit comarcal/subregional supramunicipal.
- **Re població forestal**: treballs per crear (forestació) o restablir (reforestació) massa forestal.
- **Sanitat forestal**: prevenció i control de plagues i malalties dels boscos.

A l'examen

- La llei que regula el règim **forestal de Catalunya** és la **Llei 6/1988**; la llei estatal de monts és la **Llei 43/2003**.
- Els terrenys forestals es classifiquen segons la titularitat en **públics i privats**; a Catalunya predominen els **privats**.
- El catàleg de les forests públiques de més valor protector és el **Catàleg de forests d'utilitat pública**.
- **PTGMF** = pla tècnic de gestió i millora forestal (finques privades grans); **PSGF** = versió simple (finques petites).
- El **PORF** té àmbit **comarcal o subregional, de caràcter supramunicipal**.
- Són aprofitaments forestals la **tallada de fusta**, la **llenya**, el **suro**, les **pastures** i els **bolets**.
- Repoblació: **forestació** (terreny no forestal) vs **reforestació** (terreny que era forestal).

Resum exprés

La gestió forestal a Catalunya es regeix per la **Llei 6/1988** (i, a l'Estat, la **Llei 43/2003** de monts). Les forests són **públiques** (de domini públic -com les del **Catàleg de forests d'utilitat pública**- o patrimonials/de lliure disposició) o **privades** (majoritàries). Els **aprofitaments** (fusta, lenya, suro, pastures, bolets) necessiten **autorització o comunicació**, més senzilla si la forest té un instrument de gestió aprovat. Aquests instruments són el **PTGMF** i el **PSGF** (finques privades), els **projectes d'ordenació** (forests públiques) i el **PORF** (àmbit comarcal supramunicipal). Es completen amb la **repoblació** (forestació i reforestació) i la **sanitat forestal** (prevenció de plagues i malalties), totes lligades a la defensa contra incendis.

Posa't a prova

1. Quina llei regula el règim forestal de Catalunya? I quina és la llei estatal de monts?
2. Com es classifiquen els terrenys forestals segons la titularitat?
3. Com s'anomena el catàleg que recull les forests públiques de més valor protector?
4. Quina diferència hi ha entre una forest de domini públic i una de patrimonial?
5. Anomena almenys cinc aprofitaments forestals.
6. Quan n'hi ha prou amb una comunicació per fer un aprofitament i quan cal una autorització expressa?
7. Què és un PTGMF i en què es diferencia d'un PSGF?
8. Quin és l'àmbit territorial d'un PORF?
9. Quina diferència hi ha entre forestació i reforestació?
10. Què és la sanitat forestal i per què es relaciona amb la prevenció d'incendis?

Solucions orientatives: 1) La **Llei 6/1988** forestal de Catalunya; la estatal és la **Llei 43/2003** de monts. 2) En **públics i privats**. 3) El **Catàleg de forests d'utilitat pública**. 4) La de **domini públic** està afectada a un ús públic i és inalienable, imprescriptible i inembargable; la **patrimonial** la posseeix l'administració com un propietari ordinari. 5) Fusta, lenya, suro, pastures i bolets (també fruits, plantes aromàtiques...). 6) Amb **comunicació** quan la forest té un **instrument de gestió** aprovat que ja preveu l'aprofitament; cal **autorització expressa** quan no en té. 7) El **PTGMF** és el pla tècnic de gestió i millora forestal per a finques privades grans; el **PSGF** n'és la versió **simple** per a finques petites. 8) **Comarcal o subregional**,

de caràcter supramunicipal. 9) La **forestació** planta arbres en terreny que no era forestal; la **reforestació** els restableix en terreny que sí ho era. 10) És la prevenció i el control de **plagues i malalties** dels boscos; un bosc malalt acumula combustible i és més vulnerable al **foc**.

14**TEMA**

Protecció de la flora i conservació del patrimoni natural i la biodiversitat

Introducció: per què aquest tema és clau per a un Agent Rural

La flora i els hàbitats naturals són una part essencial del **patrimoni natural** que els Agents Rurals tenen la missió de **vigilar i protegir**. Mentre la fauna sovint atrau més l'atenció, les plantes, els moltes, els líquens i els bolets són la **base dels ecosistemes**: produeixen oxigen, fixen el sòl, alimenten els animals i alberguen una enorme diversitat de vida. Per això la legislació hi dedica un règim de protecció específic que has de conèixer bé, perquè bona part de la teva feina de camp consistirà a **fer-lo complir**.

En aquest tema veuràs **com es protegeix la flora** (quines espècies estan protegides i què està prohibit fer-hi), **com es regula la recol·lecció** de bolets i plantes, **quins catàlegs** classifiquen les espècies amenaçades i **quins instruments** -lleis, convenis internacionals i figures d'espais protegits- serveixen per **conservar la biodiversitat** i els hàbitats. Treballarem la **Llei estatal 42/2007**, el **Decret català 172/2008** del Catàleg de flora amenaçada, la **Llei 12/1985 d'espais naturals**, i els convenis internacionals **CITES** i **Berna**.

Aquesta guia està dividida en **seccions plegables**: obre la que vulguis estudiar i deixa tancades les altres. Al final hi trobaràs un **glossari**, els **punts que cauen a l'examen**, un **resum exprés** i una **autoavaluació**.

1. Conceptes previs: patrimoni natural i biodiversitat

Abans d'entrar a les normes, tres idees que apareixeran contínuament:

- **Patrimoni natural**: conjunt de béns i recursos de la natura amb valor ambiental, paisatgístic, científic o cultural. Inclou els éssers vius (flora i fauna), els hàbitats, els ecosistemes, la geologia i el paisatge.
- **Biodiversitat**: la **varietat de formes de vida** del planeta. Es mesura en tres nivells: diversitat **d'espècies**, **genètica** (dins de cada espècie) i **d'ecosistemes**.
- **Hàbitat**: lloc i condicions ambientals on viu de manera natural una espècie o comunitat (per exemple, una fageda, una mollera o un prat alpí).

La idea de fons: **protegir una espècie no n'hi ha prou si no es protegeix també l'hàbitat on viu**. Per això la conservació moderna combina la protecció d'espècies concretes amb la d'espais i hàbitats sencers.

Per fixar la idea. Espècie + hàbitat van junts. Una orquídia protegida sense el prat humit on creix està igualment condemnada. La llei protegeix **les dues coses alhora**.

2. La Llei 42/2007 del patrimoni natural i de la biodiversitat

És la **Llei estatal bàsica** en aquesta matèria i el marc general del qual penja tota la resta. Substitueix l'antiga Llei 4/1989 i transposa les directives europees.

Què regula i quins principis té

- Estableix el **règim jurídic bàsic** de la conservació, l'ús sostenible, la millora i la restauració del

patrimoni natural i la biodiversitat.

- Es basa en principis com el **manteniment dels processos ecològics essencials**, la **preservació de la diversitat biològica i geològica**, l'**ús ordenat dels recursos** i el **principi de precaució**.
- Crea instruments de planificació com els **Plans d'Ordenació dels Recursos Naturals (PORN)** i els **Plans Rectors d'Ús i Gestió (PRUG)**.

Catàleg i Llistat d'espècies (estatal)

La llei crea dues eines clau per protegir les espècies (tant de flora com de fauna):

- El **Llistat d'Espècies Silvestres en Règim de Protecció Especial (LESRPE)**: inclou les espècies que mereixen atenció particular pel seu valor o raresa. Per a aquestes queden **prohibides**, amb caràcter general, la **captura, mort, recol·lecció, possessió, comerç, tràfic o naturalització**, i la destrucció del seu hàbitat.
- El **Catàleg Espanyol d'Espècies Amenaçades**: és una part del Llistat anterior i classifica les espècies més amenaçades en dues categories: "**En perill d'extinció**" i "**Vulnerable**", cadascuna amb obligacions de gestió (plans de recuperació o de conservació).

Important. No confonguis el **Llistat** (protecció general) amb el **Catàleg** (espècies ja amenaçades, amb les dues categories: en perill d'extinció i vulnerable). El Catàleg és un subconjunt més estricte dins el Llistat.

3. La protecció de la flora: espècies protegides i prohibicions

La protecció de la flora amenaçada implica **prohibicions generals** sobre les espècies incloses en els règims de protecció. Amb caràcter general, està **prohibit**:

- **Arrencar, tallar, recollir o destruir** intencionadament les plantes protegides, en la seva àrea de distribució natural.
- **Posseir, transportar, vendre o comerciar** amb exemplars vius o morts, llavors, parts o derivats d'aquestes espècies.
- **Destruir o deteriorar l'hàbitat** on viuen.

A Catalunya hi ha **flora emblemàtica protegida**, especialment d'alta muntanya, on la pressió humana (excursionisme, recol·lecció) és un risc real. Un exemple clàssic és l'**edelweiss o flor de neu (Leontopodium alpinum)**, símbol dels **prats alpins i subalpins dels Pirineus**, que no es pot recollir. Altres grups sensibles són les **orquídiessilvestres**, les **plantes de molleres i torberes** i diverses espècies **endèmiques** (que només viuen en un territori concret).

El Decret 172/2008: el Catàleg de flora amenaçada de Catalunya

A Catalunya, la protecció de la flora es concreta en el **Decret 172/2008, de creació del Catàleg de flora amenaçada de Catalunya**. Els seus trets essencials:

- **Crea el Catàleg** com a registre oficial de les espècies, subespècies i poblacions de flora silvestre amenaçada del territori català.
- Classifica les espècies en **dues categories**, paral·leles a les estatals: "**En perill d'extinció**" (risc imminent de desaparèixer) i "**Vulnerable**" (risc de passar a la categoria anterior si no es corregeixen les causes).
- La inclusió en el Catàleg comporta la **prohibició** de qualsevol actuació no autoritzada que afecti negativament l'espècie (arrencar, recollir, comercialitzar) i obliga l'Administració a adoptar **mesures de conservació**.

Truc de memòria. Decret 172/2008 = Catàleg de flora amenaçada de Catalunya, amb **dues categories**: en perill d'extinció i vulnerable. Mateix esquema de categories que el Catàleg estatal de la Llei 42/2007.

4. La recol·lecció de bolets i plantes

No tota la flora està catalogada com a amenaçada, però la **recol·lecció** d'espècies d'interès (bolets, plantes aromàtiques, fruits silvestres, molses per a pessebres) també es regula per **evitar-ne la sobreexplotació** i protegir l'hàbitat.

Principis generals de la recol·lecció

- La recollida ha de ser **respectuosa amb el medi**: no es poden malmetre l'hàbitat ni les espècies que no es recullen.
- Determinades plantes (**aromàtiques i medicinals, molses i líquens**) tenen la recollida **limitada o subjecta a autorització** quan es fa amb finalitat comercial o en grans quantitats.
- En els **espais naturals protegits** la recol·lecció pot estar **restringida o prohibida** segons la normativa de cada espai.

La recollida de bolets

Els bolets són un cas especialment important a Catalunya per la seva tradició. Punts a recordar:

- La recollida per a **consum propi i en quantitats moderades** és generalment lliure en terrenys d'aprofitament comú, però sempre **respectant la propietat** (molts terrenys forestals són privats o tenen aprofitament regulat).
- Cal fer una **recollida sostenible**: tallar o agafar el bolet sense remenar ni destruir el sòl ni el miceli (la part "viva" del fong que queda sota terra), per garantir que torni a sortir.
- Hi pot haver **límits de quantitat** i regulacions específiques en determinades zones, especialment en **espais protegits** o en àrees amb **regulació municipal o de propietaris** de l'aprofitament micològic.

A peu de camp. Un Agent Rural ha de vetllar perquè la recollida sigui sostenible: ni arrasar l'hàbitat, ni recollir espècies protegides, ni envair propietats amb aprofitament regulat. La sobreexplotació esgota el recurs.

5. La conservació de la biodiversitat i els hàbitats

Protegir espècies aïllades no és suficient: cal **conservar els hàbitats i els ecosistemes**. Aquí entren en joc les **directives europees** i la **xarxa d'espais protegits**.

Les directives europees i la Xarxa Natura 2000

- La **Directiva Hàbitats (Directiva 92/43/CEE)**, relativa a la conservació dels **hàbitats naturals i de la fauna i flora silvestres**, és la peça central de la política europea. Identifica **hàbitats d'interès comunitari** i espècies a protegir.
- La **Directiva Aus (actualment Directiva 2009/147/CE)** protegeix les aus silvestres.
- Totes dues conformen la **Xarxa Natura 2000**, la principal xarxa d'espais protegits d'Europa, formada per les **ZEC** (Zones Especials de Conservació, derivades de la Directiva Hàbitats) i les **ZEPA** (Zones d'Especial Protecció per a les Aus, derivades de la Directiva Aus).

Les reserves de la biosfera

Les **reserves de la biosfera** són zones reconegudes en el marc del **programa MaB (Home i Biosfera)**,

"Man and the Biosphere") de la **UNESCO**, amb l'objectiu de **conciliar la conservació de la biodiversitat amb el desenvolupament sostenible** de les poblacions locals. No són una figura de protecció estricta sinó un reconeixement internacional (a Catalunya, per exemple, el **Montseny**).

6. Els convenis internacionals: Berna i CITES

La protecció de la natura té una dimensió internacional, perquè espècies i hàbitats no entenen de fronteres.

El Conveni de Berna (1979)

- És el **Conveni relatiu a la conservació de la vida silvestre i del medi natural a Europa**, adoptat a **Berna el 1979** en el marc del **Consell d'Europa**.
- El seu objectiu és protegir la **flora i la fauna silvestres** i els seus **hàbitats naturals**, amb especial atenció a les espècies amenaçades i migratòries.
- Funciona amb **annexos** que llisten les espècies de flora estrictament protegides, les de fauna estrictament protegides, etc.

El Conveni CITES (Washington, 1973)

- **CITES** són les sigles de la **Convenció sobre el Comerç Internacional d'Espècies Amenaçades de Fauna i Flora Silvestres**, signada a **Washington el 1973**.
- El seu objectiu és **garantir que el comerç internacional** d'animals i plantes silvestres **no amenaci la seva supervivència**.
- Classifica les espècies en **tres apèndixs** segons el grau de protecció: l'**Apèndix I** (espècies en perill, amb comerç prohibit excepte casos excepcionals), l'**Apèndix II** (comerç regulat amb permisos) i l'**Apèndix III** (protegides en algun país concret).

No confonguis. Berna = conservació general d'espècies i hàbitats a Europa (Consell d'Europa). **CITES = control del comerç internacional** d'espècies amenaçades (Washington). Berna protegeix; CITES regula el tràfic.

7. La Llei 12/1985 d'espais naturals de Catalunya

És la **Llei catalana de referència** en matèria d'espais naturals. Estableix les **figures de protecció** del territori a Catalunya.

El PEIN i els espais de protecció especial

- La llei crea el **Pla d'Espais d'Interès Natural (PEIN)**, l'instrument que **delimita i estableix la protecció bàsica** dels espais naturals més valuosos del país. El PEIN és la xarxa de base sobre la qual s'apliquen proteccions superiors.
- Dins del PEIN, alguns espais reben una protecció més intensa com a **Espais Naturals de Protecció Especial (ENPE)**.

Les figures d'Espais Naturals de Protecció Especial

La Llei 12/1985 estableix **quatre figures** d'ENPE, de major a menor nivell de protecció i exigència:

- **Parc nacional**: la figura de **màxim nivell de protecció**. Són espais de gran valor natural, poc transformats per l'activitat humana, d'interès general. A Catalunya, el cas és **Aigüestortes i Estany de**

Sant Maurici.

- **Paratge natural d'interès nacional:** espais de dimensió reduïda amb valors naturals qualificats que es volen preservar.
- **Reserva natural:** espais d'interès científic excepcional destinats a la preservació integral del conjunt o de comunitats o elements concrets (poden ser **integrals** o **parcials**).
- **Parc natural:** espais amb valors naturals qualificats on es vol compatibilitzar la protecció amb l'aprofitament ordenat dels recursos i l'activitat dels seus habitants.

Truc de memòria. Les **quatre figures** de l'ENPE (Llei 12/1985): **parc nacional** (el de més protecció), **reserva natural**, **paratge natural d'interès nacional** i **parc natural**. Recorda: el **parc nacional és el de màxima protecció**.

Glossari de termes clau

- **Patrimoni natural:** conjunt de béns i recursos naturals amb valor ambiental, paisatgístic o científic.
- **Biodiversitat:** varietat de formes de vida (diversitat d'espècies, genètica i d'ecosistemes).
- **Hàbitat:** lloc i condicions ambientals on viu de manera natural una espècie o comunitat.
- **LESRPE:** Llistat d'Espècies Silvestres en Règim de Protecció Especial (Llei 42/2007).
- **Catàleg d'espècies amenaçades:** registre que classifica les espècies en **en perill d'extinció** i **vulnerable**.
- **Endemisme:** espècie que només viu de manera natural en un territori concret i enlloc més.
- **Miceli:** part vegetativa del fong, sota terra, que cal preservar en recollir bolets.
- **Xarxa Natura 2000:** xarxa europea d'espais protegits formada per **ZEC** i **ZEPA**.
- **PEIN:** Pla d'Espais d'Interès Natural de Catalunya (Llei 12/1985).
- **ENPE:** Espai Natural de Protecció Especial (parc nacional, reserva natural, paratge natural d'interès nacional, parc natural).
- **CITES:** conveni que regula el comerç internacional d'espècies amenaçades (Washington, 1973).
- **Reserva de la biosfera:** zona del programa MaB de la UNESCO que concilia conservació i desenvolupament.

A l'examen (els punts que més cauen)

- La **Llei 42/2007** és la del **patrimoni natural i de la biodiversitat** (substitueix la 4/1989).
- El **LESRPE** prohibeix amb caràcter general la **captura, mort, recol·lecció, comerç o naturalització** de les espècies.
- El Catàleg (estatal i català) té **dues categories: en perill d'extinció i vulnerable**.
- El **Decret 172/2008** crea el **Catàleg de flora amenaçada de Catalunya**.
- Flora protegida emblemàtica dels Pirineus: l'**edelweiss (Leontopodium alpinum)**.
- La **Directiva Hàbitats** és la **92/43/CEE**; la Xarxa Natura 2000 = **ZEC + ZEPA**.
- **Berna (1979, Consell d'Europa)** = conservació; **CITES (1973, Washington)** = comerç internacional.
- Les **reserves de la biosfera** són del programa **MaB de la UNESCO**.
- **Llei 12/1985** d'espais naturals: crea el **PEIN**; figura de **màxima protecció = parc nacional**.

Resum exprés (per repassar en un minut)

- Marc estatal: **Llei 42/2007** (patrimoni natural i biodiversitat) -> **LESRPE + Catàleg** (en perill d'extinció / vulnerable).
- Flora a Catalunya: **Decret 172/2008**, Catàleg de flora amenaçada, dues categories. Espècie estrella:

edelweiss.

- Prohibit amb la flora protegida: **arrencar, recollir, tallar, posseir, comercialitzar** i destruir l'hàbitat.
- Recol·lecció de **bolets i plantes**: ha de ser **sostenible**, respectant propietat, hàbitat i miceli; restringida en espais protegits.
- Biodiversitat i hàbitats: **Directiva Hàbitats 92/43/CEE + Directiva Aus -> Xarxa Natura 2000 (ZEC + ZEPA); reserves de la biosfera (MaB, UNESCO).**
- Convenis: **Berna (1979)** conserva espècies i hàbitats; **CITES (1973)** regula el comerç (3 apèndixs).
- Espais a Catalunya: **Llei 12/1985 -> PEIN i ENPE**: parc nacional (màxim), reserva natural, paratge natural d'interès nacional, parc natural.

Posa't a prova

Abans de fer el test, intenta respondre mentalment:

- Què prohibeix amb caràcter general la Llei 42/2007 respecte de les espècies del Llistat de Protecció Especial?
- Quines dues categories estableixen els catàlegs d'espècies amenaçades?
- Quin decret crea el Catàleg de flora amenaçada de Catalunya i de quin any és?
- Quina espècie de flora protegida és emblemàtica dels prats alpins dels Pirineus?
- Quina diferència hi ha entre el Conveni de Berna i el Conveni CITES?
- Quina és la figura de **màxima protecció** dins els espais naturals de protecció especial de la Llei 12/1985?
- Què són les ZEC i les ZEPA, i de quina xarxa formen part?
- Per què cal preservar el miceli quan es recullen bolets?

Si pots respondre-les sense mirar, domines el tema. A sota tens les **normes oficials completes** per consultar-les quan vulguis aprofundir.

15**TEMA**

Espais naturals protegits i us public del medi natural. Patrimoni cultural del medi

Introducció: per què aquest tema és clau per a un agent rural

Una part central de la feina d'un **agent rural** és **vigilar, protegir i gestionar el medi natural**. Per fer-ho cal saber **quins espais estan protegits, amb quina figura legal, qui els regula i què s'hi pot fer o no**. Aquest tema te'n dona el mapa: les **lleis** que protegeixen la natura a Catalunya, les **figures de protecció** (parc nacional, parc natural, paratge natural d'interès nacional, reserva natural), el **PEIN**, la **Xarxa Natura 2000**, com es regula l'**ús públic** del medi i, finalment, el **patrimoni cultural** que també forma part del paisatge (la pedra seca, els molins, les barraques de pastor...).

Aquesta guia està dividida en **seccions plegables**: obre la que vulguis estudiar i deixa tancades les altres per no perdre't. Al final tens un **glossari**, els **punts que cauen a l'examen**, un **resum exprés** i una **autoavaluació**.

1. Conceptes previs: què vol dir "espai natural protegit"

Abans d'entrar en les figures legals, tres idees senzilles que ho fan tot més fàcil:

- **Espai natural protegit (ENP)**: una part del territori delimitada que, pel seu **valor ecològic, geològic, paisatgístic o cultural**, rep una **protecció jurídica especial** per conservar-la.
- **Conservació**: no vol dir tancar-ho tot i prohibir-ho tot. Vol dir **compatibilitzar** la protecció de la natura amb un **ús ordenat i sostenible** (visites, ramaderia, agricultura, recerca...).
- **Instrument de planificació**: cada espai protegit té un "manual d'instruccions" (un pla) que diu **què s'hi pot fer, on i com**. Sense pla, la figura quedaria buida.

Per fixar la idea. Protegir no és sinònim de prohibir. La majoria d'espais permeten visitar-los i fins i tot mantenir-hi activitats tradicionals; el que fan és **ordenar-les** perquè no malmetin els valors naturals.

2. El marc legal: les lleis que protegeixen la natura

La protecció dels espais naturals a Catalunya s'articula amb **dues lleis principals** que cal no confondre:

- **Llei 12/1985, de 13 de juny, d'espais naturals** (de Catalunya). És la **lleï bàsica catalana** en aquesta matèria. Estableix el **sistema d'espais naturals protegits** de Catalunya, defineix les **figures de protecció** (parc nacional, parc natural, paratge natural d'interès nacional, reserva natural) i crea el **Pla d'espais d'interès natural (PEIN)**.
- **Llei 42/2007, de 13 de desembre, del patrimoni natural i de la biodiversitat** (estatal). És la **norma bàsica de l'Estat** que harmonitza les figures de protecció a tot el territori i que **incorpora la Xarxa Natura 2000** de la Unió Europea. Complementa la llei catalana.

A aquestes s'hi afegeixen normes europees fonamentals: la **Directiva Aus** (protecció dels ocells) i la **Directiva Hàbitats** (protecció d'hàbitats i espècies), que són l'origen de la **Xarxa Natura 2000**.

Compte amb el parany. La llei catalana de referència és la **12/1985**. L'examen pot oferir-te dates properes

(1995, 2007...) per confondre't: la catalana és **de 1985**; la **42/2007** és l'estatal.

3. El sistema d'espais naturals protegits de Catalunya

La Llei 12/1985 construeix un **sistema** amb dos grans nivells:

- Un **nivell general de protecció**, format pel **PEIN**, que cobreix una gran superfície del territori amb una protecció bàsica.
- Un **nivell especial de protecció**, format per les **figures concretes** (parcs, paratges, reserves), que donen una protecció més intensa als espais de més valor.

La idea és que tots els espais especialment protegits **estan dins del PEIN**, però no tots els espais del PEIN tenen una figura especial. El PEIN és, per dir-ho així, el **paraigua general**; les figures són els **nuclis més protegits** sota aquest paraigua.

4. El PEIN (Pla d'espais d'interès natural)

El **PEIN** és l'**instrument bàsic** del sistema. Punts clau que has de saber:

- És un **pla territorial sectorial**: té el rang d'un instrument d'ordenació del territori, de manera que **vincula el planejament urbanístic** (els ajuntaments no poden requalificar lliurement el sòl que hi és inclòs).
- **Delimita i protegeix** els espais naturals de **més valor** de Catalunya. Va ser aprovat l'any **1992** (Decret 328/1992) i des de llavors s'ha anat ampliant.
- Estableix una **protecció bàsica** per a tots aquests espais i és la **porta d'entrada** perquè un espai pugui rebre després una figura de protecció especial.
- Inclou tots els espais que formen part de la **Xarxa Natura 2000** a Catalunya.

Truc de memòria. PEIN = Pla d'Espais d'Interès Natural. És el "mapa mestre": si un espai val la pena protegir-lo a Catalunya, **primer entra al PEIN**.

5. Les figures de protecció especial

La Llei 12/1985 estableix **quatre figures bàsiques**, ordenades de més extensa i polivalent a més estricta:

Parc nacional

- És la figura de **màxima categoria** i protecció. Es reserva a espais de **gran valor natural** poc transformats per l'home i d'interès **per a tot el país**.
- A Catalunya només n'hi ha **un**: el **Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici** (Pirineu de Lleida), únic parc nacional **íntegrament català**.
- La seva declaració correspon a una **lleï** i la gestió combina l'Administració catalana amb la xarxa estatal de parcs nacionals.

Parc natural

- Espai de **valors naturals qualificats** on es vol **protegir-los de manera compatible amb l'aprofitament ordenat** dels recursos i amb l'activitat dels seus habitants.
- És la figura **més estesa** i la que sol acollir més **ús públic** (centres d'informació, itineraris...). Exemples: **Zona Volcànica de la Garrotxa** (vulcanisme recent), **Cap de Creus**, **Aiguamolls de l'Empordà**,

Montseny, Cadí-Moixeró.

Paratge natural d'interès nacional

- Espai d'**extensió reduïda** però de valors **naturals concrets i singulars** que es volen preservar de manera especial. Exemples: el **Massís del Pedraforca** o **Poblet**.

Reserva natural

- És la figura de protecció **més estricta**, destinada a preservar **ecosistemes, comunitats o elements biològics** d'interès especial i fràgils. Es divideix en:

- **Reserva natural integral**: protecció **absoluta**; s'hi prohibeix qualsevol activitat humana llevat de la **recerca científica** autoritzada.

- **Reserva natural parcial**: protegeix elements concrets i hi permet **usos compatibles** amb la conservació.

Compte amb el parany. L'única figura amb règim gairebé "intocable" és la **reserva natural integral**. El **parc natural**, en canvi, **sí que permet** activitats tradicionals i visites ordenades.

6. Els instruments de planificació i gestió

Declarar un espai no n'hi ha prou: cal **regular-lo**. Cada figura té el seu instrument:

- **Pla especial**: ordena els usos del sòl i les activitats dins de l'espai protegit (sol acompanyar la declaració de parcs naturals i paratges).

- **Pla rector d'ús i gestió (PRUG)**: és l'instrument que **regula les activitats permeses i prohibides** dins d'un **parc** i n'organitza la gestió del dia a dia (zonificació, ús públic, conservació). És la peça clau que un agent rural ha de conèixer per saber què es pot fer a cada zona.

- **Òrgans de gestió**: cada espai sol tenir una **junta rectora** o un **òrgan rector** amb participació de les administracions i els agents del territori.

Per fixar la idea. Quan l'examen preguntí "quin instrument regula les activitats d'un parc", la resposta és el **pla rector d'ús i gestió (PRUG)**.

7. La Xarxa Natura 2000

La **Xarxa Natura 2000** és una **xarxa europea** d'espais protegits, comuna a tota la Unió Europea, creada per conservar la **biodiversitat**. Punts clau:

- Neix de dues directives europees: la **Directiva Aus** i la **Directiva Hàbitats**.

- Està formada per dos tipus d'espais: les **ZEC** (Zones Especials de Conservació, derivades de la Directiva Hàbitats) i les **ZEPA** (Zones d'Especial Protecció per a les Aus, derivades de la Directiva Aus).

- A Catalunya, els espais de la Xarxa Natura 2000 **estan integrats dins del PEIN**, de manera que la xarxa europea i el sistema català queden coordinats.

- No prohibeix tota activitat: el seu objectiu és garantir un **estat de conservació favorable** dels hàbitats i les espècies, compatible amb els usos sostenibles.

Truc de memòria. **ZEC** = hàbitats (Z d'hàbitats no, però recorda "**C** de Conservació", Directiva **Hàbitats**); **ZEPA** = Aus (la **A** final). Si surt "ocells", pensa en **ZEPA**.

8. L'ús públic i la regulació de l'accés al medi natural

L'ús públic és el conjunt d'activitats que la ciutadania fa per **gaudir, conèixer i visitar** el medi natural (excursionisme, observació de fauna, educació ambiental...). L'agent rural hi té un paper directe de **informació, vigilància i control**. Idees bàsiques:

- El dret a gaudir del medi natural **no és il·limitat**: està **ordenat** pels plans de cada espai i per la normativa sectorial.
- La **circulació motoritzada** pel medi natural està **regulada** (la normativa restringeix la circulació de vehicles fora de les vies aptes per protegir el sòl, la fauna i la tranquil·litat).
- Hi ha **èpoques i zones** amb restriccions especials: per **risc d'incendi** (accés i activitats amb foc limitats en períodes de perill alt), per **nidificació** d'espècies sensibles, o en **reserves** on l'accés és restringit.
- Activitats com **acampar, fer foc**, recollir **bolets o flora**, o practicar esports d'aventura poden estar **sotmeses a autorització o prohibides** segons l'espai.

Compte amb el parany. "Ús públic" no vol dir "barra lliure". Vol dir **ús ordenat**: el visitant té dret a accedir-hi, però **sotmès a les regles** del pla de cada espai.

9. El patrimoni cultural del medi natural

El medi natural no és només natura: també guarda les **petjades de la cultura tradicional** que l'ha modelat durant segles. Aquest **patrimoni cultural** forma part del paisatge i també es protegeix.

- **Patrimoni etnològic**: és el conjunt de **béns i manifestacions de la cultura tradicional i popular** (oficis, tècniques, construccions, costums lligats al territori).
- **Patrimoni cultural en el medi natural**: en formen part elements com les **construccions de pedra seca** (murs, marges, barraques de vinya), els **molins**, les **carboneres**, les **barraques de pastor**, les **basses i fonts**, els **camins ramaders** o les **feixes** de conreu.
- La **pedra seca** -tècnica de construcció sense morter- és un exemple emblemàtic, reconegut com a **patrimoni cultural immaterial de la humanitat** per la UNESCO.
- La protecció d'aquest patrimoni es regeix per la **Llei 9/1993, del patrimoni cultural català**, i sovint conviu amb la protecció natural dins dels mateixos espais.

Per fixar la idea. Si l'examen pregunta per un "element del patrimoni cultural del medi natural", pensa en construccions humanes tradicionals: la resposta tipus és una **construcció de pedra seca**.

Glossari de termes clau

- **Espai natural protegit (ENP)**: territori delimitat amb protecció jurídica especial pel seu valor natural o cultural.
- **PEIN**: Pla d'espais d'interès natural; instrument bàsic que delimita i protegeix els espais de més valor de Catalunya.
- **Parc nacional**: figura de màxima protecció; a Catalunya, Aiguestortes i Estany de Sant Maurici.
- **Parc natural**: espai de valors qualificats compatible amb l'aprofitament ordenat; figura més estesa.
- **Paratge natural d'interès nacional**: espai reduït amb valors naturals singulars.
- **Reserva natural**: figura més estricta; pot ser **integral** (protecció absoluta) o **parcial** (usos

compatibles).

- **PRUG**: pla rector d'ús i gestió; regula activitats permeses i prohibides dins d'un parc.
- **Xarxa Natura 2000**: xarxa europea d'espais protegits formada per **ZEC** i **ZEPA**.
- **ZEPA**: Zona d'Especial Protecció per a les Aus.
- **ZEC**: Zona Especial de Conservació (hàbitats i espècies).
- **Ús públic**: activitats de gaudi i coneixement del medi natural, ordenades pels plans de cada espai.
- **Patrimoni etnològic**: béns i manifestacions de la cultura tradicional i popular.
- **Pedra seca**: tècnica de construcció sense morter, patrimoni cultural immaterial de la humanitat.

A l'examen (els punts que més cauen)

- Llei catalana d'espais naturals: **Llei 12/1985**. Llei estatal complementària: **42/2007** (patrimoni natural i biodiversitat).
- **PEIN** = Pla d'espais d'interès natural; instrument bàsic del sistema (aprovat el 1992).
- Únic **parc nacional** de Catalunya: **Aiguestortes i Estany de Sant Maurici**.
- Parc natural amb vulcanisme recent: **Zona Volcànica de la Garrotxa**.
- Figura més estricta: **reserva natural integral** (només recerca científica).
- Instrument que regula les activitats d'un parc: **pla rector d'ús i gestió (PRUG)**.
- **Xarxa Natura 2000** = **ZEC** (Directiva Hàbitats) + **ZEPA** (Directiva Aus).
- **Patrimoni etnològic** = béns i manifestacions de la cultura tradicional i popular.
- Element del patrimoni cultural del medi: **construcció de pedra seca**.

Resum exprés (per repassar en un minut)

- Marc legal: **Llei 12/1985** (Catalunya) + **Llei 42/2007** (Estat) + directives europees Aus i Hàbitats.
- Sistema català: nivell general (**PEIN**) + nivell especial (**figures**).
- Figures: **parc nacional** (màxima) -> **parc natural** (més estès) -> **paratge natural d'interès nacional** (reduït i singular) -> **reserva natural** (integral o parcial, la més estricta).
- Planificació: **pla especial** i **pla rector d'ús i gestió (PRUG)**.
- Europa: **Xarxa Natura 2000** = **ZEC** + **ZEPA**, integrades al PEIN.
- **Ús públic**: dret ordenat, no il·limitat; restriccions per incendis, nidificació i reserves; circulació motoritzada regulada.
- **Patrimoni cultural**: pedra seca, molins, barraques, camins ramaders; patrimoni **etnològic** = cultura tradicional i popular (Llei 9/1993).

Posa't a prova

Abans de fer el test, intenta respondre mentalment:

- Quina llei regula els espais naturals a Catalunya i de quin any és?
- Què és el PEIN i quina funció té dins del sistema?
- Quin és l'únic parc nacional de Catalunya?
- Quina és la figura de protecció més estricta i què s'hi permet?
- Quin instrument regula les activitats permeses i prohibides dins d'un parc natural?
- Quins dos tipus d'espais formen la Xarxa Natura 2000?
 - Posa un exemple d'element del patrimoni cultural del medi natural i digues què és el patrimoni etnològic.

Si pots respondre-les sense mirar, domines el tema. A sota tens les **normes oficials completes** (Llei

12/1985 i Llei 42/2007) per consultar-les quan vulguis aprofundir.

16**TEMA**

Legislació d'aigües continentals i gestió de residus en el medi natural

Introducció: aigua i residus, dos pilars de la vigilància ambiental

Bona part de la feina diària d'un agent rural passa **a la vora dels rius i al mig del bosc**, i precisament allà conflueixen dos dels àmbits que més denúncies generen: els **abocaments i les agressions als recursos hídrics** i l'**abandonament i la gestió incorrecta de residus**. Per actuar amb seguretat cal saber **de qui és l'aigua**, quins usos necessiten permís, qui mana sobre els rius a Catalunya i quan un munt de runa o de plàstic deixa de ser un descuit per convertir-se en una **infracció sancionable**.

Aquest tema et dona el mapa de les dues matèries: la **legislació d'aigües** (domini públic hidràulic, text refós de la Llei d'aigües, ACA i règim d'abocaments) i la **gestió de residus** (jerarquia, règim català i estatal, tipus i **abocaments incontrolats en el medi natural**).

Aquesta guia està dividida en **seccions plegables**: obre la que vulguis estudiar i deixa tancades les altres. Al final tens un **glossari**, els **punts que cauen a l'examen**, un **resum exprés** i una **autoavaluació**.

1. Conceptes previs: aigües continentals i domini públic

Tres idees senzilles abans d'entrar a la norma:

- **Aigües continentals**: les que circulen o s'acumulen a l'interior del territori (rius, rierols, llacs, embassaments i aigües subterrànies o aquífers), per oposició a les aigües marines. Són les que regula la legislació d'aigües.
- **Cicle hidrològic**: l'aigua és un recurs **unitari** (superficial i subterrània formen un tot) que es renova amb el cicle natural. La llei el protegeix com un conjunt.
- **Domini públic**: hi ha béns que **no pertanyen a ningú en particular** sinó a la col·lectivitat, gestionats per l'Administració. Són **inalienables, imprescriptibles i inembargables**: no es poden vendre, ni s'adquireixen pel pas del temps, ni s'embarguen.

Per fixar la idea. L'aigua continental, amb caràcter general, **no és propietat del particular per la qual passa**: forma part del domini públic hidràulic i el seu ús requereix autorització o concessió.

2. El domini públic hidràulic (DPH)

El **domini públic hidràulic** és el conjunt de béns relacionats amb l'aigua que pertanyen a l'Estat. Saber-ne els components és clau perquè delimita on actua la protecció:

- Les **aigües continentals**, tant superficials com subterrànies renovables.
- Els **llits o lleres** dels corrents naturals, continus o discontinus (el terreny que cobreix l'aigua en les màximes crescudes ordinàries).
- Els **llits dels llacs, llacunes i embassaments** de domini públic.
- Les **ribes, marges** i els **aquífers**, als efectes d'extracció d'aigües.

Al voltant de la llera, la llei estableix dues franges de protecció a banda i banda:

- **Zona de servitud:** una franja de **5 metres** d'amplada destinada a usos públics (pas per a vigilància, pesca, salvament...). Els propietaris d'aquests terrenys no hi poden edificar ni plantar lliurement.
- **Zona de policia:** una franja de **100 metres** on l'ús del sòl i les activitats queden **condicionats** i poden requerir autorització de l'organisme de conca (moviments de terres, construccions, extraccions, etc.).

Truc de memòria. 5 i 100: servitud 5 metres (ús públic), policia 100 metres (usos condicionats). Cauen molt a l'examen.

Usos comuns i usos privatis

- **Usos comuns:** els que pot fer tothom sense títol (beure, banyar-se, abeurar el bestiar ocasionalment...), sempre que no alterin la qualitat ni el cabal.
- **Usos privatis:** els que requereixen **concessió administrativa** (regadius, abastament de poblacions, usos industrials o hidroelèctrics...) o, en aigües subterrànies de poc volum, **autorització**.

3. El text refós de la Llei d'aigües (RDL 1/2001)

La norma estatal de referència és el **Reial decret legislatiu 1/2001, de 20 de juliol**, pel qual s'aprova el **text refós de la Llei d'aigües (TRLA)**. Característiques bàsiques:

- Declara l'aigua un **recurs natural unitari, subordinat a l'interès general** i part del domini públic estatal.
- Estableix els **organismes de conca** (les confederacions hidrogràfiques) per a les conques que travessen més d'una comunitat autònoma.
- Regula la **planificació hidrològica**, els usos, les concessions, el règim econòmic (cànon) i el **règim sancionador**.

A escala europea, tot plegat es coordina amb la **Directiva 2000/60/CE**, la **Directiva marc de l'aigua (DMA)**, que fixa l'objectiu d'assolir el **bon estat** de totes les masses d'aigua i organitza la gestió per **demarcacions hidrogràfiques**.

La planificació hidrològica

La **finalitat** de la planificació és **assolir el bon estat i la protecció del domini públic hidràulic, satisfer les demandes d'aigua i equilibrar i harmonitzar el recurs**. S'articula a través dels **plans hidrològics de conca** i del Pla Hidrològic Nacional. La unitat bàsica de treball és la **massa d'aigua**: una **unitat de gestió diferenciada i significativa** d'aigua superficial (un tram de riu, un llac, un embassament) o subterrània (un aqüífer).

4. L'Agència Catalana de l'Aigua (ACA)

A Catalunya, la gestió de l'aigua té un règim singular. En les **conques internes de Catalunya** (les que neixen i desemboquen dins del territori, com el Llobregat, el Ter o el Besòs) la competència és de la Generalitat, i l'organisme que la gestiona és l'**Agència Catalana de l'Aigua (ACA)**.

- És una **empresa pública** adscrita al departament competent en medi ambient.
- Aplica la **Directiva marc de l'aigua** al **Districte de conca fluvial de Catalunya**.
- Funcions: **planificació** hidrològica, atorgament de **concessions i autoritzacions** (captacions, abocaments, obres a la llera), control de la **qualitat** de les aigües, gestió del cicle de l'aigua i aplicació del **cànon de l'aigua**.

En les conques **intercomunitàries** (com l'Ebre), la competència segueix sent de l'Estat, a través de la confederació hidrogràfica corresponent. Per tant, segons el riu on actuïs pot manar l'ACA o la confederació.

Per fixar la idea. Conca interna (neix i mor a Catalunya) -> **ACA**. Conca que travessa diverses comunitats (Ebre, Garona) -> **confederació hidrogràfica estatal**.

5. Abocaments i protecció dels recursos hídrics

Aquest és el punt més operatiu per a l'agent rural. La regla general és clara:

- Qualsevol **abocament** que pugui contaminar les aigües continentals o el domini públic hidràulic necessita **autorització administrativa** prèvia de l'organisme de conca (l'ACA o la confederació).
- Estan **prohibits els abocaments contaminants no autoritzats**, així com acumular residus, runes o substàncies que puguin contaminar les aigües o degradar l'entorn.
- L'autorització fixa els **límits d'emissió** (què es pot abocar i en quina quantitat) i obliga al pagament del **cànon de control d'abocaments**.

També requereixen **autorització o concessió** altres actuacions sobre el DPH: les **captacions**, les **obres** dins o vora la llera, les **extraccions d'àrids**, l'**ocupació** del domini públic i les plantacions o tales a les ribes. Actuar sense títol o incomplint-lo és infracció.

A l'examen. Memoritza el trio d'actuacions que sempre necessiten permís sobre el DPH: **abocar, captar i ocupar/obrar**. Si veus qualsevol d'aquestes tres sense autorització, hi ha indicatiu d'infracció.

6. La gestió de residus: jerarquia i marc normatiu

Un **residu** és qualsevol substància o objecte del qual el posseïdor **es desprèn o té la intenció o l'obligació de desprendre's**. La política de residus s'ordena segons una **jerarquia** comuna a tota la Unió Europea, de la millor opció a la pitjor:

- **Prevenició** (evitar generar el residu): és la **primera opció** i la prioritària.
- **Preparació per a la reutilització**.
- **Reciclatge**.
- **Altres valoritzacions** (per exemple, valorització energètica).
- **Eliminació** (dipòsit en abocador o incineració sense aprofitament): l'**última opció**.

Marc normatiu

- A escala estatal, la norma vigent és la **Llei 7/2022, de 8 d'abril, de residus i sòls contaminats per a una economia circular**, que va substituir l'antiga Llei 22/2011. Transposa la directiva europea de residus i consolida la jerarquia i el principi de «**qui contamina, paga**».
- A Catalunya, el text de referència és el **Decret legislatiu 1/2009, de 21 de juliol**, pel qual s'aprova el **text refós de la Llei reguladora dels residus**. Regula les competències de la Generalitat (Agència de Residus de Catalunya), les obligacions dels productors i posseïdors, i el règim d'autoritzacions i sancions.

Truc de memòria. Jerarquia de residus, de més a menys desitjable: **Prevenició -> Reutilització -> Reciclatge -> Valorització -> Eliminació**. La **prevenició** sempre primer; l'**abocador** sempre l'últim.

7. Tipus de residus

Per saber com s'han de gestionar, els residus es classifiquen de diverses maneres:

- **Segons la perillositat:**
 - **Residus perillosos:** contenen substàncies que els fan tòxics, inflamables, corrosius, etc. (olis usats, bateries, dissolvents, fitosanitaris). Tenen un règim de control molt més estricte.
 - **Residus no perillosos.**
- **Segons l'origen:**
 - **Residus municipals** (domèstics i comercials).
 - **Residus industrials.**
 - **Residus de la construcció i la demolició (RCD):** runes i restes d'obra, molt habituals en abocaments incontrolats al medi.
 - **Residus agraris, ramaders i forestals:** purins, plàstics agrícoles, restes vegetals.

Els **dipòsits controlats (abocadors)** estan sotmesos a normativa específica que regula les **condicions tècniques, d'ubicació, explotació i clausura** per minimitzar l'impacte ambiental. No tot residu pot anar a qualsevol abocador: n'hi ha per a inerts, no perillosos i perillosos.

8. Abocaments incontrolats en el medi natural

És la infracció ambiental que l'agent rural troba més sovint. Un **abocament incontrolat** és el dipòsit, abandonament o vessament de residus **fora dels llocs i les condicions autoritzats**: runes en un marge de bosc, electrodomèstics en un torrent, plàstics agrícoles cremats al camp, olis o purins vessats al sòl.

Punts clau d'actuació:

- L'abandonament de residus al medi és **sempre il·lícit**, encara que sigui poca quantitat o residus aparentment innocus.
- El **productor i el posseïdor** del residu en són responsables fins a la correcta gestió: no només qui ho aboca, sinó qui l'ha generat.
- La crema de residus al medi (plàstics, mobles, restes) pot acumular **diverses infraccions** alhora: de residus, de prevenció d'incendis i de qualitat de l'aire.
- L'agent ha d'aixecar **acta de denúncia** documentant el fet, identificant el responsable quan sigui possible (sovint per indicis) i descrivint el tipus i la quantitat de residu.

A l'examen. Recorda que la responsabilitat segueix el residu: el **productor** continua sent responsable encara que un tercer l'aboqui. I que abandonar residus al medi és infracció **independentment del volum**.

9. Règim d'infraccions i sancions

Tant la normativa d'aigües com la de residus classifiquen les infraccions, amb caràcter general, en **lleus, greus i molt greus**, segons el dany causat, la intencionalitat, la reincidència i la perillositat dels materials.

- En **aigües**, són infraccions típiques els abocaments no autoritzats, les captacions sense concessió, les obres o extraccions a la llera sense permís i els danys al DPH.
- En **residus**, ho són l'abandonament o abocament incontrolat, la gestió sense autorització, el lliurament a gestors no autoritzats i l'incompliment de les condicions dels dipòsits controlats. L'abocament de **residus**

peril·losos sol qualificar-se de **greu o molt greu**.

A més de la multa, l'infractor pot quedar obligat a la **restauració** o **descontaminació** del medi afectat i a indemnitzar els danys. En els casos més greus, els fets poden constituir un **delicte contra el medi ambient** i passar a la via penal.

Per fixar la idea. Sanció ? reparació. A part de la multa, gairebé sempre hi ha l'**obligació de restaurar** el medi i, si escau, indemnitzar. Els fets greus poden ser **delicte penal**.

Glossari de termes clau

- **Domini públic hidràulic (DPH):** conjunt de béns relacionats amb l'aigua (l·leres, ribes, aqüífers, aigües continentals) que pertanyen a l'Estat i són inalienables i imprescriptibles.
- **Zona de servitud:** franja de 5 metres a banda i banda de la llera reservada a usos públics.
- **Zona de policia:** franja de 100 metres on els usos i les obres queden condicionats a autorització.
- **Concessió:** títol que atorga l'Administració per a l'ús privatiu de l'aigua o l'ocupació del DPH.
- **Massa d'aigua:** unitat de gestió diferenciada i significativa d'aigua superficial o subterrània.
- **ACA:** Agència Catalana de l'Aigua, gestora de les conques internes de Catalunya.
- **Cànon de l'aigua / de control d'abocaments:** tributs que graven l'ús de l'aigua i els abocaments.
- **Residu:** substància o objecte del qual el posseïdor es desprèn o té la intenció o obligació de desprendre's.
- **Jerarquia de residus:** ordre de prioritat prevenció -> reutilització -> reciclatge -> valorització -> eliminació.
- **Residu perillós:** residu amb propietats tòxiques, inflamables, corrosives, etc., sotmès a control estricte.
- **Dipòsit controlat (abocador):** instal·lació d'eliminació de residus amb condicions tècniques regulades.
- **Abocament incontrolat:** dipòsit o vessament de residus fora dels llocs i condicions autoritzats.

A l'examen (els punts que més cauen)

- Llei d'aigües estatal vigent: **text refós RDL 1/2001**.
- Directiva marc de l'aigua: **2000/60/CE**; gestió per **demarcacions** i objectiu de **bon estat**.
- Zones de protecció de la llera: **servitud 5 m, policia 100 m**.
- Conques internes -> **ACA**; conques intercomunitàries (Ebre) -> **confederació hidrogràfica**.
- El DPH comprèn **llits, l·leres, ribes i aqüífers**.
- Sobre el DPH cal permís per **abocar, captar i ocupar/obrar**.
- Primera opció de la jerarquia de residus: **la prevenció**; última: **l'eliminació**.
- Llei estatal de residus vigent: **7/2022**; norma catalana: **Decret legislatiu 1/2009**.
- Abandonar residus al medi és infracció **sigui quin sigui el volum**; el **productor** en segueix sent responsable.
- Infraccions classificades en **lleus, greus i molt greus**, amb obligació de **restaurar** el medi.

Resum exprés (per repassar en un minut)

- Aigua continental = domini públic; usos privatis requereixen **concessió** o autorització.
- **DPH** = l·leres, ribes, marges, aqüífers i aigües; protecció: **servitud 5 m i policia 100 m**.
- Norma estatal: **RDL 1/2001 (TRLA)**; marc europeu: **Directiva 2000/60/CE**.
- **ACA:** gestiona conques internes de Catalunya, dóna concessions i autoritzacions i controla la qualitat i els abocaments.
- Abocaments contaminants no autoritzats: **prohibits**; cal autorització i pagament del **cànon**.

- Residus: jerarquia **prevenció -> reutilització -> reciclatge -> valorització -> eliminació**.
- Marc de residus: **Llei 7/2022** estatal i **Decret legislatiu 1/2009** català.
- Tipus: perillousos / no perillousos / inerts; per origen municipals, industrials, RCD, agraris.
- Abocament incontrolat al medi = infracció sempre; responsabilitat del **productor i posseïdor**.
- Sancions **lleus/greus/molt greus + restauració** del medi; casos greus, **delicte penal**.

Posa't a prova

Abans de fer el test, intenta respondre mentalment:

- Què comprèn el domini públic hidràulic i per què no és propietat del particular?
- Quants metres tenen la zona de servitud i la zona de policia, i per a què serveix cadascuna?
- Quina llei estatal regula les aigües i quina directiva europea en marca el marc?
- Qui gestiona l'aigua a les conques internes de Catalunya i qui a la conca de l'Ebre?
- Quina és la primera opció de la jerarquia de gestió de residus i quina és l'última?
- Quina llei estatal i quin decret legislatiu català regulen els residus?
- Si trobes runa abandonada en un marge de bosc, qui n'és responsable i de què depèn la gravetat de la infracció?

Si pots respondre-les sense mirar, domines el tema. A sota tens les **normes oficials completes** (legislació d'aigües i de residus) per consultar-les quan vulguis aprofundir.

17**TEMA**

Proteccio civil, emergencies (PROCICAT i CECAT) i geografia fisica de Catalunya

Introducció: per què aquest tema és clau per a un agent rural

Un agent rural treballa **al territori i amb els riscos del territori**: incendis forestals, inundacions, nevades, temporals de vent... Quan passa una emergència, no actua sol: s'integra en un **sistema de protecció civil** que coordina molts cossos (Bombers, Mossos d'Esquadra, Sistema d'Emergències Mèdiques, ajuntaments) sota una direcció única. Per això has de conèixer **com s'organitza la protecció civil a Catalunya**, quins són els **plans d'emergència** (PROCICAT, INFOCAT, INUNCAT, NEUCAT...), què és el **CECAT** i en quines **fases** es desplega una emergència.

A més, com que el teu àmbit de feina és el medi natural, el tema afegeix la **geografia física de Catalunya**: el relleu, els rius i les conques, el clima i la vegetació. Conèixer el territori és la base per entendre on i per què es produeixen els riscos.

Aquesta guia està dividida en **seccions plegables**: obre la que vulguis estudiar i deixa tancades les altres. Al final tens un **glossari**, els **punts que cauen a l'examen**, un **resum exprés** i una **autoavaluació**.

1. Conceptes previs: què és la protecció civil

La **protecció civil** és el conjunt d'**accions destinades a protegir les persones, els béns i el medi ambient** davant de situacions de greu risc col·lectiu, catàstrofes o calamitats públiques. No és un cos concret, sinó un **sistema** que mobilitza recursos de moltes administracions i serveis.

Tres idees senzilles per situar-te:

- **Risc**: la probabilitat que un fenomen (un incendi, una riuada) causi danys. Es combina la **perillositat** del fenomen amb la **vulnerabilitat** del territori i la població.
- **Emergència**: la situació real en què el risc s'ha materialitzat i cal una resposta immediata i coordinada.
- **Pla de protecció civil**: el document que **preveu per endavant** qui fa què, amb quins mitjans i en quines fases, davant d'un risc determinat. Planificar abans evita improvisar durant la crisi.

Per fixar la idea. La protecció civil es basa en **anticipar-se**: identificar els riscos, planificar la resposta i tenir-ho tot a punt **abans** que arribi l'emergència.

2. El marc legal: la Llei 4/1997 de protecció civil de Catalunya

La norma bàsica que ordena la protecció civil al nostre país és la **Llei 4/1997, de 20 de maig, de protecció civil de Catalunya**. Aquesta llei:

- Estableix que la protecció civil és un **servei públic** competència de la Generalitat, sens perjudici de les funcions dels ajuntaments i de l'Estat.
- Defineix els **instruments de planificació** (els plans) i els classifica.
- Regula els **drets i deures dels ciutadans** (deure de col·laborar, dret a ser informats i protegits).
- Crea i regula els **òrgans** de protecció civil (la direcció, les comissions, el centre de coordinació).

- Preveu el **voluntariat de protecció civil**, organitzat en **associacions de voluntaris reconegudes per l'administració**.

Els tipus de plans segons la Llei 4/1997

La llei distingeix tres grans tipus de plans:

- **Plans territorials**: fan front a les emergències **generals** en un àmbit territorial concret (Catalunya, una comarca, un municipi). El pla territorial de Catalunya és el **PROCICAT**.
- **Plans especials**: s'ocupen de **riscos concrets** que requereixen una metodologia tècnica específica (incendis forestals, inundacions, nevades, sismes, transport de mercaderies perilloses, risc químic, risc nuclear...).
- **Plans d'autoprotecció**: els elaboren **centres, instal·lacions i activitats** que poden generar o patir situacions de risc (una indústria, un càmping, un esdeveniment amb molta gent).

Truc de memòria. Territorial = risc general (PROCICAT). Especial = risc concret (INFOCAT, INUNCAT...).
Autoprotecció = una instal·lació o activitat concreta.

3. El PROCICAT: el pla territorial de Catalunya

El **PROCICAT** és el **pla territorial de protecció civil de Catalunya**. És el pla "**paraigua**": coordina la resposta davant **emergències generals** o davant de riscos que **no tenen un pla especial propi**, i també dona suport quan una emergència supera la capacitat d'un pla especial.

Característiques que has de retenir:

- És el **pla de referència** del sistema: marca l'estructura de comandament, els grups d'actuació i els procediments generals.
- S'activa davant de situacions molt diverses: pandèmies, grans apagades elèctriques, contaminacions, accidents greus, episodis de fred o calor extrems, etc.
- La resta de plans especials **encaixen dins de la mateixa estructura organitzativa** que defineix el PROCICAT (mateixos grups, mateix centre de coordinació).

4. Els plans especials per riscos concrets

Cada risc rellevant a Catalunya té el seu **pla especial**, amb un nom propi fàcil de recordar. Els que més has de dominar com a agent rural són els tres primers:

- **INFOCAT**: pla especial d'emergències per **incendis forestals**. És el més important per als agents rurals: defineix els nivells d'activació, les actuacions de prevenció i extinció i la coordinació amb els Bombers. S'hi vinculen mesures com el **Pla Alfa**, que estableix nivells de risc i restriccions d'accés i activitats al medi natural segons el perill d'incendi.
- **INUNCAT**: pla especial per **inundacions**.
- **NEUCAT**: pla especial per **nevades**.
- **VENTCAT**: pla especial per **vent** (temporals i fortes ventades).
- **SISMICAT**: pla especial per **risc sísmic** (terratrèmols).
- **TRANSCAT**: pla especial per **transport de mercaderies perilloses** (per carretera i ferrocarril).
- **PLASEQCAT**: pla especial per **risc químic** en instal·lacions industrials.
- **RADCAT**: pla especial per **risc radiològic**.
- **PLASEQTA / activitats nuclears**: plans vinculats al risc de les centrals nuclears.

Truc de memòria. Gairebé tots acaben en **"-CAT"** i el principi indica el risc: **INFO**(incendis forestals), **INUN**(inundacions), **NEU**(neu), **VENT**(vent), **SISMI**(sismes), **TRANS**(transport perillós). Recorda que **INFOCAT** = incendis forestals, la pregunta més habitual per a agents rurals.

5. Les fases d'una emergència

Quan s'activa un pla, l'emergència es desplega en **fases** segons la gravetat. La idea és **graduar la resposta**: no és el mateix una alerta preventiva que una catàstrofe. Les fases bàsiques són:

- **Prealerta**: hi ha una **previsió** que pot aparèixer un risc (per exemple, un avís meteorològic de fortes pluges). Es fa **seguiment** de la situació, però encara no hi ha emergència. És una fase de **vigilància**.
- **Alerta**: el fenomen ja és **probable o imminent**, o ja ha començat amb poca intensitat. S'activen mesures de **preparació**: avisos a la població, posicionament de mitjans, reunions de coordinació.
- **Emergència**: el fenomen **s'està produint i causa danys** o pot causar-ne de greus. Es desplega la **resposta operativa completa**: intervenció dels grups d'actuació, possible evacuació, atenció a les víctimes.

Sovint la fase d'**emergència** es subdivideix segons la gravetat i l'abast (per exemple, emergència de nivell limitat o emergència general), però la seqüència essencial que has de saber és **prealerta -> alerta -> emergència**.

Per fixar la idea. Pensa en una escala creixent: **prealerta** (potser passarà -> vigilo), **alerta** (segur que passarà o ja comença -> em preparo), **emergència** (ja passa i fa mal -> actuo amb tot).

6. El CECAT: el centre que coordina

El **CECAT** és el **Centre de Coordinació Operativa de Catalunya**. És el **cor operatiu** del sistema de protecció civil: el lloc on **conflueixen i es coordinen** tots els cossos i serveis durant una emergència.

Funcions essencials del CECAT:

- **Centralitzar la informació** de l'emergència i fer-ne el seguiment permanent (funciona **24 hores, tots els dies de l'any**).
- **Coordinar operativament** els diferents cossos i serveis: Bombers, **Agents Rurals**, Mossos d'Esquadra, Sistema d'Emergències Mèdiques (SEM), serveis municipals, etc.
- **Activar i desactivar els plans** i comunicar les decisions de la direcció de l'emergència.
- Servir de **enllaç** entre el territori, els centres de coordinació locals i altres administracions.

No confonguis el CECAT amb el telèfon d'emergències **112**: el 112 és el número on truca la ciutadania per **demanar ajuda**; el CECAT és l'òrgan que **coordina la resposta** un cop activada.

7. L'organització de la resposta: direcció, grups i informació

Quan s'activa un pla, l'estructura de comandament és comuna:

- **Direcció del pla**: qui dirigeix l'emergència (segons el pla i la gravetat, pot recaure en la persona titular del departament competent o en l'autoritat designada). Pren les decisions estratègiques.
- **Comitè d'emergència i consell assessor**: donen suport tècnic a la direcció.
- **Grups d'actuació**: equips operatius especialitzats. Habitualment hi ha el **grup d'intervenció** (Bombers, agents rurals en incendis...), el **grup sanitari** (SEM), el **grup d'ordre** (Mossos), el **grup logístic**

i el grup de suport tècnic.

- **Gabinet d'informació:** és l'òrgan encarregat de la **comunicació i la informació a la població** i als mitjans durant l'emergència. Centralitza els missatges per evitar informacions contradictòries.

Pel que fa als municipis, han de disposar de **pla d'actuació municipal (PAM)** davant d'un risc especial **quan estan inclosos com a municipis obligats** en el corresponent pla especial de la Generalitat (per exemple, els municipis amb alt risc d'incendi forestal o situats en zones inundables).

8. Geografia física de Catalunya: el relleu

Catalunya té un relleu molt variat, organitzat en **tres grans unitats** de nord a sud i d'interior a costa:

- **Els Pirineus:** la gran serralada del nord, frontera amb França i Andorra. Inclou els **Pirineus axials** (els més alts) i el **Prepirineu**. Aquí hi ha el sostre de Catalunya, el **Pica d'Estats** (uns **3.143 metres**).

- **El Sistema Mediterrani (o Serralades Costaneres Catalanes):** dues alineacions paral·leles a la costa, la **Serralada Litoral** (la més propera al mar) i la **Serralada Prelitoral** (més a l'interior, amb el **Montseny i Montserrat**), separades per la **Depressió Prelitoral**.

- **La Depressió Central Catalana:** una gran plana interior entre els Pirineus i les serralades costaneres, que forma part de la vall de l'Ebre.

La **costa** catalana és banyada pel **mar Mediterrani** i alterna trams rocosos (la Costa Brava) amb trams de platja i zones de deltes i aiguamolls.

9. Rius i conques

Els rius catalans desemboquen al **mar Mediterrani** i es classifiquen en grans conques:

- **L'Ebre:** el riu més cabalós que travessa Catalunya. No neix aquí, però hi forma el **Delta de l'Ebre**, un dels espais naturals més importants. Hi aboquen afluents com el **Segre** (amb la **Noguera Pallaresa** i la **Noguera Ribagorçana**).

- **Conques internes de Catalunya:** rius que neixen i desemboquen dins del territori. Els principals són el **Ter**, el **Llobregat** (amb el seu afluent el **Cardener** i l'**Anoia**), el **Besòs**, la **Muga**, el **Fluvià**, el **Foix** i el **Frankolí**.

Pel règim, la majoria de rius catalans tenen un **règim irregular** de tipus mediterrani: cabals baixos a l'estiu i crescudes sobtades a la tardor (l'època de més risc d'**inundacions**), llevat dels rius pirinencs, més regulars per l'aportació de neu.

10. El clima

Catalunya té una gran diversitat climàtica per la combinació de **latitud, relleu i proximitat al mar**. Els grans tipus són:

- **Clima mediterrani:** domina al litoral i bona part de l'interior. Estius **calorosos i secs** i pluges irregulars, sobretot a la tardor.

- **Clima de muntanya (alpí i subalpí):** als Pirineus. **Hiverns freds amb neu** i estius frescos; és l'àmbit del pla **NEUCAT**.

- **Clima continental:** a la Depressió Central, amb forts contrastos entre l'hivern (fred, boires) i l'estiu (calor).

Els **vents** tenen noms propis molt presents a l'examen:

- **Tramuntana**: vent fred i sec del nord, molt característic de l'Empordà.
- **Marinada (o garbí)**: vent suau de mar a terra, típic de les tardes d'estiu al litoral.
- **Mestral i ponent**: vents secs de component oest, que augmenten el risc d'incendi forestal.

11. La vegetació

La vegetació segueix el clima i l'altitud, de baix a dalt:

- **Vegetació mediterrània**: a les zones baixes i litorals. Boscos d'**alzina i pi** (pi blanc, pinassa) i màquia i garriga amb **arboç, llentiscle, romaní i bruc**.
- **Vegetació de muntanya mitjana (eurosiberiana)**: en zones humides i a mitja altitud. Boscos de **roure, faig i castanyer**.
- **Vegetació subalpina i alpina**: a l'alta muntanya pirinenca. Boscos de **pi negre i avet**, i per sobre del bosc, els **prats alpins**.
- **Vegetació de ribera**: al costat dels rius, amb **verns, salzes, freixes i pollancres**.

Aquesta distribució explica per què el **risc d'incendi forestal** és més alt a les zones mediterrànies seques amb pinedes i sotabosc, l'àmbit central de la feina preventiva dels agents rurals.

Glossari de termes clau

- **Protecció civil**: sistema públic d'accions per protegir persones, béns i medi ambient davant de riscos greus col·lectius.
- **PROCICAT**: pla territorial de protecció civil de Catalunya; coordina les emergències generals.
- **Pla especial**: pla per a un **risc concret** (INFOCAT, INUNCAT, NEUCAT...).
- **INFOCAT**: pla especial per a **incendis forestals**.
- **INUNCAT / NEUCAT / VENTCAT / SISMICAT**: plans especials per a inundacions, nevades, vent i sismes.
- **CECAT**: Centre de Coordinació Operativa de Catalunya; coordina operativament l'emergència, 24 h.
- **Gabinet d'informació**: òrgan que informa la població i els mitjans durant l'emergència.
- **Fases**: prealerta (vigilància), alerta (preparació) i emergència (resposta).
- **PAM**: pla d'actuació municipal davant d'un risc especial.
- **Pica d'Estats**: cim més alt de Catalunya (uns 3.143 m), als Pirineus.
- **Tramuntana**: vent fred i sec del nord, propi de l'Empordà.
- **Delta de l'Ebre**: desembocadura de l'Ebre, gran espai natural del sud.

A l'examen (els punts que més cauen)

- La norma bàsica és la **Llei 4/1997, de 20 de maig, de protecció civil de Catalunya**.
- **PROCICAT** = pla territorial (risc general). **INFOCAT** = incendis forestals.
- Plans especials i el seu risc: **INUNCAT** (inundacions), **NEUCAT** (nevades), **VENTCAT** (vent), **SISMICAT** (sismes).
- El **CECAT** és el **Centre de Coordinació Operativa de Catalunya** i funciona les 24 h.
- El **gabinet d'informació** s'encarrega de la comunicació a la població.
- Fases: **prealerta -> alerta -> emergència**.
- Un municipi ha de tenir **PAM** quan està **inclòs com a obligat** en el pla especial corresponent.
- El **mar Mediterrani** banya la costa catalana; el cim més alt és el **Pica d'Estats**.
- La **tramuntana** és el vent fred i sec del nord (Empordà).
- El voluntariat s'organitza en **associacions de voluntaris reconegudes per l'administració**.

Resum exprés (per repassar en un minut)

- Marc legal: **Llei 4/1997** de protecció civil de Catalunya.
- Tipus de plans: **territorials** (PROCICAT), **especials** (INFOCAT, INUNCAT, NEUCAT, VENTCAT, SISMICAT...) i **d'autoprotecció**.
- **CECAT** = coordinació operativa 24 h; **gabinet d'informació** = comunicació a la població.
- Fases: **prealerta, alerta, emergència**.
- Relleu: **Pirineus, Serralades Costaneres** (Litoral, Prelitoral i Depressió Prelitoral) i **Depressió Central**. Cim: **Pica d'Estats**.
- Rius: **Ebre** (Delta) i conques internes (**Ter, Llobregat, Besòs, Fluvià, Muga, Francolí**); règim mediterrani irregular.
- Clima: **mediterrani, de muntanya i continental**; vents: **tramuntana** (Empordà), marinada, mestral.
- Vegetació: mediterrània (alzina, pi), de muntanya (roure, faig), subalpina (pi negre, avet) i de ribera.

Posa't a prova

Abans de fer el test, intenta respondre mentalment:

- Quina llei regula la protecció civil a Catalunya i de quin any és?
- Quina diferència hi ha entre el PROCICAT i un pla especial com l'INFOCAT?
- Quin pla especial s'activa davant d'incendis forestals? I davant de sismes?
- Què és el CECAT i quina és la seva funció principal?
- Quines són, per ordre, les tres fases d'una emergència?
- Quin òrgan s'encarrega d'informar la població durant una emergència?
- Quan ha de tenir un municipi un pla d'actuació municipal davant d'un risc especial?
- Quin és el cim més alt de Catalunya i a quina serralada es troba?
- Quin vent fred i sec del nord és típic de l'Empordà?
- Anomena dos rius de les conques internes de Catalunya i el gran riu del sud.

Si pots respondre-les sense mirar, domines el tema.

18**TEMA**

Prevenció de riscos laborals i seguretat i salut de l'agent rural

Introducció: per què un agent rural ha de saber de prevenció

L'agent rural és un cos que treballa **al medi natural**, sovint en solitari, conduint vehicles tot terreny per pistes forestals, manipulant animals, exposat al sol, al fred, a la pluja i, en episodis crítics, a **incendis forestals**. Aquesta feina, més enllà de l'oficina, comporta **riscos laborals reals**: per això la seguretat i la salut no són un afegit, sinó una part essencial de l'ofici.

La norma que ho regula a tot l'Estat és la **Llei 31/1995, de 8 de novembre, de prevenció de riscos laborals (LPRL)**. Estableix un dret bàsic: el treballador té dret a una **protecció eficaç** en matèria de seguretat i salut, i l'Administració (com a "empresària") té el **deure** correlatiu de garantir-la. Aquesta guia t'explica primer el **marc legal** (conceptes, drets, deures, principis i organització de la prevenció) i després els **riscos específics** de l'agent rural i els **EPI** que ha de fer servir.

Aquesta guia està dividida en **seccions plegables**: obre la que vulguis estudiar i deixa tancades les altres. Al final tens un **glossari**, els **punts que cauen a l'examen**, un **resum exprés** i una **autoavaluació**.

1. El marc normatiu: la Llei 31/1995 (LPRL)

La **Llei 31/1995, de 8 de novembre, de prevenció de riscos laborals** és la norma bàsica en aquesta matèria a Espanya. Has de retenir-ne tres dades:

- **Data**: 8 de novembre de 1995. No la confonguis amb la Llei 39/2015 (procediment administratiu) ni amb altres.
- **Origen europeu**: transposa al dret espanyol la **Directiva 89/391/CEE**, la directiva marc europea de seguretat i salut a la feina.
- **Desenvolupament reglamentari**: el **Reial decret 39/1997** aprova el **Reglament dels serveis de prevenció**, que concreta com s'avaluen els riscos i com s'organitza la prevenció.

A més de la llei i el seu reglament, hi ha **reials decrets específics** per a riscos concrets (senyalització, equips de protecció individual, manipulació de càrregues, etc.) que veurem més endavant.

Per fixar la idea. La columna vertebral és **Llei 31/1995 + RD 39/1997**. La llei diu què s'ha de protegir i qui en respon; el reglament diu com s'organitza la prevenció a cada centre de treball.

2. Conceptes clau (article 4 de la LPRL)

L'**article 4 de la LPRL** és un article de definicions que cau molt a l'examen perquè permet preguntar diferències subtils. Memoritza'l bé:

- **Risc laboral**: la **possibilitat** que un treballador pateixi un **dany** derivat del treball. És una probabilitat, no un fet consumat.
- **Perill** (o condició de perill): la font o situació amb **capacitat de causar** un dany. El perill existeix; el risc és la possibilitat que aquell perill es materialitzi.

- **Dany derivat del treball:** les **malalties, patologies o lesions** patides amb motiu o ocasió de la feina.
- **Prevenció:** el **conjunt d'activitats o mesures** adoptades o previstes en totes les fases de l'activitat per **evitar o disminuir** els riscos derivats del treball.
- **Equip de treball:** qualsevol màquina, aparell, instrument o instal·lació utilitzat en la feina.
- **Equip de protecció individual (EPI):** qualsevol **equip destinat a ser portat o subjectat pel treballador** perquè el protegeixi d'un o més riscos.
- **Condicció de treball:** qualsevol característica de la feina que pugui influir en la generació de riscos.

Truc per no confondre's. Perill = la font (un foc, un animal, un pendent). Risc = la possibilitat de fer-te mal (la probabilitat de cremar-te, de ser embestit, de caure). Dany = el resultat (la cremada, la ferida, la fractura).

3. Drets i deures en matèria preventiva

Els drets dels treballadors (art. 14 i concordants)

L'article 14 consagra el **dret a una protecció eficaç** i el **deure de protecció de l'empresari** (l'Administració). D'aquest dret general en deriven uns **drets instrumentals**:

- **Informació** sobre els riscos del lloc de treball i les mesures de protecció.
- **Formació** teòrica i pràctica, suficient i adequada, en matèria preventiva.
- **Consulta i participació** en les qüestions que afecten la seguretat i la salut.
- **Vigilància periòdica de la salut** en funció dels riscos del lloc (art. 22). Com a regla general és **voluntària**, amb excepcions taxades (per exemple, quan és imprescindible per avaluar els efectes de la feina o per protegir tercers).
- **Paralització de l'activitat** i abandonament del lloc en cas de **risc greu i imminent** (art. 21), sense que se'n pugui derivar cap perjudici.

Els deures del treballador (art. 29)

L'article 29 estableix que cada treballador ha de **vetllar per la seva pròpia seguretat** i la de les persones a qui afecti la seva feina. En concret, ha de:

- **Usar correctament** màquines, eines, vehicles i substàncies.
- **Utilitzar correctament els EPI** facilitats per l'empresari i tenir-ne cura.
- **No anul·lar** els dispositius de seguretat.
- **Informar immediatament** el seu superior de qualsevol situació de risc.
- **Cooperar** amb l'empresari i complir les mesures de prevenció adoptades.

Compte. Elaborar el pla de prevenció **NO és un deure del treballador**: és responsabilitat de l'empresari (l'Administració). El treballador compleix i col·labora, però no dissenya la prevenció. Aquesta distinció és una pregunta clàssica.

4. Els principis de l'acció preventiva (article 15)

L'article 15 és, segurament, el més preguntat. Fixa l'**ordre i la lògica** amb què s'ha d'actuar. L'empresari ha d'aplicar les mesures preventives seguint aquests principis generals:

- **Evitar els riscos** (el primer i prioritari).
- **Avaluar els riscos que no es poden evitar.**
- **Combatre els riscos en l'origen** (millor actuar sobre la font que posar pegats).

- **Adaptar el treball a la persona** (el lloc, els equips, els mètodes), no a l'inrevés.
- Tenir en compte l'**evolució de la tècnica**.
- **Substituir el perillós pel que comporti poc o cap perill**.
- **Planificar la prevenció** integrant-la en l'organització.
- **Anteposar la protecció col·lectiva a la individual**.
- Donar les **instruccions adequades** als treballadors.

Les dues idees que has de tenir gravades. (1) El **primer** principi és **evitar el risc**. (2) La **protecció col·lectiva té prioritat sobre la individual**: l'EPI és l'**últim recurs**, quan el risc no s'ha pogut eliminar ni reduir per altres mitjans.

5. L'organització de la prevenció

L'avaluació de riscos i la planificació de l'activitat preventiva són els **dos instruments bàsics** de gestió. A partir d'aquí, el **RD 39/1997** preveu diverses **modalitats** perquè l'empresari organitzi la prevenció: assumir-la ell mateix, designar treballadors, constituir un **servei de prevenció propi** o recórrer a un **servei de prevenció aliè**.

En la **representació i participació** dels treballadors hi ha dues figures que has de conèixer:

- **Delegats de prevenció** (art. 35): són els **representants dels treballadors** amb funcions específiques en matèria de prevenció. Es designen entre els representants del personal.
- **Comitè de Seguretat i Salut** (art. 38): és l'**òrgan paritari i col·legiat** de participació destinat a la consulta regular i periòdica de les actuacions de l'empresa en prevenció. "Paritari" vol dir format a parts iguals per representants dels treballadors (els delegats de prevenció) i de l'empresa.

6. Riscos específics de l'agent rural

L'agent rural està exposat a riscos que no apareixen en una feina d'oficina. Els principals són:

Treball al medi natural i en solitari

- **Caigudes** a diferent nivell (terrenys irregulars, pendents, roques, lleres).
- **Sobreesforços** i lesions musculoesquelètiques per caminar per terreny difícil amb motxilla i material.
 - **Treball aïllat**: sovint l'agent patrulla sol; cal **protocols de comunicació** (avisar de la ruta, manteniment del contacte per ràdio o telèfon) per poder ser localitzat i auxiliat.
- **Contacte amb vegetació**: esgarrapades, punxades, plantes urticants o al·lèrgiques.

Conducció de vehicles tot terreny

- **Accidents de trànsit** per pistes forestals en mal estat, amb pendents i revolts.
- **Bolcades** en terreny irregular. Cal **conducció defensiva**, ús del cinturó i manteniment del vehicle.
- **Vibracions** i postures forçades en trajectes llargs.

Manipulació d'animals

- **Mossegades, cops, esgarrapades o trepitjades** en la captura, el maneig o el rescat de fauna.
- **Zoonosis**: malalties transmeses dels animals a les persones.
- Cal **formació específica**, mitjans adequats (gàbies, perxes, guants gruixuts) i, quan calgui, suport veterinari.

Riscos biològics

- **Picades d'insectes i àcars:** especialment les **paparrs** (poden transmetre malalties), abelles, vespes (risc de reacció al·lèrgica greu) i mosquits.
- **Mossegades de serps** i contacte amb altres animals verinosos.
- Contacte amb **aigües contaminades**, fems o cadàvers d'animals (risc de leptospirosi, tètanus, etc.).
- Prevenció: roba que cobreixi, repel·lents, revisió del cos després de sortides, **vacunació** (per exemple, el tètanus) i higiene.

Condicions meteorològiques

- **Estrès tèrmic per calor** (cops de calor, deshidratació) i radiació solar (cremades, risc de càncer de pell a llarg termini).
- **Estrès per fred**, hipotèrmia i risc en episodis de neu, glaç o pluja intensa.
- **Tempestes elèctriques:** risc de llamps en espais oberts i alts.
- Prevenció: hidratació, protecció solar, roba adequada a cada estació i **planificació segons la previsió meteorològica**.

Treball en zones d'incendi forestal

- **Exposició al foc, a la calor radiant i al fum** (intoxicació per monòxid de carboni, problemes respiratoris).
- Risc d'**atrapament** per canvis sobtats del vent o del comportament del foc.
- **Caigudes** i ensopegades en terreny cremat o irregular i amb baixa visibilitat pel fum.
- Prevenció: **formació en autoprotecció i seguretat en incendis**, vies d'escapada i zones segures, coordinació amb bombers i ús de l'EPI específic ignífug.

7. Els equips de protecció individual (EPI) de l'agent

L'EPI és l'equip que el treballador **porta o subjecta** per protegir-se d'un o més riscos. Segons l'article 15, és l'**últim recurs**, complementari de la protecció col·lectiva, i ha de ser **d'ús personal i gratuït** per al treballador (el facilita l'Administració). El seu ús està regulat pel **RD 773/1997**, sobre disposicions mínimes de seguretat i salut relatives a la utilització d'EPI.

Segons la tasca, l'agent rural pot necessitar:

- **Protecció del cap:** casc (en zones amb risc de caiguda d'objectes, treballs forestals o en alçada).
- **Protecció dels peus:** **botes de muntanya o de seguretat**, antilliscants, amb subjecció del turmell i, si cal, puntera reforçada.
- **Protecció de les mans:** **guants** adequats a cada risc (mecànic, biològic, manipulació d'animals).
- **Protecció ocular i facial:** ulleres de seguretat contra projeccions, pols o branques.
- **Protecció respiratòria:** mascaretes o màscares filtrants davant fum, pols o productes químics.
- **Protecció auditiva:** en l'ús de maquinària sorollosa (motoserres, desbrossadores).
- **Vestuari de protecció:** roba adequada, d'alta visibilitat quan cal ser vist (vora de carreteres, batudes), i **vestuari ignífug** per a actuacions en incendis.
- **Protecció solar** i contra la intempèrie com a mesura complementària.

Per recordar. L'EPI no elimina el risc: **redueix el dany** si el risc es materialitza. Per això sempre va **després** d'haver intentat evitar i reduir el risc per altres vies.

Glossari de termes clau

- **LPRL / PRL:** Llei 31/1995, de prevenció de riscos laborals / prevenció de riscos laborals.
- **Risc laboral:** possibilitat que un treballador pateixi un dany derivat del treball.
- **Perill:** font o situació amb capacitat de causar un dany.
- **Dany derivat del treball:** malalties, patologies o lesions patides amb motiu o ocasió del treball.
- **Prevenció:** conjunt d'activitats o mesures per evitar o disminuir els riscos.
- **EPI:** equip portat o subjectat pel treballador per protegir-lo d'un o més riscos.
- **Avaluació de riscos:** procés per estimar la magnitud dels riscos no evitats i decidir mesures.
- **Vigilància de la salut:** control de l'estat de salut dels treballadors segons els riscos del lloc; com a regla, voluntària.
- **Risc greu i imminent:** situació que justifica paralitzar l'activitat i abandonar el lloc (art. 21).
- **Delegat de prevenció:** representant dels treballadors amb funcions en prevenció (art. 35).
- **Comitè de Seguretat i Salut:** òrgan paritari i col·legiat de consulta sobre prevenció (art. 38).
- **Zoonosi:** malaltia transmesa dels animals a les persones.
- **Estrès tèrmic:** sobrecàrrega del cos per calor o fred extrems.

A l'examen (els punts que més cauen)

- Norma bàsica: **Llei 31/1995, de 8 de novembre (LPRL)**. Transposa la **Directiva 89/391/CEE**. La desenvolupa el **RD 39/1997** (Reglament dels serveis de prevenció).
- **Art. 4:** **risc** = possibilitat de patir un dany; **perill** = font amb capacitat de causar dany; **prevenció** = mesures per evitar o disminuir riscos; **EPI** = equip portat pel treballador.
- **Art. 14:** dret a **protecció eficaç** i deure correlatiu de l'**empresari** (l'Administració).
- Drets: informació, formació, consulta, participació, vigilància de la salut i **paralització** davant risc greu i imminent.
- **Art. 29** (deures del treballador): usar bé equips i EPI, no anul·lar dispositius, informar i cooperar. **Elaborar el pla NO** és deure del treballador.
- **Art. 15:** primer principi = **evitar els riscos; protecció col·lectiva abans que la individual**; l'EPI és l'**últim recurs**.
- **Art. 21:** paralitzar davant **risc greu i imminent**. **Art. 22:** vigilància de la salut **voluntària** (amb excepcions).
- **Art. 35:** delegats de prevenció. **Art. 38:** Comitè de Seguretat i Salut (**paritari**).
- EPI de l'agent (**RD 773/1997**): botes, guants, protecció ocular, respiratòria, auditiva, alta visibilitat i **vestuari ignífug** en incendis. **Ús personal i gratuït**.
- Riscos propis: medi natural i treball aïllat, conducció tot terreny, manipulació d'animals i **zoonosis**, picades (paparres, vespes), estrès tèrmic i actuació en incendis.

Resum exprés (per repassar en un minut)

- Llei bàsica: **31/1995 (LPRL)**, de la **Directiva 89/391/CEE**; reglament: **RD 39/1997**. EPI: **RD 773/1997**.
- Art. 4: risc (possibilitat), perill (font), dany (resultat), prevenció i EPI. Art. 14: protecció eficaç + deure de l'empresari.
- Art. 29: deures del treballador (usar bé equips i EPI, no anul·lar seguretats, informar, cooperar); NO elaborar el pla.
- Art. 15: evitar primer; col·lectiva abans que individual; EPI últim recurs, personal i gratuït.
- Art. 21 (risc greu i imminent) i 22 (vigilància voluntària). Art. 35 (delegats) i 38 (Comitè paritari).
- Riscos de l'agent: terreny i treball sol, vehicle tot terreny, animals i zoonosis, biològics (paparres/vespes), meteorologia (calor/fred/llamps) i incendis.

- EPI: botes, guants, ulleres, mascareta, protecció auditiva, alta visibilitat i vestuari ignífug.

Posa't a prova

Abans de fer el test, intenta respondre mentalment:

- Quina llei regula la prevenció de riscos laborals, de quin any és i quina directiva europea transposa?
- Quina diferència hi ha entre **perill**, **risc** i **dany** segons l'article 4?
- Digues tres **deures del treballador** segons l'article 29. Elaborar el pla de prevenció n'és un?
- Quin és el **primer principi** de l'acció preventiva i què té prioritat: la protecció col·lectiva o la individual?

Quin lloc hi ocupa l'EPI?

- En quins casos un treballador pot **paralitzar l'activitat** i en quin article s'estableix? La vigilància de la salut és obligatòria o voluntària?

- Enumera **quatre riscos específics** de l'agent rural i digues quins **EPI** faries servir per protegir-te'n.

Si pots respondre-les sense mirar, domines el tema. A sota tens la **normativa oficial** (Llei 31/1995 i els reials decrets de desenvolupament) per consultar-la.

Vies pecuàries i camins ramaders de Catalunya

Introducció: el patrimoni viu de la ramaderia

Imagina una xarxa de camins antiquíssims que travessen Catalunya i bona part de la península, oberts pel pas constant dels ramats al llarg de segles. Per aquests itineraris, pastors i bestiar es desplaçaven de les pastures d'estiu a les d'hivern buscant herba i clima favorable. Aquests camins són les **vies pecuàries**, i encara avui són **béns de domini públic** protegits per la llei. Com a agent rural has de conèixer-ne el règim jurídic perquè formen part del **patrimoni natural i cultural** que t'encarregues de vigilar i conservar.

La norma de referència és la **Llei 3/1995, de 23 de març, de vies pecuàries**, una llei estatal de **caràcter bàsic**. Catalunya no disposa d'una llei pròpia integral en la matèria, de manera que el marc estatal s'aplica complementat per la normativa autonòmica de medi ambient i forests. En aquest tema veuràs **què són** les vies pecuàries, **quina naturalesa jurídica** tenen, **com es classifiquen** segons l'amplada, **quins usos** s'hi permeten, com es **delimiten i classifiquen** administrativament, quines **infraccions** existeixen i què és la **transhumància**.

Aquesta guia està dividida en **seccions plegables**: obre la que vulguis estudiar i deixa tancades les altres. Al final tens un **glossari**, els **punts que cauen a l'examen**, un **resum exprés** i una **autoavaluació**.

1. Conceptes previs: què és una via pecuària

Abans d'entrar en el detall legal, fixa la idea de fons:

- **Via pecuària**: segons l'article 1.2 de la Llei 3/1995, són les **rutes o itineraris per on discorre o ha discorregut tradicionalment el trànsit ramader**.
- **Trànsit ramader**: el desplaçament del bestiar (ovelles, vaques, cabres...) a peu, conduït pels pastors, d'unes pastures a unes altres.
- **Transhumància**: el moviment estacional dels ramats entre pastures d'estiu (muntanya) i d'hivern (terres baixes), que és l'origen i la raó de ser d'aquests camins.

Les vies pecuàries no són simples camins rurals: tenen una **finalitat tradicional** lligada a la ramaderia i, per això, gaudeixen d'una **protecció jurídica especial**. Encara que avui molts ramats es transporten en camió, la llei manté la protecció d'aquesta xarxa pel seu valor **ecològic, paisatgístic i de connectivitat** del territori.

Per fixar la idea. Una via pecuària és, abans que res, un **camí per al pas del bestiar**. Aquesta finalitat n'explica tot el règim: el seu ús prioritari és sempre el **trànsit ramader**.

2. La Llei 3/1995: objecte i marc competencial

La **Llei 3/1995, de 23 de març, de vies pecuàries** és la norma capçalera de la matèria. Les seves característiques bàsiques:

- És una **lleí estatal** amb **caràcter de legislació bàsica** sobre protecció del medi ambient (art. 149.1.23 de la Constitució).

- Estableix el **règim jurídic** de les vies pecuàries i en garanteix la **conservació** com a patrimoni de domini públic.
- Atribueix a les **comunitats autònomes** la titularitat i la gestió de les vies pecuàries: els correspon **classificar-les, delimitar-les, fitar-les i, si escau, desafectar-les**.

A Catalunya, la **gestió** correspon a l'Administració de la Generalitat a través del departament competent en matèria de medi ambient i forests. Com s'ha dit, **no hi ha una llei catalana específica i integral** de vies pecuàries, de manera que s'aplica la Llei 3/1995 com a marc bàsic. Si en un examen et demanen la "Llei de vies pecuàries", la resposta és sempre la **Llei 3/1995**.

Finalitats que persegueix la llei

La pròpia llei (art. 3) reconeix que, a més del seu ús ramader, les vies pecuàries poden complir altres funcions d'interès públic:

- Afavorir el **desplaçament i la migració de la fauna** silvestre.
- Servir de **corredors ecològics** essencials per a la connectivitat dels ecosistemes.
- Contribuir al **contacte de la societat amb la natura** i a l'ordenació del territori.

3. Naturalesa jurídica: domini públic

Aquesta secció és **clau** i cau molt a l'examen. Les vies pecuàries són **béns de domini públic** de les comunitats autònomes (art. 2 de la Llei 3/1995). Aquesta condició comporta tres característiques que has de saber de memòria:

- **Inalienables**: no es poden vendre ni transmetre a particulars. No són objecte de comerç privat.
- **Imprescriptibles**: no es poden adquirir per **prescripció** (ningú no en pot esdevenir propietari pel sol fet d'usar-les o ocupar-les durant molts anys).
- **Inembargables**: no es poden embargar per deutes.

Aquestes tres notes són la **garantia** que la xarxa de vies pecuàries es manté íntegra i a disposició de tothom. Mentre una via no es **desafecti** (no perdi la condició de domini públic mitjançant el procediment legal), conserva sempre aquesta protecció.

Important per a oposicions. Memoritza el trio: les vies pecuàries són béns de **domini públic** i, per tant, **inalienables, imprescriptibles i inembargables**. És una pregunta clàssica i gairebé literal de la llei.

4. Classificació segons l'amplada

L'article 4 de la Llei 3/1995 classifica les vies pecuàries **segons la seva amplada**. Aquesta és la part més memorística del tema. La terminologia tradicional castellana i les equivalències catalanes són:

- **Canyada** (cañada): la via pecuària principal, amb una amplada que **no excedeix els 75 metres**.
- **Serrada o camí ramader** (cordel): via secundària, amb una amplada que **no supera els 37,5 metres**.
- **Carrerada o vereda** (vereda): via de menor entitat, amb una amplada que **no excedeix els 20 metres**.

A Catalunya s'utilitzen sovint els termes **carrerada, camí ramader, lligallo, cabanera** o **camí de bestiar** per referir-se a aquests itineraris, però la **classificació legal de referència** és la de la Llei 3/1995 amb les tres categories anteriors.

Per fixar les xifres, recorda l'escala de més ample a menys ample:

- **Canyada -> 75 m** (la més ampla)
- **Serrada / camí ramader -> 37,5 m** (la meitat de la canyada)
- **Carrerada / vereda -> 20 m** (la més estreta)

Truc de memòria. La canyada és la "carretera principal" del bestiar (**75 m**); la serrada, una "via secundària" (**37,5 m**, just la meitat); i la vereda, un "camí petit" (**20 m**). Si dubtes, ordena-les sempre de gran a petit: 75 - 37,5 - 20.

A més, hi ha elements **annexos** a les vies pecuàries que també gaudeixen de protecció, com els **descansadors** (espais de repòs del bestiar) i els **abeuradors** (punts d'aigua).

5. Els usos de les vies pecuàries

La llei distingeix l'**ús propi** o prioritari i altres usos que s'hi poden compatibilitzar. És una matèria molt preguntada.

Ús prioritari: el trànsit ramader

L'**ús propi i prioritari** de la via pecuària és el **trànsit ramader** (el pas del bestiar). Tota la resta d'usos hi estan subordinats: no poden impedir ni dificultar aquest pas.

Usos compatibles

Són els usos que **no destorben** el trànsit ramader i s'hi poden donar simultàniament. Entre d'altres:

- Els usos **agrícoles** tradicionals que no impedeixin el pas.
- Les **comunicacions rurals** i, en general, el desplaçament a peu.
- El **trànsit no motoritzat**: a peu, amb bicicleta o a cavall.

Usos complementaris

Són activitats d'esbarjo i contacte amb la natura compatibles amb el trànsit ramader, sempre que es respecti la prioritat del bestiar:

- El **senderisme** i les rutes a peu.
- L'**excursionisme** i el **cicloturisme**.
- Activitats d'**educació ambiental** i de gaudi del paisatge.

El trànsit motoritzat

Com a regla general, el **trànsit motoritzat queda exclòs** de les vies pecuàries. Només s'admet de manera **excepcional** en els casos previstos legalment (per exemple, vehicles de servei, agrícoles o per necessitats concretes degudament autoritzades). Aquesta és una pregunta típica: **per regla general, no es pot circular amb vehicles de motor** per una via pecuària.

Per fixar la idea. Ordre de prioritats: primer, el **bestiar**; després, els usos **compatibles i complementaris** (a peu, bici, cavall, senderisme); i, com a norma, **res de motor**, tret d'excepcions autoritzades.

6. Classificació, delimitació i fitació

Per protegir una via pecuària cal primer determinar-ne l'**existència, el traçat i les característiques**. La llei preveu un seguit d'actes administratius (competència de la comunitat autònoma):

- **Classificació:** és l'acte administratiu pel qual es **determina l'existència, l'amplada, el traçat i altres característiques** de cada via pecuària. És el punt de partida de tota la protecció.
- **Delimitació:** és l'acte que **defineix els límits** de la via pecuària d'acord amb la classificació aprovada.
- **Fitació** (amojonamiento): és l'operació material de **col·locar fites** (senyals físics) sobre el terreny per marcar els límits delimitats.
- **Desafectació:** és el procediment pel qual una via, o un tram, **perd la condició de domini públic** quan ja no és apta per al trànsit ramader ni per als usos compatibles i complementaris. Només a partir de la desafectació es poden destinar aquells terrenys a altres finalitats.

També es preveuen, en supòsits taxats i amb les garanties legals, les figures de **modificació del traçat** i de **permuta o ocupació temporal**, sempre que es **garanteixi el trànsit ramader** i els altres usos, i no es perjudiqui el conjunt de la via.

7. Protecció i règim sancionador

La Llei 3/1995 dedica un capítol a la **defensa** de les vies pecuàries i estableix un **règim d'infraccions i sancions**. Les infraccions es classifiquen, segons la seva gravetat, en **lleus, greus i molt greus**.

A títol orientatiu, constitueixen infracció conductes com:

- L'**ocupació o alteració** del traçat sense l'autorització corresponent.
- La **instal·lació d'obstacles** o tancaments que impedeixin el trànsit ramader.
- Les **edificacions o plantacions** no autoritzades sobre la via.
- Els **danys** als elements de la via (descansadors, abeuradors, fites...) i el **trànsit motoritzat** indegut.

Les sancions consisteixen en **multes** la quantia de les quals depèn de la gravetat de la infracció, amb l'obligació afegida de **reparar el dany** i restituir la via al seu estat anterior. L'administració competent pot recórrer a la **potestat de recuperació d'ofici** per recuperar la possessió de la via ocupada, en coherència amb el seu caràcter de domini públic.

Per fixar la idea. Tres nivells d'infracció: **lleu, greu i molt greu**. A més de la multa, sempre hi ha el deure de **restituir** la via i reparar els danys.

8. La transhumància

La **transhumància** és la pràctica ramadera tradicional que dona sentit a tota la xarxa de vies pecuàries. Consisteix en el **desplaçament estacional dels ramats** entre dues zones de pastura:

- A l'**estiu**, els ramats pugen a les **pastures de muntanya** (estius o pasturatges d'altitud), on troben herba fresca i clima suau.
- A l'**hivern**, baixen cap a les **terres baixes**, més càlides, per evitar la neu i el fred de l'alta muntanya.

Aquest moviment, fet **a peu** seguint les vies pecuàries, té avui un reconegut valor **ecològic i cultural**:

- Manté **obert el paisatge** i redueix la matèria vegetal acumulada, cosa que ajuda a **prevenir incendis forestals**.
- Afavoreix la **biodiversitat** i la dispersió de llavors.
- Conserva un **patrimoni immaterial** lligat als oficis pastorívols.

A Catalunya, la transhumància connecta tradicionalment el **Pirineu** i el **Prepirineu** amb comarques de plana. La protecció de les vies pecuàries garanteix que aquesta pràctica, allà on es manté, pugui continuar

fent-se.

Glossari de termes clau

- **Via pecuària**: ruta o itinerari per on discorre o ha discorregut tradicionalment el trànsit ramader.
- **Llei 3/1995**: llei estatal de **caràcter bàsic**, de 23 de març, que regula el règim jurídic de les vies pecuàries.
- **Domini públic**: condició jurídica dels béns afectes a un ús o servei públic; comporta ser inalienables, imprescriptibles i inembargables.
- **Inalienable**: que no es pot vendre ni transmetre.
- **Imprescriptible**: que no es pot adquirir per prescripció (per llarg ús o ocupació).
- **Inembargable**: que no es pot embargar per deutes.
- **Canyada** (cañada): via pecuària principal, amb amplada de fins a **75 metres**.
- **Serrada o camí ramader** (cordel): via secundària, amb amplada de fins a **37,5 metres**.
- **Carrerada o vereda** (vereda): via de menor entitat, amb amplada de fins a **20 metres**.
- **Descansador**: espai annex a la via destinat al repòs del bestiar.
- **Abeurador**: punt d'aigua annex a la via pecuària.
- **Classificació**: acte que determina l'existència, l'amplada i el traçat d'una via pecuària.
- **Delimitació**: acte que defineix els límits de la via segons la classificació.
- **Fitació** (amojonamiento): col·locació de fites sobre el terreny per marcar els límits.
- **Desafectació**: pèrdua de la condició de domini públic d'una via o tram.
- **Transhumància**: desplaçament estacional dels ramats entre pastures d'estiu i d'hivern.

A l'examen. Tingues sempre a punt: (1) la norma és la **Llei 3/1995, de 23 de març**; (2) les vies pecuàries són **domini públic** i, per tant, **inalienables, imprescriptibles i inembargables**; (3) les amplades màximes: **canyada 75 m, serrada/camí ramader 37,5 m, carrerada/vereda 20 m**; (4) l'ús **prioritari** és el **trànsit ramader** i el **trànsit motoritzat** queda **exclòs** amb caràcter general; (5) actes administratius: **classificació, delimitació, fitació i desafectació**; (6) infraccions **lleus, greus i molt greus**.

Resum exprés. Les **vies pecuàries** són les rutes per on discorre o ha discorregut el **trànsit ramader**. Es regulen per la **Llei 3/1995** (estatal, bàsica). Són **béns de domini públic: inalienables, imprescriptibles i inembargables**. Segons l'amplada hi ha **canyades (75 m), serrades o camins ramaders (37,5 m) i carrerades o veredes (20 m)**. L'ús prioritari és el **bestiar**; també s'hi admeten usos **compatibles** (agrícoles, a peu) i **complementaris** (senderisme, bici, cavall), però el **motor** queda exclòs en general. L'administració les **classifica, delimita, fita** i, si escau, **desafecta**. Les **infraccions** són lleus, greus o molt greus. La **transhumància** -el moviment estacional dels ramats- és l'origen d'aquesta xarxa i avui té valor ecològic i cultural (prevé incendis, afavoreix la biodiversitat).

Posa't a prova

- Segons la Llei 3/1995, com es defineixen les vies pecuàries? (Resposta: les rutes o itineraris per on discorre o ha discorregut tradicionalment el trànsit ramader.)
- Quina és la naturalesa jurídica de les vies pecuàries? (Resposta: béns de domini públic de les comunitats autònomes.)
- Com a béns de domini públic, les vies pecuàries són... (Resposta: inalienables, imprescriptibles i inembargables.)

- Quina és l'amplada màxima d'una canyada? (Resposta: 75 metres.)
- Quina és l'amplada màxima d'una serrada o camí ramader (cordel)? (Resposta: 37,5 metres.)
- Quina és l'amplada màxima d'una carrerada o vereda? (Resposta: 20 metres.)
- Quin és l'ús prioritari d'una via pecuària? (Resposta: el trànsit ramader.)
 - Pot circular trànsit motoritzat per les vies pecuàries amb caràcter general? (Resposta: no, queda exclòs tret de les excepcions previstes legalment.)
- Quin acte administratiu determina l'existència, l'amplada i el traçat d'una via pecuària? (Resposta: la classificació.)
 - Com es diu el procediment pel qual una via perd la condició de domini públic? (Resposta: la desafectació.)
- En quants nivells de gravetat es classifiquen les infraccions? (Resposta: lleus, greus i molt greus.)
- Què és la transhumància? (Resposta: el desplaçament estacional dels ramats entre les pastures d'estiu de muntanya i les d'hivern de terres baixes.)

Accés motoritzat al medi natural. La Llei 9/1995 i la circulació de vehicles

Introducció: per què aquest tema és clau per a un agent rural

Cada cap de setmana, milers de persones surten al camp amb cotxes, motos, quads o 4x4. Aquesta afició és legítima, però **el medi natural és un bé fràgil i de tots**: si tothom pogués circular per on volgués, els boscos, els prats i els rius patirien danys greus i irreversibles. Per evitar-ho, Catalunya té una llei pròpia: la **Llei 9/1995, de 27 de juliol, de regulació de l'accés motoritzat al medi natural**.

Aquesta llei és **una de les eines de treball més habituals de l'agent rural**: és qui vigila els camins, qui controla les proves esportives, qui aixeca actes de denúncia i qui informa la ciutadania de per on es pot i per on no es pot circular. Per això has de dominar-ne l'objecte, les prohibicions, les excepcions, les autoritzacions i el règim sancionador.

Aquesta guia està dividida en **seccions plegables**: obre la que vulguis estudiar i deixa tancades les altres per no perdre't. Al final tens un **glossari**, els **punts que cauen a l'examen**, un **resum exprés** i una **autoavaluació**.

1. Conceptes previs: què és "accés motoritzat al medi natural"

Abans d'entrar a la llei, fixem tres idees senzilles:

- **Medi natural**: el conjunt de terrenys forestals, prats, ribes, zones de muntanya i, en general, els espais no urbanitzats fora de les vies de comunicació convencionals.
- **Vehicle de motor**: tot vehicle proveït de motor per desplaçar-se (cotxes, motos, quads, 4x4, ciclomotors...). La llei **no s'aplica a la bicicleta ni als animals**, perquè no són vehicles de motor.
- **Accés motoritzat**: l'acció de circular o estacionar amb un vehicle de motor pel medi natural.

La idea de fons és la **compatibilitat**: no es tracta de prohibir-ho tot, sinó d'**ordenar** l'accés motoritzat perquè conviqui amb la conservació del patrimoni natural, amb les activitats agrícoles, ramaderes i forestals i amb la resta d'usos (excursionistes, caçadors, veïns...).

Per fixar la idea. La llei no diu "prohibit el camp"; diu "circula pels camins i pistes, amb seny, i deixa en pau el bosc, els prats i els rius".

2. La Llei 9/1995: objecte i principis

La **Llei 9/1995, de 27 de juliol**, és la norma catalana que regula l'accés motoritzat al medi natural. El seu desplegament reglamentari principal és el **Decret 166/1998, de 8 de juliol**, que en concreta molts aspectes pràctics (senyalització, proves esportives, autoritzacions...).

L'objecte de la llei

L'objecte és **ordenar l'accés motoritzat al medi natural** per:

- **Garantir-ne la conservació** i protegir el patrimoni natural.

- **Compatibilitzar** aquest accés amb la resta d'usos i activitats del medi.
- **Prevenir** els danys ambientals, els incendis forestals, l'erosió i les molèsties.

Els principis bàsics

- **Principi de prioritat de la conservació:** davant del dubte, preval la protecció del medi.
- **Principi d'ordenació:** la circulació es canalitza cap als camins i pistes aptes, i es restringeix o prohibeix a la resta.
- **Principi de competència pública:** són la **Generalitat** i els **ajuntaments** els qui regulen, ordenen i autoritzen l'accés (cadascú dins del seu àmbit).
- **Principi de responsabilitat:** qui circula ho fa **respectant la natura** i responent dels danys que causi.

Compte amb el parany. La competència general per regular i ordenar l'accés motoritzat correspon a la **Generalitat i als ajuntaments**, no només a un dels dos. L'examen sol oferir respostes que n'oblidem un.

3. On es pot circular: camins, pistes i vies

La regla d'or és senzilla: **amb vehicle de motor només es pot circular per les vies aptes**, és a dir, per **camins i pistes** que reuneixin unes condicions mínimes, i sempre dins dels límits que fixi l'Administració.

L'amplada mínima dels camins

- Perquè, **en principi**, un vehicle hi pugui circular, el camí ha de tenir una **amplada mínima de 2 metres**.
- Quan es tracta d'una **circulació en grup organitzat** de vehicles, l'amplada mínima exigida és més gran: **4 metres**.

La velocitat màxima

La velocitat de circulació pels camins i pistes del medi natural està limitada: el màxim general és de **30 km/h**. És una limitació pensada per evitar accidents, pols, soroll i molèsties a la fauna i a la resta d'usuaris.

Estacionament

Els vehicles **només poden estacionar als llocs habilitats o autoritzats**, sense sortir del camí ni envair terrenys forestals, prats o ribes.

Per fixar la idea. Dues xifres d'amplada que cauen molt: **2 metres** per circular-hi en general; **4 metres** per fer-ho en grup organitzat. I la velocitat: **30 km/h**.

4. On NO es pot circular: les prohibicions generals

La llei estableix una sèrie de **prohibicions generals**. Amb caràcter general, queda prohibit circular amb vehicles de motor:

- **Camp a través** (fora de tot camí o pista).
- **Fora de les pistes i camins** existents, encara que sigui per terreny aparentment transitable.
- Per **camins o senders d'amplada inferior** a la mínima legal.
- Pels **llits, lleres i rieres dels rius i corrents d'aigua**, tant si porten aigua com si estan secs.
- Per les **vies pecuàries**, els tallafocs i altres elements no destinats a la circulació quan així s'estableixi.
- Per **zones de protecció especial** quan la normativa de l'espai ho prohibeixi.

L'objectiu és evitar l'**erosió del sòl**, la destrucció de la vegetació, les molèsties a la fauna, la contaminació de l'aigua i el risc d'incendi.

Compte amb el parany. Circular per la **llera d'un riu sec** també està prohibit: que no hi hagi aigua no autoritza a passar-hi.

5. Les excepcions a les prohibicions

Les prohibicions anteriors **no s'apliquen** a determinades activitats que, per la seva naturalesa, necessiten accedir al medi. Estan exceptuades, entre altres:

- Les **tasques agrícoles, ramaderes i forestals** (qui treballa el camp ha de poder-hi accedir amb maquinària i vehicles).
- Les feines de **gestió i conservació del medi natural**.
- Les actuacions de **vigilància, prevenció i extinció d'incendis**.
- Les tasques de **salvament, emergència i protecció civil**.
- Les funcions dels **agents de l'autoritat** i del personal de l'Administració en l'exercici del càrrec.
- L'accés dels **propietaris i titulars** de drets a les seves finques i el dels residents als seus habitatges.

Aquestes excepcions es justifiquen perquè responen a **interessos legítims o de servei públic**, però no són un xec en blanc: qui s'hi acull ha de fer-ho **dins els límits estrictament necessaris** i sense causar danys evitables.

Per fixar la idea. L'excepció més fàcil de recordar: el **pagès, el ramader i el forestal** poden entrar al camp per treballar-hi; l'excursionista amb un quad, no.

6. Les autoritzacions per a casos especials

Quan algú vol circular en condicions o per zones on, en principi, no es podria, pot demanar una **autorització administrativa**.

- Les autoritzacions les atorga l'**Administració competent** (Generalitat o ajuntament, segons el cas).
- S'atorguen **amb les condicions i limitacions que s'hi estableixin** (itinerari, dates, nombre de vehicles, horaris...).
- Es poden **denegar** si l'activitat pot causar danys al medi o molèsties greus.
- L'autorització **no eximeix** de respectar la resta de normes (velocitat, seguretat, protecció ambiental).

Aquestes autoritzacions són habituals per a **activitats científiques, de gestió, rodatges, esdeveniments** i, molt especialment, per a les **proves esportives**, que tenen un règim propi.

7. Les proves esportives amb vehicles de motor

Les **competicions i proves esportives** (ral·lis, proves de 4x4, motocròs, raids...) que es facin al medi natural necessiten una **autorització específica**, perquè impliquen molts vehicles concentrats i un risc ambiental més alt.

- L'organitzador ha de **sol·licitar l'autorització** amb antelació, indicant l'itinerari, les dates, el nombre de participants i les mesures de seguretat i ambientals.
- L'Administració pot **imposar condicions** (recorregut, mesures de protecció, fiances, mesures contra incendis) o **denegar-la** si el risc és inassumible.

- Cal **respectar els espais protegits** i les èpoques sensibles per a la fauna.
- L'organitzador és **responsable** dels danys que la prova causi al medi i ha de **restaurar** l'estat dels terrenys un cop acabada.

Compte amb el parany. Una prova esportiva no es pot fer "perquè sí" pel camp: sempre necessita **autorització prèvia** de l'Administració competent.

8. La senyalització

Perquè la ciutadania sàpiga per on pot circular, la llei preveu un sistema de **senyalització** dels camins.

- La senyalització de **prohibició o limitació** de la circulació la pot col·locar l'**Administració competent** o bé els **titulars dels camins** quan tinguin l'autorització corresponent.
- Els senyals han de seguir el **model normalitzat** que estableix el reglament, perquè siguin clars i homogenis a tot el territori.
- **Respectar la senyalització és obligatori**: saltar-se un senyal de prohibició és una infracció.
- La **manca de senyalització no autoritza** a circular per llocs on la llei ho prohibeix amb caràcter general (per exemple, camp a través): les prohibicions legals s'apliquen igualment.

Per fixar la idea. El senyal el posa l'**Administració** o el **titular del camí amb autorització**; un particular qualsevol no pot posar pel seu compte senyals oficials de prohibició.

9. El règim sancionador

Quan s'incompleix la llei, s'obre un **procediment sancionador**. Cal conèixer-ne els trets bàsics.

Classificació de les infraccions

Les infraccions es classifiquen, segons la gravetat, en **lleus, greus i molt greus**. Es valoren tenint en compte, entre altres factors:

- El **dany ambiental** causat.
- El **risc** generat (per exemple, d'incendi).
- La **intencionalitat** i la **reincidència**.

Compte amb el parany. **Causar danys ambientals rellevants** és un element **agreujant** en la valoració de la infracció: pot fer que una conducta passi de lleu a greu o de greu a molt greu.

Sancions

La sanció principal és la **multa econòmica**, l'import de la qual creix segons la gravetat. A més de la multa, es poden imposar mesures complementàries com:

- La **restauració** o reparació dels danys causats.
- El **comís** o la immobilització del vehicle en determinats casos.
- La pèrdua o suspensió d'autoritzacions.

Principis del procediment

S'apliquen els principis generals del dret sancionador: **legalitat, tipicitat, presumpció d'innocència, proporcionalitat** i dret de **defensa** de la persona denunciada.

10. El paper de l'agent rural

L'agent rural és la **figura clau** en l'aplicació pràctica d'aquesta llei. Les seves funcions principals en aquest àmbit són:

- **Vigilar i controlar** la circulació de vehicles pels camins i pel medi natural.
- **Informar i advertir** la ciutadania de per on es pot i no es pot circular.
- **Denunciar** les infraccions mitjançant l'aixecament de la corresponent **acta de denúncia**, que té valor de prova si està ben feta.
- **Identificar** les persones presumptament infractores i els vehicles.
- **Controlar** les proves esportives i comprovar que es compleixen les condicions de l'autorització.
- Adoptar, quan calgui, **mesures cautelars** (com aturar un vehicle o requerir-ne la documentació).
- Col·laborar en la **prevenció d'incendis**, sovint molt lligada a aquesta circulació.

Com a **agent de l'autoritat**, les seves actes i denúncies gaudeixen de **presumpció de veracitat**, salvant prova en contra. Per això han de ser **objectives, completes i ben motivades**.

Per fixar la idea. L'agent rural no només "posa multes": **informa, prevé, vigila i denuncia**. La seva acta ben feta és la peça central del procediment sancionador.

Glossari de termes clau

- **Accés motoritzat:** circular o estacionar amb un vehicle de motor pel medi natural.
- **Medi natural:** terrenys forestals, prats, ribes i espais no urbanitzats, fora de les vies convencionals.
- **Camp a través:** circular fora de tot camí o pista; està prohibit amb caràcter general.
- **Llera (o llit) d'un riu:** el terreny per on corre o pot córrer l'aigua; prohibit circular-hi encara que estigui sec.
- **Via pecuària:** camí tradicional per al pas del bestiar.
- **Grup organitzat:** conjunt de vehicles que circulen junts de manera coordinada; exigeix camí de 4 m d'amplada mínima.
- **Autorització administrativa:** permís de l'Administració per circular o fer una activitat en condicions especials.
- **Prova esportiva:** competició amb vehicles de motor al medi natural; necessita autorització específica.
- **Acta de denúncia:** document que l'agent aixeca per fer constar una infracció; té presumpció de veracitat.
- **Comís:** privació o immobilització d'un bé (per exemple, el vehicle) com a conseqüència d'una infracció.

A l'examen (els punts que més cauen)

- La norma és la **Llei 9/1995, de 27 de juliol**, desplegada pel **Decret 166/1998**.
- La competència per regular l'accés és de la **Generalitat i els ajuntaments**.
- Amplada mínima del camí per circular-hi: **2 metres**; en **grup organitzat**: **4 metres**.
- Velocitat màxima general: **30 km/h**.
- Prohibit **camp a través, fora de pistes i camins** i per les **lles dels rius** (encara que estiguin secs).
- Excepcions: tasques **agrícoles, ramaderes, forestals**, de gestió, **vigilància, salvament** i agents de l'autoritat.
- Les **proves esportives** necessiten **autorització específica**.
- La senyalització la posa l'**Administració** o el **titular del camí amb autorització**.
- **Causar danys ambientals rellevants** és un **agreujant** de la infracció.

Resum exprés (per repassar en un minut)

- Norma: **Llei 9/1995 + Decret 166/1998**. Objecte: ordenar l'accés motoritzat per conservar el medi.
- Competència: **Generalitat i ajuntaments**.
- On sí: **camins i pistes** aptes (mín. **2 m**; grup **4 m**), a **30 km/h** màxim, estacionant als llocs habilitats.
- On no: **camp a través, fora de pistes, lleres de rius** (secs també).
- Excepcions: usos **agrícoles, ramaders, forestals**, gestió, vigilància, salvament, agents.
- **Autoritzacions** per a casos especials i **proves esportives** (amb condicions i restauració).
- **Senyalització** oficial: Administració o titular autoritzat.
- **Sancions**: lleus, greus i molt greus; multa + restauració + comís; **dany ambiental = agreujant**.
- **Agent rural**: vigila, informa, denúncia (acta amb presumpció de veracitat), controla proves.

Posa't a prova

Abans de fer el test, intenta respondre mentalment:

- Quina llei i quin any regulen l'accés motoritzat al medi natural a Catalunya?
- Quina amplada mínima ha de tenir un camí per poder-hi circular en general? I en grup organitzat?
- Quina és la velocitat màxima de circulació pels camins del medi natural?
- Es pot circular per la llera d'un riu que està sec? Per què?
- Digues tres activitats que estiguin exceptuades de les prohibicions generals.
- Qui pot col·locar la senyalització de prohibició als camins?
 - Què aporta com a agreujant en la valoració d'una infracció el fet de causar danys ambientals rellevants?

Si pots respondre-les sense mirar, domines el tema. A sota tens el **text oficial complet** de la Llei 9/1995 i del Decret 166/1998 per consultar-los quan vulguis aprofundir.

21**TEMA**

Activitats extractives i restauració d'espais afectats. Mineria i pedreres al medi natural

Introducció: per què aquest tema importa

L'home extreu del subsòl i del terreny els materials que necessita per construir, fabricar i produir energia: pedra, sorra, graves, argila, carbó, minerals metàl·lics... Aquestes **activitats extractives** (pedreres, graveres, sorreres, mines a cel obert i mines subterrànies) són necessàries, però **transformen profundament el medi natural**: arrasen la vegetació, destrueixen el sòl fèril, obren forats i talussos al paisatge, alteren els cursos d'aigua, generen pols i soroll i fragmenten els hàbitats de la fauna.

Per això la llei no es limita a permetre l'explotació: hi imposa una condició inseparable, **restaurar l'espai quan s'acaba l'activitat** (i, sovint, a mesura que avança). El concepte clau de tot el tema és aquest binomi: **extreure obliga a restaurar**. A Catalunya, la peça mestra d'aquest sistema és la **Llei 12/1981**, completada per normativa estatal i ambiental.

Com a **agent rural**, ets l'autoritat que vigila sobre el terreny que aquest deure es compleix: que hi hagi autorització, que s'executi el programa de restauració, que no es traspassin els límits autoritzats i que es respecti el medi. Aquesta guia està dividida en **seccions**: estudia-les amb calma. Al final hi trobaràs un **glossari**, els **punts que cauen a l'examen**, un **resum exprés** i una **autoavaluació**.

1. Conceptes previs: què és una activitat extractiva

Abans d'entrar a la norma, fixem el vocabulari, perquè l'examen hi juga sovint.

- **Activitat extractiva**: tota **extracció a cel obert** de pedreres, sorreres, graveres o explotacions similars, així com el **conjunt d'operacions** que comporta (arrencada, transport, tractament, abocament d'estèrils...). També s'hi inclou, en sentit ampli, la mineria.
- **Pedrera**: explotació, normalment a cel obert, per extreure **roca** (calcària, granit, marbre, pissarra...) destinada a la construcció o a usos industrials.
- **Gravera i sorrera**: explotacions de **graves i sorres**, sovint situades en lleres o terrasses fluvials, molt impactants sobre els rius i els aqüífers.
- **Mina**: explotació de **recursos minerals** (metàl·lics o energètics, com el carbó o les sals potàssiques), que pot ser **a cel obert** o **subterrània**.
- **Restauració**: conjunt de treballs per **retornar l'espai degradat** a un estat el més semblant possible al natural o adequat per a un nou ús (agrícola, forestal, lúdic...).
- **Estèrils**: materials sense valor econòmic (terres, runes, fangs) que s'extreuen però es descarten; cal gestionar-los i, si és possible, **reutilitzar-los en la restauració**.

Per fixar la idea. No tot és "minería" en sentit estricte. Una **pedrera** o una **gravera** és una activitat extractiva a cel obert; una **mina** pot ser a cel obert o subterrània. El que les uneix totes és l'obligació de **restaurar**.

2. Per què preocupa el medi natural: els impactes

Una explotació extractiva genera afectacions molt diverses que has de saber reconèixer:

- **Sobre el paisatge:** obertura de forats, talussos i fronts de pedrera molt visibles; pèrdua de la qualitat escènica.
- **Sobre el sòl:** eliminació de la **capa fèrtil** (terra vegetal), que és lenta de formar i difícil de recuperar.
- **Sobre la vegetació:** desforestació i pèrdua de la coberta vegetal.
- **Sobre la hidrologia:** alteració de lleres i aqüífers, risc de contaminació de les aigües, modificació del drenatge.
- **Sobre la fauna:** **destrucció i fragmentació d'hàbitats** i molèsties per **soroll i pols**.
- **Sobre l'atmosfera:** emissió de **pol·s** i partícules, sorolls i vibracions per voladures.
- **Residus:** acumulació d'**estèrils i runes** que cal gestionar adequadament.

Davant d'aquests impactes, la normativa reacciona amb tres eines combinades: l'**autorització** prèvia, el **programa de restauració** amb la seva **garantia financera**, i, en molts casos, l'**avaluació d'impacte ambiental**.

3. La Llei 12/1981, peça mestra a Catalunya

La norma de referència a Catalunya és la **Llei 12/1981, de 24 de desembre**, per la qual s'estableixen **normes addicionals de protecció dels espais d'especial interès natural afectats per activitats extractives**. La va desplegar el **Decret 343/1983** i normativa concordant.

Què cal retenir-ne:

- És una norma **catalana** (del Parlament de Catalunya) i **addicional**: s'afegeix a la normativa estatal de mines per **reforçar la protecció ambiental**.
- El seu objectiu central és **protegir els espais d'especial interès natural** davant els danys de les activitats extractives.
- Imposa l'obligació, a qui vol explotar, de **presentar un programa de restauració** i obtenir-ne l'**aprovació prèvia** abans de començar.
- Lliga l'autorització de l'activitat a la **garantia** que l'espai serà restaurat.

Truc de memòria. Associa "**12/1981**" amb "**restauració d'espais extractius a Catalunya**". És la resposta correcta quan la pregunta diu "quina **norma catalana** regula el programa de restauració".

4. El programa de restauració

És el document i el compromís centrals de tot el sistema. Sense un programa de restauració **aprobat**, no es pot atorgar l'autorització d'explotació.

Què conté

- La **descripció de l'entorn** afectat (sòl, vegetació, fauna, hidrologia, paisatge) i de l'explotació prevista.
- Les **mesures** per minimitzar els impactes durant l'explotació.
- Les **operacions de restauració** que es faran: condicionament dels talussos, reposició de la **terra vegetal** prèviament retirada i emmagatzemada, **revegetació**, gestió de les aigües, integració paisatgística...
- El **calendari** i el **cost** dels treballs, i l'**ús final** previst per a l'espai (agrícola, forestal, recreatiu...).

Principis de bona pràctica

- **Restauració progressiva:** no esperar al final, sinó restaurar les zones a mesura que es deixen d'explotar.
- **Conservar la terra vegetal:** retirar-la abans d'extreure, emmagatzemar-la i tornar-la a estendre per recuperar el sòl fèrtil.
- **Usar espècies autòctones** en la revegetació, **perquè s'adaptin millor a les condicions locals i afavoreixen la integració ecològica.**
- **Reutilitzar els estèrils** (terres i runes) en el rebliment i el modelatge del terreny sempre que sigui possible.

Compte amb el parany. L'objectiu de la restauració **no** és sempre tornar exactament a l'estat original (sovint és impossible), sinó **integrar l'espai** i fer-lo apte per a un ús final segur i coherent amb l'entorn.

5. La fiança o garantia financera

Perquè el deure de restaurar no quedi en paper mullat, la llei exigeix a l'explotador una **garantia econòmica**.

- Abans d'iniciar l'activitat, el titular ha de **constituir una fiança** (aval, dipòsit o garantia equivalent) que **asseguri l'execució de la restauració**.
- Si l'explotador **no restaura**, l'Administració pot **executar la fiança** i fer els treballs amb aquests diners.
- L'import s'ha de **calcular en funció del cost real** previst de la restauració i s'ha d'**actualitzar**.
- La normativa estatal de residus miners, el **Reial decret 975/2009**, exigeix una **garantia financera o equivalent per a la rehabilitació de l'espai i la gestió de les instal·lacions de residus miners**.

Per fixar la idea. La **fiança** és la xarxa de seguretat del sistema: tradueix l'obligació de restaurar en **diners reservats** perquè, passi el que passi (fins i tot si l'empresa fa fallida), l'espai es pugui recuperar.

6. L'avaluació d'impacte ambiental (AIA)

Moltes activitats extractives, pel seu impacte, han de passar abans una **avaluació ambiental**: un procediment que analitza els efectes del projecte sobre el medi i fixa **mesures correctores** abans d'autoritzar-lo.

- La norma estatal vigent és la **Llei 21/2013, de 9 de desembre, d'avaluació ambiental**.
- Segons la mida i la ubicació, el projecte se sotmet a **avaluació ordinària** (la més exigent, amb estudi d'impacte ambiental i informació pública) o **simplificada**.
- El resultat és la **declaració d'impacte ambiental (DIA)** o l'informe d'impacte ambiental, que és **vinculant** i condiciona l'autorització.
- Les explotacions en **espais protegits** (Xarxa Natura 2000, PEIN, espais naturals protegits) reben una atenció especial i poden requerir avaluacions específiques.

L'AIA i el programa de restauració **es complementen**: l'AIA decideix si i com es pot fer el projecte; el programa de restauració garanteix com quedarà l'espai després.

7. Autorització, obligacions i vigilància

L'autorització

Cap activitat extractiva es pot dur a terme **sense autorització**. Atorgar-la exigeix tenir **aprovat el**

programa de restauració i constituïda la garantia, i sovint haver superat l'**avaluació ambiental**.

Obligacions de l'explotador

- Explotar **dins dels límits i les condicions** autoritzats (superfície, profunditat, fronts).
- **Executar la restauració** segons el programa aprovat i el calendari.
- **Mantenir vigent la fiança** i actualitzar-la.
- **Gestionar correctament els residus** i els estèrils.
- Adoptar les **mesures correctores** fixades a la DIA i evitar afectacions no autoritzades a la fauna, la vegetació i les aigües.

El paper de l'agent rural

L'**agent rural**, com a agent de l'autoritat en matèria de medi natural, té un paper clau de **vigilància i control**:

- **Comprovar** que l'explotació disposa d'autorització i de programa de restauració aprovat.
- **Verificar** que l'activitat es manté **dins dels límits** autoritzats i no envaeix zones protegides, lleres o terrenys aliens.
- **Vigilar** que la restauració s'executa i que la terra vegetal, la revegetació i el modelatge es fan correctament.
- **Detectar** abocaments d'estèrils il·legals, contaminació d'aigües, danys a la fauna o a la vegetació.
- **Denunciar i aixecar acta** de les infraccions, i col·laborar amb l'Administració en la **incoació d'expedients** i en l'**execució de la fiança** si cal.

8. Infraccions i sancions

L'incompliment de la normativa extractiva i de restauració constitueix **infracció administrativa**. Sense memoritzar quanties, has de saber-ne la lògica:

- Les infraccions es **graduen en lleus, greus i molt greus** segons el dany causat i la intencionalitat.
- Són conductes típiques: **explotar sense autorització, no constituir o no mantenir la fiança, no executar la restauració, traspasar els límits** autoritzats, **abocar estèrils** indegudament o **afectar espais protegits**.
- Les sancions van de **fins, en casos greus, a la **suspensió o clausura** de l'activitat.**
- A més de la sanció, hi ha l'**obligació de reparar el dany** (restaurar) i, si escau, la **responsabilitat per danys ambientals**.

Compte amb el parany. Sancionar **no eximeix** de restaurar: pagar la multa no esborra el deure de **reparar l'espai** i de mantenir la garantia.

9. Bones pràctiques ambientals en la restauració

Per tancar la part tècnica, recorda les pràctiques que l'examen valora com a correctes:

- **Retirar i conservar la terra vegetal** per recuperar després el sòl fèril.
- **Revegetar amb espècies autòctones**, ben adaptades i integradores.
- **Restaurar de manera progressiva**, no només al final.
- **Reutilitzar estèrils i runes** en el reblliment i el modelatge del terreny.

- **Suavitzar talussos i fronts** per evitar erosió i facilitar la integració paisatgística.
- **Protegir les aigües**: evitar la contaminació d'aqüífers i la sedimentació en lleres.
- **Minimitzar pols i soroll** durant l'explotació per reduir molèsties a la fauna i a les persones.

Glossari de termes clau

- **Activitat extractiva**: extracció a cel obert (pedreres, sorreres, graveres) o mineria, amb totes les operacions que comporta.
- **Pedrera**: explotació de roca, normalment a cel obert.
- **Gravera / sorrera**: explotació de graves i sorres, sovint en lleres o terrasses fluvials.
- **Mina**: explotació de recursos minerals, a cel obert o subterrània.
- **Estèrils**: materials sense valor que s'han d'extreure i gestionar; reutilitzables en restauració.
- **Programa de restauració**: document i compromís de recuperació de l'espai, d'aprovació prèvia obligatòria.
- **Fiança / garantia financera**: dipòsit o aval que assegura que la restauració es farà.
- **Restauració progressiva**: restaurar les zones a mesura que es deixen d'explotar.
- **Revegetació**: replantació de la coberta vegetal, preferentment amb espècies autòctones.
- **Avaluació d'impacte ambiental (AIA)**: procediment que analitza els efectes del projecte i en condiciona l'autorització.
- **Declaració d'impacte ambiental (DIA)**: resolució vinculant de l'avaluació ambiental ordinària.
- **Espai d'especial interès natural**: àrea protegida que rep una protecció reforçada davant les activitats extractives.

A l'examen (els punts que més cauen)

- Norma **catalana** de restauració d'espais afectats: **Llei 12/1981, de 24 de desembre** (normes addicionals de protecció dels espais d'especial interès natural afectats per activitats extractives).
- **Activitat extractiva** = extracció a **cel obert** de pedreres, sorreres, graveres o similars i el conjunt d'operacions que comporta.
- Norma **estatal** d'avaluació ambiental: **Llei 21/2013, de 9 de desembre**.
- Garantia per a residus miners i rehabilitació: **RD 975/2009** (garantia financera o equivalent).
- Es revegeta amb **espècies autòctones** perquè **s'adaptin millor i afavoreixen la integració ecològica**.
- Afectació típica a la **fauna**: **destrucció i fragmentació d'hàbitats** i molèsties per **soroll i pols**.
- Bona pràctica amb els **estèrils**: gestionar-los i **reutilitzar-los** en la restauració.
- Sense **programa de restauració aprovat i fiança constituïda**, no hi ha autorització.

Resum exprés (per repassar en un minut)

- Extreure **obliga a restaurar**: aquest és el cor del tema.
- A Catalunya: **Llei 12/1981** + Decret 343/1983; protegeix els espais d'especial interès natural.
- Eines: **autorització + programa de restauració + fiança** + (sovint) **avaluació ambiental** (Llei 21/2013).
- Garantia de residus miners: **RD 975/2009**.
- Impactes: paisatge, sòl, vegetació, aigües, **fauna** (fragmentació d'hàbitats), pols i soroll, estèrils.
- Bones pràctiques: conservar terra vegetal, **espècies autòctones**, restauració progressiva, reutilitzar estèrils.
- **Agent rural**: vigila l'autorització, els límits, l'execució de la restauració i denuncia infraccions.

Posa't a prova

Abans de fer el test, intenta respondre mentalment:

- Quina llei catalana regula el programa de restauració dels espais afectats per activitats extractives?
- Què s'entén per "activitat extractiva" segons la normativa de restauració?
- Quina llei estatal regula avui l'avaluació d'impacte ambiental dels projectes?
- Quin tipus de garantia exigeix el RD 975/2009 a les indústries extractives?
- Per què es recomana revegetar amb espècies autòctones?
- Quines afectacions provoca una activitat extractiva sobre la fauna?
- Quina és una bona pràctica per als estèrils i les runes?
- Quin paper té l'agent rural davant d'una pedrera en explotació?

Si pots respondre-les sense mirar, domines el tema.

22**TEMA**

Avaluació i prevenció de la contaminació. Atmosfera, sòls contaminats i intervenció ambiental de les activitats

Introducció: per què aquest tema és clau per a l'agent rural

La protecció del medi ambient no només consisteix a conservar boscos i fauna: també implica **controlar la contaminació** que les activitats humanes aboquen a l'aire, al sòl i a l'entorn. Aquest tema reuneix tres grans blocs molt relacionats: la **contaminació atmosfèrica i acústica**, els **sòls contaminats** i la **intervenció administrativa ambiental de les activitats** (és a dir, com l'Administració autoritza, controla i vigila fàbriques, granges, tallers o qualsevol activitat que pugui afectar el medi).

Com a agent rural no necessites ser advocat, però sí entendre **quines normes regulen aquesta matèria, quins règims d'intervenció existeixen i quin és el teu paper com a inspector** que comprova sobre el terreny que les activitats compleixen la llei. Aquest tema te'n dona el mapa.

Aquesta guia està dividida en **seccions plegables**: obre la que vulguis estudiar i deixa tancades les altres per no perdre't. Al final tens un **glossari**, els **punts que cauen a l'examen**, un **resum exprés** i una **autoavaluació**.

1. Conceptes previs: emissió, immissió i prevenció

Tres idees senzilles que fan que tota la resta s'entengui millor:

- **Emissió**: la quantitat de contaminant que un focus (una xemeneia, un tub d'escapament, un altaveu) **aboca o allibera** a l'entorn. Es mesura a la sortida del focus.
- **Immissió**: la concentració de contaminant **present al medi receptor** (l'aire que respirem, el sòl, l'aigua) després que s'hi hagi dispersat. És el que de debò afecta la salut i els ecosistemes.
- **Focus emissor**: el conducte o punt per on una instal·lació allibera contaminants a l'atmosfera (per exemple, una xemeneia industrial).

A tot el tema hi plana un principi bàsic: és millor **prevenir** que reparar. Per això el dret ambiental combina la **prevenció** (evitar el dany abans que passi, controlant les activitats), el **control** (vigilar que es compleixin els límits) i la **reparació** (qui contamina, paga i restaura).

Per fixar la idea. Emissió = el que surt del focus; immissió = el que arriba al medi i et respiren. L'examen barreja sovint els dos termes per fer-te caure.

2. La contaminació atmosfèrica: marc normatiu

L'aire net és un bé públic. La seva protecció es vehicula a través de **dues normes principals**:

- **Llei 34/2007, de 15 de novembre, de qualitat de l'aire i protecció de l'atmosfera** (norma estatal de referència). Estableix els fonaments per prevenir, vigilar i reduir la contaminació atmosfèrica, fixa **objectius de qualitat de l'aire**, regula les emissions i preveu plans i zones de control.

- **Llei 22/1983, de 21 de novembre, de protecció de l'ambient atmosfèric** (norma **catalana**). Regula a Catalunya les emissions, els nivells d'**immissió** i els focus emissors, amb un sistema de classificació d'activitats potencialment contaminadores.

A escala **internacional i europea**, destaca el **Protocol de Montreal**, l'acord que regula la reducció de les substàncies que esgoten la **capa d'ozó** (com els clorofluorocarbonis, CFC). No s'ha de confondre amb el Protocol de Kyoto, que va sobre gasos d'efecte d'hivernacle i canvi climàtic.

Els contaminants més habituals

Els que has de saber identificar són:

- **Partícules en suspensió** (PM10 i PM2,5): pols fina procedent de combustions, trànsit, obres o pedreres.
- **Òxids de nitrogen (NOx)**: típics del trànsit i les combustions.
- **Diòxid de sofre (SO₂)**: associat a combustibles fòssils amb sofre.
- **Ozó troposfèric (O₃)**: contaminant secundari que es forma a baixa altura per reaccions amb la llum solar; perjudicial per a la salut (no s'ha de confondre amb l'ozó de l'estratosfera, que ens protegeix).
- **Monòxid de carboni (CO)** i **compostos orgànics volàtils (COV)**.

Vigilància i plans d'actuació

Per saber com està l'aire, la Generalitat manté una **Xarxa de Vigilància i Previsió de la Contaminació Atmosfèrica (XVPCA)**, amb estacions de mesura repartides pel territori. Quan una zona **supera els límits** permesos, s'activen instruments de planificació:

- El **Pla d'actuació per a la millora de la qualitat de l'aire** estableix mesures per millorar-la a les zones amb superació de límits.
- En **episodis ambientals** de contaminació elevada (per exemple, alts nivells de partícules o d'ozó), s'activen **protocols** amb mesures temporals (restriccions de trànsit, avisos a la població, limitacions d'activitats).

3. La contaminació acústica

El **soroll** també és contaminació. La normativa de referència és la **Llei 16/2002, de protecció contra la contaminació acústica** (catalana), que delimita els objectius de qualitat acústica del territori.

Conceptes clau:

- **Mapes de capacitat acústica**: zonifiquen el municipi segons el nivell de soroll que s'hi pot admetre (zones residencials, industrials, de sensibilitat alta...).
- **Mapes estratègics de soroll**: diagnostiquen la situació acústica de grans infraestructures i aglomeracions.
- **Immissió sonora**: nivell de soroll que arriba al receptor, mesurat en **decibels** (dB).

Per a l'agent rural, és rellevant en contextos com **activitats de lleure al medi natural, esdeveniments, maquinària agrícola o industrial** que generin sorolls que molestin el veïnat o la fauna.

4. Els sòls contaminats

Un **sòl contaminat** és aquell que, per causa humana, conté substàncies en concentracions que suposen un **risc per a la salut humana o el medi ambient**.

La norma estatal de referència és la **Llei 7/2022, de 8 d'abril, de residus i sòls contaminats per a una economia circular**, que va substituir la legislació anterior i regula conjuntament els **residus** i els **sòls contaminats**.

Idees essencials:

- Hi ha **activitats potencialment contaminants del sòl** (indústries, gasolineres, gestió de residus...) que tenen obligacions de control i d'informació.
- Quan un sòl es declara contaminat, qui l'ha contaminat (i subsidiàriament el propietari o posseïdor) ha d'assumir-ne la **descontaminació i recuperació**, seguint el principi «**qui contamina, paga**».
- Es treballa amb el concepte de **nivells genèrics de referència** per decidir si un sòl supera els llindars de risc.

A Catalunya, la gestió de residus i sòls està coordinada per l'**Agència de Residus de Catalunya**.

5. La intervenció ambiental de les activitats: la Llei 20/2009

Aquest és el **bloc central** del tema. La norma clau és la **Llei 20/2009, del 4 de desembre, de prevenció i control ambiental de les activitats** (catalana). El seu objectiu és sotmetre les activitats a un **control administratiu previ** proporcional al risc ambiental que generen: com més impacte potencial, més exigent és el règim.

La llei classifica les activitats en **annexos** i a cada annex li correspon un **règim d'intervenció** diferent. La idea és senzilla:

- **Annex I -> activitats de més impacte -> autorització ambiental** (el règim més exigent).
- **Annex II -> impacte mitjà -> llicència ambiental**.
- **Annexos III i IV -> menys impacte -> comunicació prèvia** (i, si escau, règims simplificats).

Els tres règims d'intervenció

- **Autorització ambiental** (annex I): és la més exigent, per a les activitats amb un **alt potencial d'incidència** sobre el medi (grans indústries, instal·lacions amb emissions importants). La resol la **Generalitat** i sovint integra l'avaluació d'impacte ambiental. Equival, per a les activitats més grans, a l'autorització ambiental integrada del marc estatal.

- **Llicència ambiental** (annex II): correspon a les activitats amb un **impacte mitjà**. La resol l'**ajuntament** (l'ens local), amb informes ambientals dels òrgans competents. **Recorda: les activitats de l'annex II requereixen llicència ambiental**.

- **Comunicació** (annexos III i IV): per a les activitats de **menor incidència**. No cal una autorització prèvia: n'hi ha prou que el titular **comuniqui** a l'Administració que inicia l'activitat, amb la documentació tècnica que acredita que compleix els requisits. L'Administració pot comprovar-ho després.

Truc de memòria. A més impacte, més control: **I = Autorització** (Generalitat), **II = Llicència** (ajuntament), **III/IV = Comunicació**. De l'1 al 4, de més estricte a més lleuger.

Controls periòdics

Obtenir el permís no és el final. Les activitats estan sotmeses a **controls periòdics** (inicials i successius) per comprovar que segueixen complint les condicions ambientals fixades. Aquí és on entra en joc la **inspecció**.

6. L'avaluació d'impacte ambiental (AIA)

L'avaluació d'impacte ambiental és el procediment que serveix per **valorar, abans d'autoritzar-los, els efectes d'un pla, programa o projecte sobre el medi ambient**, i decidir si es pot fer i amb quines condicions.

La norma estatal de referència és la **Llei 21/2013, de 9 de desembre, d'avaluació ambiental**, que unifica en un sol text:

- L'**avaluació ambiental estratègica (AAE)**: s'aplica a **plans i programes** (per exemple, un pla urbanístic o un pla sectorial).
- L'**avaluació d'impacte ambiental (AIA)**: s'aplica a **projectes** concrets (una carretera, una pedrera, una instal·lació industrial).

Passos bàsics del procediment:

- El promotor presenta un **estudi d'impacte ambiental** amb els efectes previstos i les mesures correctores.
- Hi ha un tràmit d'**informació pública** i de consultes a administracions i persones interessades.
- L'òrgan ambiental emet la **declaració d'impacte ambiental (DIA)**, que determina si el projecte és viable i sota quines condicions.

Per fixar la idea. L'AAE és per a **plans i programes**; l'AIA és per a **projectes**. Totes dues estan dins la **Llei 21/2013**.

7. La responsabilitat mediambiental

Quan, malgrat tot, es produeix un **dany al medi**, entra en joc la **Llei 26/2007, de 23 d'octubre, de responsabilitat mediambiental**. Es basa en els principis de **prevenció i reparació** dels danys ambientals i en el principi «**qui contamina, paga**».

Trets clau:

- Obliga el responsable a **prevenir, evitar i reparar** els danys causats al medi (aigües, sòl, espècies i hàbitats protegits).
- La reparació busca tornar els recursos naturals al seu **estat bàsic** anterior al dany.
- És una responsabilitat **objectiva** per a determinades activitats: respon encara que no hi hagi hagut culpa o negligència.

8. El paper de l'agent rural com a inspector ambiental

Tota aquesta normativa quedaria en paper mullat sense algú que **comprovi sobre el terreny** que es compleix. Aquí és on l'agent rural és essencial. Com a **agent de l'autoritat**, l'agent rural:

- **Inspecciona i vigila** que les activitats funcionin segons el seu règim d'intervenció (autorització, llicència o comunicació) i les seves condicions ambientals.
- Comprova **emissions a l'atmosfera, abocaments, gestió de residus, sorolls i possibles contaminacions del sòl**.
- Aixeca **actes d'inspecció i denúncia** quan detecta incompliments, que poden donar lloc a **expedients sancionadors**.
- Col·labora amb els **òrgans ambientals** (Generalitat, ajuntaments, Agència de Residus) aportant la

informació de camp.

- Pot adoptar o proposar **mesures cautelars** en casos de risc imminent (per exemple, davant un abocament).

Les **actes** que estén l'agent rural en l'exercici de les seves funcions tenen **valor de prova** (presumpció de veracitat), llevat que es demostrï el contrari, perquè actua com a agent de l'autoritat.

Glossari de termes clau

- **Emissió**: contaminant que un focus aboca a l'entorn (es mesura a la sortida).
- **Immissió**: concentració de contaminant present al medi receptor (el que de debò ens afecta).
- **Focus emissor**: punt o conducte per on una instal·lació allibera contaminants a l'atmosfera.
- **Autorització ambiental**: règim més exigent, per a activitats de l'annex I (alt impacte); la resol la Generalitat.
- **Llicència ambiental**: règim per a activitats de l'annex II (impacte mitjà); la resol l'ajuntament.
- **Comunicació**: règim lleuger per a activitats dels annexos III i IV (baix impacte); n'hi ha prou amb comunicar-ho.
- **Avaluació d'impacte ambiental (AIA)**: procediment per valorar els efectes d'un **projecte** sobre el medi.
- **Avaluació ambiental estratègica (AAE)**: el mateix, però per a **plans i programes**.
- **Declaració d'impacte ambiental (DIA)**: resolució que diu si un projecte és viable i amb quines condicions.
- **Sòl contaminat**: sòl que, per causa humana, conté substàncies amb risc per a la salut o el medi.
- **«Qui contamina, paga»**: principi pel qual el responsable assumeix els costos de prevenció i reparació.
- **Ozó troposfèric**: contaminant perjudicial format a baixa altura (no confondre amb la capa d'ozó protectora).

A l'examen (els punts que més cauen)

- Norma estatal de qualitat de l'aire: **Llei 34/2007**, de 15 de novembre.
- Norma catalana d'ambient atmosfèric: **Llei 22/1983**.
- Capa d'ozó: **Protocol de Montreal** (no Kyoto).
- Sòls contaminats (estatal): **Llei 7/2022**, de residus i sòls contaminats per a una economia circular.
- Intervenció ambiental d'activitats (catalana): **Llei 20/2009**.
- **Annex I -> autorització; annex II -> llicència; annexos III/IV -> comunicació.**
- Avaluació ambiental (estatal): **Llei 21/2013**.
- Responsabilitat mediambiental: **Llei 26/2007**, de 23 d'octubre.
- Pla a Catalunya per a zones amb superació de límits: **Pla d'actuació per a la millora de la qualitat de l'aire.**

Resum exprés (per repassar en un minut)

- **Emissió** = el que surt del focus; **immissió** = el que arriba al medi.
- Aire: **Llei 34/2007** (estatal) i **Llei 22/1983** (catalana); contaminants clau: partícules, NOx, SO₂, ozó troposfèric.
- Soroll: **Llei 16/2002**; mapes de capacitat acústica; mesura en decibels.
- Sòls: **Llei 7/2022**; «qui contamina, paga»; Agència de Residus de Catalunya.
- Activitats: **Llei 20/2009 -> autorització (I), llicència (II), comunicació (III/IV).**
- Avaluació ambiental: **Llei 21/2013 -> AAE (plans i programes) i AIA (projectes) -> DIA.**
- Danys: **Llei 26/2007** de responsabilitat mediambiental.
- L'agent rural **inspecciona, aixeca actes** (amb valor de prova) i col·labora amb els òrgans ambientals.

Posa't a prova

Abans de fer el test, intenta respondre mentalment:

- Quina diferència hi ha entre **emissió** i **immissió**?
- Quina és la norma **estatal** de referència en qualitat de l'aire?
- Quin règim d'intervenció correspon a una activitat de l'**annex II** de la Llei 20/2009? I a l'**annex I**?
- Quin acord internacional protegeix la **capa d'ozó**?
- Quina diferència hi ha entre **avaluació ambiental estratègica** i **avaluació d'impacte ambiental**?
- Quina llei regula els **sòls contaminats** actualment? I la **responsabilitat mediambiental**?
- Quin valor tenen les **actes d'inspecció** que estén un agent rural?

Si pots respondre-les sense mirar, domines el tema. A sota tens les **normes oficials completes** per consultar-les quan vulguis aprofundir.

La Xarxa Natura 2000, els hàbitats i la connectivitat ecològica

Introducció: per què la Xarxa Natura 2000 és clau per a un agent rural

Imagina't que tot el territori europeu és com una gran casa amb molts habitants: boscos, rius, aiguamolls, prats, ocells, peixos, plantes... Durant dècades, cada país protegia els seus espais a la seva manera, sense coordinar-se. La Unió Europea va decidir posar-hi ordre i crear una **xarxa única d'espais naturals protegits**, coherent i connectada, per garantir que la **biodiversitat** (la varietat de vida) es conservi a tot el continent. Aquesta xarxa es diu **Xarxa Natura 2000**.

Per a un **agent rural**, aquest tema és pa de cada dia: bona part del territori que vigilaràs forma part de la Xarxa Natura 2000, i hauràs de conèixer **quins espais la integren, com es protegeixen, què s'hi pot fer i què no**, i per què la **connectivitat ecològica** (que els animals i les plantes es puguin moure entre espais) és tan important.

Aquesta guia està dividida en **seccions plegables**: obre la que vulguis estudiar i deixa tancades les altres per no perdre't. Al final tens un **glossari**, els **punts que cauen a l'examen**, un **resum exprés** i una **autoavaluació**.

1. Conceptes previs: biodiversitat, hàbitat i espai protegit

Abans d'entrar a la Xarxa Natura 2000, val la pena fixar tres idees senzilles:

- **Biodiversitat**: la varietat de la vida en totes les seves formes (espècies animals, vegetals, ecosistemes i la diversitat genètica). Conservar-la és l'objectiu de fons de tota la normativa.
- **Hàbitat**: l'entorn físic on viu una espècie o comunitat (un alzinar, una maresma, una pastura d'alta muntanya...). Si destruïm l'hàbitat, l'espècie que hi viu desapareix.
- **Espai natural protegit**: una porció de territori amb un règim jurídic especial per conservar-ne els valors naturals.

Per fixar la idea. No es protegeixen només els animals "bonics" o famosos: es protegeixen sobretot els **hàbitats**, perquè sense l'hàbitat no hi ha espècie possible. Conservar el lloc és conservar la vida que hi viu.

2. Què és la Xarxa Natura 2000

La **Xarxa Natura 2000** és la **xarxa ecològica europea d'espais naturals protegits** més important del món. La seva finalitat és **garantir la conservació a llarg termini de la biodiversitat** -els hàbitats naturals i les espècies de fauna i flora silvestres- a tot el territori de la Unió Europea.

Tres trets que la defineixen:

- És **europea**: comuna a tots els estats membres de la UE, amb criteris compartits.
- És **coherent**: no és un munt d'espais aïllats, sinó una xarxa pensada per funcionar de manera conjunta i connectada.
- És **dinàmica**: combina **conservació i ús del territori**; no prohibeix tota activitat humana, sinó que la fa

compatible amb la natura.

La Xarxa es fonamenta en **dues directives europees**, que veurem tot seguit, i està formada per **dos tipus d'espais**: les **ZEC** (provinents dels **LIC**) i les **ZEPA**.

3. Les dues directives que sostenen la Xarxa

La Directiva Hàbitats (92/43/CEE)

La **Directiva 92/43/CEE**, coneguda com a **Directiva Hàbitats**, és la norma **relativa a la conservació dels hàbitats naturals i de la fauna i la flora silvestres**. És la **directiva que va crear la Xarxa Natura 2000**.

D'ella surten els **llocs d'importància comunitària (LIC)**, que un cop designats formalment es converteixen en **zones especials de conservació (ZEC)**. Té diversos **annexos** importants:

- **Annex I**: recull els **tipus d'hàbitats naturals d'interès comunitari** la conservació dels quals requereix designar zones especials de conservació.
- **Annex II**: recull les **espècies animals i vegetals d'interès comunitari** la conservació de les quals requereix designar zones especials de conservació.
- **Annex IV**: espècies que requereixen una **protecció estricta**.
- **Annex V**: espècies l'aprofitament de les quals pot ser objecte de mesures de gestió.

La Directiva Aus (2009/147/CE)

La **Directiva 2009/147/CE**, anomenada **Directiva Aus**, **regula la conservació de les aus silvestres**. És la **versió codificada** (actualitzada) de l'antiga **Directiva 79/409/CEE**. D'aquesta directiva surten les **zones d'especial protecció per a les aus (ZEPA)**.

Compte amb el parany. Són dues directives diferents amb funcions diferents: la **Hàbitats (92/43/CEE)** va crear la Xarxa i en surten les **ZEC/LIC**; la **Aus (2009/147/CE)** protegeix les **aus** i en surten les **ZEPA**. L'examen sovint canvia els números o les barreja.

4. Els tipus d'espais: LIC, ZEC i ZEPA

La Xarxa Natura 2000 està formada per **dos grans tipus d'espais**:

LIC i ZEC (de la Directiva Hàbitats)

- **LIC (lloc d'importància comunitària)**: espai proposat i aprovat per la Comissió Europea per la presència d'hàbitats de l'annex I o espècies de l'annex II. És un **pas intermedi**.
- **ZEC (zona especial de conservació)**: és el LIC un cop **designat formalment** per l'estat membre, ja amb les seves **mesures de conservació** aprovades. La seqüència és: **proposta -> LIC -> ZEC**.

ZEPA (de la Directiva Aus)

- **ZEPA (zona d'especial protecció per a les aus)**: espai designat directament per protegir les aus silvestres, especialment les més amenaçades i les migratòries. A diferència dels LIC, **no passen per l'aprovació prèvia de la Comissió**: els designa directament l'estat membre.

Truc de memòria. **ZEPA = aus** (la P de "Protecció" i la A de "Aus"). **ZEC = hàbitats** (ve dels LIC). Un mateix espai pot ser **ahora ZEC i ZEPA** si reuneix valors d'hàbitats i d'aus.

5. Hàbitats d'interès comunitari i hàbitats prioritaris

Un **hàbitat d'interès comunitari (HIC)** és un tipus d'hàbitat natural inclòs a l'**annex I** de la Directiva Hàbitats, perquè a escala europea està **amenaçat de desaparició**, té una **àrea de distribució reduïda** o representa un **exemple notable** d'una regió biogeogràfica.

Dins d'aquests, alguns són **hàbitats prioritaris**: aquells **amenaçats de desaparició** la conservació dels quals suposa una **responsabilitat especial** per a la Unió Europea. Tenen un nivell de protecció més exigent. A l'annex I s'identifiquen amb un **asterisc (*)**.

Exemples d'hàbitats presents a Catalunya: aiguamolls i llacunes litorals, alzinars i suredes, prats d'alta muntanya, dunes costaneres, boscos de ribera, torberes... Molts d'ells són **prioritaris**.

Per fixar la idea. Tots els hàbitats prioritaris són d'interès comunitari, però no tots els d'interès comunitari són prioritaris. "Prioritari" és el grau més alt: vol dir que Europa hi té una responsabilitat especial.

6. Obligacions de protecció i règim d'avaluació

Formar part de la Xarxa Natura 2000 comporta obligacions concretes per a l'administració gestora.

Obligació general

L'administració ha d'**evitar el deteriorament dels hàbitats** i les **alteracions que afectin de manera apreciable les espècies** per les quals s'ha designat l'espai. És el principi bàsic: conservar allò que ha motivat la protecció.

Avaluació adequada de plans i projectes

Qualsevol pla o projecte que pugui afectar de manera apreciable un espai Natura 2000 (sol o en combinació amb altres) s'ha de sotmetre a una **avaluació adequada** de les seves repercussions. Segons el resultat:

- Si **no perjudica la integritat** de l'espai, es pot autoritzar.
- Si **sí que la perjudica**, en principi **no es pot autoritzar**, llevat d'una excepció molt taxada.

L'excepció: raons imperioses d'interès públic

Si l'avaluació conclou que el projecte afectarà negativament la integritat de l'espai, només es pot tirar endavant si concorren **raons imperioses d'interès públic de primer ordre** i **no hi ha alternatives**. En aquest cas, cal adoptar **mesures compensatòries** per **garantir la coherència global de la Xarxa Natura 2000**. Si l'espai acull hàbitats o espècies **prioritaris**, les raons admeses encara són més restrictives.

Compte amb el parany. La conseqüència d'autoritzar un projecte perjudicial per raons d'interès públic **no** és una multa ni una indemnització: són **mesures compensatòries** per mantenir la **coherència global** de la Xarxa. Aquesta és la resposta clau.

7. La connectivitat ecològica i els corredors

De res serveix tenir espais protegits si queden **aïllats** entre si, com illes envoltades de carreteres, urbanitzacions o conreus intensius. Els animals i les plantes necessiten **moure's, dispersar-se i intercanviar gens** per sobreviure a llarg termini.

La **connectivitat ecològica** és el **grau en què el territori facilita o dificulta el moviment dels organismes entre els espais d'hàbitat**. Com més connectat està el paisatge, més fàcil és per a les espècies desplaçar-se.

Corredors ecològics

Un **corredor ecològic** (o corredor biològic) és una franja o connector de territori que **uneix dos o més espais naturals** i permet el desplaçament de la fauna i la flora entre ells. Poden ser rius i boscos de ribera, marges, tarteres, passos de fauna sota o sobre les infraestructures...

La **fragmentació** dels hàbitats (la seva ruptura en trossos aïllats per carreteres, vies de tren, etc.) és una de les principals amenaces per a la biodiversitat. Per això, garantir la connectivitat és tan important com protegir cada espai per separat.

Truc de memòria. Pensa en la connectivitat com una **xarxa de camins** entre cases: si tallem tots els camins, cada casa queda incomunicada. Els **corredors** són aquests camins que mantenen la vida en moviment.

8. Gestió i conservació a Catalunya

A Catalunya, la Xarxa Natura 2000 abasta una **part molt important del territori** (al voltant d'un terç de la superfície del país) i s'integra dins del sistema d'espais naturals protegits català.

- La **Generalitat de Catalunya** és l'administració competent en la designació i gestió d'aquests espais, a través del departament competent en medi ambient.
- Molts espais Natura 2000 se solapen amb figures pròpies com el **PEIN (Pla d'espais d'interès natural)**, els **parcs naturals** i el sistema d'espais protegits.
- Cada espai disposa o ha de disposar d'**instruments de gestió** que fixen els **objectius de conservació** i les **mesures** per assolir-los.

El **Cos d'Agents Rurals** té un paper essencial en la **vigilància, la inspecció i el control** d'aquests espais: vetlla pel compliment de la normativa, detecta infraccions, col·labora en el seguiment de les espècies i els hàbitats i informa la població del valor d'aquests territoris.

Per fixar la idea. A Catalunya, la Xarxa Natura 2000 **conviu** amb el **PEIN** i els espais naturals protegits: no són sistemes oposats, sinó complementaris. La feina diària de l'agent rural és garantir que la protecció es compleixi sobre el terreny.

Glossari de termes clau

- **Xarxa Natura 2000:** xarxa ecològica europea coherent d'espais naturals protegits per conservar la biodiversitat.
- **Directiva Hàbitats (92/43/CEE):** norma europea que va crear la Xarxa i protegeix hàbitats i espècies; d'ella surten els LIC/ZEC.
- **Directiva Aus (2009/147/CE):** norma europea que protegeix les aus silvestres; d'ella surten les ZEPA. Versió codificada de la 79/409/CEE.
- **LIC:** lloc d'importància comunitària; espai proposat per la presència d'hàbitats o espècies d'interès comunitari.
- **ZEC:** zona especial de conservació; LIC ja designat formalment amb les seves mesures de conservació.

- **ZEPA**: zona d'especial protecció per a les aus.
- **Hàbitat d'interès comunitari (HIC)**: tipus d'hàbitat de l'annex I de la Directiva Hàbitats, amenaçat o representatiu a escala europea.
- **Hàbitat prioritari**: hàbitat d'interès comunitari amenaçat de desaparició, amb responsabilitat especial de la UE (marcat amb asterisc).
- **Connectivitat ecològica**: grau en què el territori facilita o dificulta el moviment dels organismes entre espais d'hàbitat.
 - **Corredor ecològic**: connector de territori que uneix espais naturals i permet el desplaçament d'espècies.
- **Fragmentació**: ruptura dels hàbitats en trossos aïllats, sovint per infraestructures.
- **Mesures compensatòries**: actuacions per garantir la coherència global de la Xarxa quan s'autoritza un projecte que perjudica un espai.
- **PEIN**: Pla d'espais d'interès natural de Catalunya.

A l'examen (els punts que més cauen)

- La Xarxa Natura 2000 la va **crear la Directiva 92/43/CEE (Hàbitats)**.
- La Xarxa està formada per **ZEPA** (aus) i **LIC/ZEC** (hàbitats).
- La **Directiva 2009/147/CE** regula la **conservació de les aus silvestres** (codifica la 79/409/CEE).
- L'**annex II** de la Directiva Hàbitats recull les **espècies** que requereixen designar ZEC; l'**annex I**, els **hàbitats**.
- Obligació general: **evitar el deteriorament dels hàbitats** i les **alteracions apreciables** de les espècies protegides.
- Si un projecte perjudica la integritat però hi ha **raons imperioses d'interès públic de primer ordre i cap alternativa**: cal adoptar **mesures compensatòries** per a la **coherència global** de la Xarxa.
- **Hàbitat prioritari** = amenaçat de desaparició + responsabilitat especial de la UE (asterisc).
- **Connectivitat ecològica** = grau en què el territori facilita o dificulta el **moviment dels organismes** entre espais.
- Seqüència d'un espai d'hàbitats: **proposta -> LIC -> ZEC**.

Resum exprés (per repassar en un minut)

- Xarxa Natura 2000 = xarxa ecològica europea coherent per conservar la biodiversitat.
- Dues directives: **Hàbitats 92/43/CEE** (crea la Xarxa, en surten LIC/ZEC) i **Aus 2009/147/CE** (en surten les ZEPA).
- Dos tipus d'espais: **ZEC** (de LIC, hàbitats) i **ZEPA** (aus). Un espai pot ser tots dos alhora.
- Annex I = hàbitats; annex II = espècies; prioritaris = amb asterisc.
- Obligació: evitar el deteriorament. Avaluació adequada de plans i projectes.
- Excepció: raons imperioses d'interès públic + sense alternatives -> **mesures compensatòries** (coherència global).
- **Connectivitat** = moviment d'organismes entre espais; **corredors** = connectors; **fragmentació** = amenaça.
- A Catalunya: gestiona la Generalitat; conviu amb el **PEIN**; l'agent rural vigila i controla.

Posa't a prova

Abans de fer el test, intenta respondre mentalment:

- Quina directiva europea va crear la Xarxa Natura 2000? I de quina surten les ZEPA?
- Quina diferència hi ha entre un LIC i una ZEC?

- Quin annex de la Directiva Hàbitats recull les espècies i quin els hàbitats?
- Què cal adoptar si s'autoritza un projecte que perjudica un espai per raons d'interès públic?
- Què vol dir que un hàbitat és "prioritari"?
- Defineix amb les teves paraules la connectivitat ecològica i posa un exemple de corredor.

Si pots respondre-les sense mirar, domines el tema. A sota tens les **normes oficials completes** (Directiva Hàbitats i Directiva Aus) per consultar-les quan vulguis aprofundir.

24**TEMA**

Meteorologia i climatologia aplicada a la gestió del medi natural i als incendis forestals

Introducció: per què aquest tema és clau per a un agent rural

Un **Agent Rural** treballa cada dia a la intempèrie, i el **temps que fa** condiona tota la seva feina: la vigilància de boscos, els controls de cabals, la protecció de la fauna i, sobretot, la **prevenció i extinció dels incendis forestals**. Per això no n'hi ha prou amb saber si plou o fa sol: cal entendre **per què** canvia el temps, **com es mesura** i **com afecta el medi natural**.

Aquest tema et dona les eines per llegir el cel i els mapes com un professional. Distingirem entre **meteorologia** (l'estat de l'atmosfera ara i en els pròxims dies) i **climatologia** (el comportament mitjà del temps al llarg dels anys), repassarem les **variables bàsiques** (temperatura, humitat, pressió, vent i precipitació) i els **instruments** que les mesuren, coneixerem el **Servei Meteorològic de Catalunya (Meteocat)** i els **climes del país**, i acabarem amb la part més operativa per a un agent: **com el temps i el relleu fan néixer i propagar el foc**.

Com la resta de guies, està dividida en **seccions**: estudia-les una a una. Al final hi trobaràs un **glossari**, els **punts que cauen a l'examen**, un **resum exprés** i una **autoavaluació** per posar-te a prova.

1. Meteorologia i climatologia: dues mirades del temps

Tot comença per distingir dos conceptes que l'examen barreja sovint:

- **Meteorologia**: és la ciència que estudia els **fenòmens atmosfèrics a curt termini**. Respon a la pregunta "quin temps farà demà o aquesta setmana?". Treballa amb **prediccions** d'hores o dies.
- **Climatologia**: estudia el **comportament mitjà i els valors extrems** del temps en un lloc durant **períodes llargs**. Respon a "com és el clima d'aquesta zona?". No prediu el dia concret, sinó la tendència habitual.

Per fixar la idea. El **temps** és el que veus avui per la finestra; el **clima** és el que esperes trobar-hi cada any per aquestes dates. Un dia de neu a l'agost és temps anòmal; el clima diu que a l'agost, en aquell lloc, sol fer calor.

Segons l'**Organització Meteorològica Mundial (OMM)**, per calcular les **normals climatològiques** (els valors mitjans de referència) s'utilitza un període estàndard de **30 anys**. És la xifra que cal recordar: el clima es defineix amb sèries de **30 anys**.

2. Les variables meteorològiques bàsiques

L'atmosfera es descriu amb un grup de **magnituds** que es mesuren contínuament. Conèixer-les és imprescindible per interpretar avisos i mapes.

La temperatura

És la mesura de la **calor de l'aire**. Es mesura en **graus Celsius (°C)**. Varia al llarg del dia (cicle diürn: mínima a la matinada, màxima a primera hora de la tarda) i de l'any. Influeix directament en l'**evaporació**

de l'aigua i en l'assecat de la vegetació: com més calor, més sec queda el combustible forestal i més fàcil és que cremi.

La humitat

Indica la quantitat de **vapor d'aigua** que conté l'aire. La més útil és la **humitat relativa (HR)**, expressada en **percentatge (%)**: és la relació entre el vapor que hi ha i el màxim que l'aire podria contenir a aquella temperatura.

- Amb **HR alta** (aire humit) la vegetació està més protegida i el foc costa més de propagar-se.
- Amb **HR baixa** (aire sec) el combustible perd aigua i s'inflama amb facilitat.

La pressió atmosfèrica

És el **pes de la columna d'aire** sobre un punt. Es mesura en **hectopascals (hPa)** o mil·libars; el valor mitjà al nivell del mar és d'uns **1013 hPa**. La seva distribució és la base de la predicció:

- **Anticicló (A)**: zona d'**altes pressions**. Sol portar **temps estable**, cel serè i poc vent. A l'estiu, afavoreix la calor i la sequera (i, per tant, el risc d'incendi).
- **Borrasca o depressió (B)**: zona de **baixes pressions**. Porta **inestabilitat**, núvols, vent i pluja.

El vent

És l'**aire en moviment**, provocat per les diferències de pressió (l'aire va de les altes cap a les baixes pressions). Es descriu amb dues dades:

- La **direcció**: d'on **ve** el vent (un vent de ponent ve de l'oest).
- La **velocitat**: la força amb què bufa, en **km/h** o **m/s**.

El vent és la **variable més decisiva en un incendi**: determina la **direcció i la velocitat d'avanç del front de flames** i aporta **oxigen** que alimenta la combustió.

La precipitació

És l'aigua que cau de l'atmosfera en forma de **pluja, neu, calamarsa o calabruix**. Es mesura en **litres per metre quadrat (l/m²)**, equivalents a **mil·límetres (mm)**. És la principal font d'**humitat** per al medi i, després d'un episodi de pluja, el risc d'incendi baixa de manera notable.

La radiació solar

És l'**energia que arriba del Sol**. Escalfa el terra i l'aire, marca les temperatures i contribueix a **assecar la vegetació**. Les hores centrals del dia, amb màxima radiació, són les de més risc.

3. Masses d'aire, fronts i situacions de perill

El temps canvia perquè es desplacen **masses d'aire** (grans volums d'aire amb temperatura i humitat homogènies). Quan dues masses diferents es troben, es forma un **front**:

- **Front fred**: zona de transició on una **massa d'aire fred desplaça una de càlida**. Sol provocar **canvis bruscos** de vent i temps, xàfecs i, sovint, ratxes fortes.
- **Front càlid**: l'aire càlid avança sobre el fred; porta núvols extensos i pluges més suaus i contínues.

A Catalunya, un fenomen molt rellevant és la **DANA** (Depressió Aïllada en Nivells Alts), coneguda popularment com a **gota freda**: és **aire fred en altura** que, situat sobre les **aigües marines càlides** del Mediterrani a la **tardor**, genera **pluges torrencials** intenses al litoral. És la causa típica de les grans inundacions de tardor.

Atenció. No tot el perill ve de la pluja. Episodis de **vent fort i sec** (com el vent de ponent a l'estiu) o de **calor extrema** poden disparar el risc d'incendi encara que el cel estigui ben serè.

4. Els instruments de mesura

Cada variable té el seu aparell. Saber-ne els noms és típic de test:

- **Termòmetre:** mesura la **temperatura**.
- **Higròmetre:** mesura la **humitat** de l'aire.
- **Baròmetre:** mesura la **pressió atmosfèrica**.
- **Anemòmetre:** mesura la **velocitat del vent**.
- **Penell** (o gallet): indica la **direcció del vent**.
- **Pluviòmetre:** mesura la **quantitat de precipitació** caiguda (l/m²).
- **Pluviògraf:** registra la pluja de manera **contínua** al llarg del temps.
- **Heliògraf:** mesura les **hores de sol**.
- **Piranòmetre:** mesura la **radiació solar**.

Tots aquests aparells, combinats, formen una **estació meteorològica automàtica (EMA)**, que envia dades de manera contínua i automàtica a un centre de control.

Truc de memòria. Fixa't en les arrels: termo (calor), higo (humitat), baro (pressió/pes), anemo (vent), pluvio (pluja), helio (sol). Si saps l'arrel, encertes l'instrument.

5. El Servei Meteorològic de Catalunya (Meteocat)

A Catalunya, el servei meteorològic oficial el presta el **Servei Meteorològic de Catalunya (Meteocat)**, creat per la **Llei 15/2001, de 14 de novembre, de meteorologia**. És l'organisme de referència que has de citar.

Les seves funcions principals són:

- Prestar el **servei públic de meteorologia** a Catalunya.
- Elaborar i difondre les **prediccions** del temps.
- Gestionar la **Xarxa d'Estacions Meteorològiques Automàtiques (XEMA)**, que recull dades arreu del territori.
- Emetre els **avisos de situació meteorològica de perill (SMP)**.

Els **avisos SMP** són la **base dels plans d'emergència**: quan el Meteocat preveu fenòmens perillosos (pluja intensa, vent fort, neu, calor o fred extrems, etc.), emet un avís amb un **grau de perill** segons la intensitat i la probabilitat. Aquests avisos activen protocols de protecció civil i orienten la feina dels agents rurals i dels bombers.

Important. No confonguis el **Meteocat** (servei de Catalunya, Llei 15/2001) amb l'**AEMET** (Agència Estatal de Meteorologia, d'àmbit estatal). En l'oposició catalana, el servei propi és el **Meteocat**.

6. Els climes de Catalunya

Tot i ser un territori petit, Catalunya té una **gran diversitat climàtica** a causa del relleu (de la costa als Pirineus) i de la proximitat al mar. De manera simplificada, s'hi distingeixen:

- **Clima mediterrà???** (litoral i prelitoral): hiverns suaus, estius calorosos i secs, i pluges irregulars concentrades a la **tardor i la primavera**. És el clima de la major part de la població i el de **màxim risc d'incendi a l'estiu** per la sequera estival.

- **Clima de muntanya (alpí i de mitja muntanya)** (Pirineu i Prepirineu): temperatures baixes, hiverns freds amb **neu**, i precipitacions abundants repartides al llarg de l'any.

- **Clima continental** (depressió Central, terres de Ponent): forts **contrastos tèrmics** entre l'hivern (fred, sovint amb **boira** persistent) i l'estiu (molt calorós), amb poca pluja.

Aquesta diversitat explica per què la gestió del medi natural i del risc d'incendi s'ha d'adaptar a cada comarca: no és igual el Pirineu humit que les seques terres de Ponent.

7. Aplicació als incendis forestals: el triangle del foc

Aquí arribem a la part més pràctica per a un agent rural. Perquè hi hagi **foc** calen **tres elements alhora**, que formen el **triangle del foc**:

- **Combustible**: la vegetació (fullaraca, arbustos, arbres). Com més **sec** i abundant, més perillós.
- **Comburent**: l'**oxigen** de l'aire, que alimenta la combustió.
- **Calor** (o font d'ignició): l'energia que inicia el foc (un llamp, una espurna, una negligència...).

Si en falta un dels tres, el foc **no es pot mantenir**. Per això, **apagar un incendi** consisteix a **eliminar un dels costats del triangle**: refredar amb aigua (treure calor), tallar la vegetació o fer una franja (treure combustible) o sufocar (treure oxigen).

Per fixar la idea. Aquest principi guia totes les tasques de prevenció: les **franges de baixa combustibilitat**, l'estassada i la neteja de boscos serveixen per **trencar la continuïtat del combustible** i així impedir que el foc avanci.

8. El temps i el foc: la regla 30-30-30

Les condicions meteorològiques poden fer que un foc petit es converteixi en un **gran incendi forestal (GIF)**. Hi ha una combinació de tres factors especialment perillosa, coneguda com la **regla del 30-30-30**:

- Temperatura **superior a 30 °C**.
- Humitat relativa **inferior al 30 %**.
- Vent **superior a 30 km/h**.

Quan es donen els tres alhora, el risc és **extrem**: el combustible està molt sec, l'aire és calent i el vent escampa les flames amb rapidesa. És una xifra molt fàcil de preguntar i molt útil de recordar al camp.

A més, el risc varia al llarg del dia. **Al voltant del migdia i les primeres hores de la tarda** el risc sol ser **més elevat**, perquè és quan coincideixen la **temperatura màxima**, la **humitat mínima** i, sovint, més vent. A la nit i a la matinada, en canvi, el risc tendeix a baixar.

9. Vent i topografia en la propagació del foc

Un cop encès, el foc avança influït pel **vent** i pel **relleu (topografia)**:

- **El vent** és el factor que més fa córrer un incendi. Determina cap on avança el **front** principal, augmenta l'aportació d'**oxigen** i pot llançar **espurnes i pavesos** a distància (els **focus secundaris**). Un canvi sobtat en la direcció del vent és un dels grans perills per als equips d'extinció.

- **El pendent:** el foc **puja molt més de pressa** que no baixa. En un terreny inclinat, les flames preescalfen la vegetació de **dalt**, de manera que el foc accelera **costa amunt**. Com més pendent, més ràpida la propagació.

- **L'orientació (solana i obaga):** els vessants assolats (**solana**) tenen vegetació més seca i s'inflamen abans; els ombrívols (**obaga**) són més humits.

- Determinades formes del terreny, com les **xemeneies, barrancs i fondalades**, canalitzen el vent i la calor i poden provocar comportaments **extremes i imprevisibles** del foc.

Finalment, els tècnics elaboren **mapes de risc d'incendi** que combinen les variables meteorològiques (temperatura, humitat, vent) amb l'estat del **combustible**. Un mapa de risc representa la **probabilitat o perillositat d'inici i de propagació** d'incendis segons les condicions de l'atmosfera i de la vegetació, i és una eina bàsica per planificar la vigilància i decidir, per exemple, quan es restringeix l'accés als boscos.

Glossari de termes clau

- **Meteorologia:** ciència dels fenòmens atmosfèrics a curt termini.
- **Climatologia:** estudi dels valors mitjans i extrems del temps en períodes llargs (normal de 30 anys).
- **Humitat relativa (HR):** percentatge de vapor d'aigua de l'aire respecte al màxim possible.
- **Pressió atmosfèrica:** pes de la columna d'aire; es mesura en hectopascals (hPa).
- **Anticicló:** altes pressions; temps estable i sec.
- **Borrasca:** baixes pressions; temps inestable i plujós.
- **Front fred:** zona on l'aire fred desplaça el càlid, amb canvis bruscos de temps.
- **DANA (gota freda):** aire fred en altura sobre mar càlid; pluges torrencials de tardor.
- **Anemòmetre / penell / pluviòmetre / baròmetre / higròmetre / termòmetre:** aparells per mesurar vent, direcció del vent, pluja, pressió, humitat i temperatura.
- **Meteocat:** Servei Meteorològic de Catalunya, creat per la Llei 15/2001.
- **SMP:** avís de situació meteorològica de perill.
- **Triangle del foc:** combustible + comburent (oxigen) + calor.
- **GIF:** gran incendi forestal.
- **Solana / obaga:** vessant assolat (sec) / vessant ombrívol (humit).

A l'examen (els punts que més cauen)

- **Meteorologia** = curt termini; **climatologia** = valors mitjans en períodes llargs.
- Normal climatològica de l'OMM: **30 anys**.
- El servei a Catalunya és el **Meteocat**, creat per la **Llei 15/2001** de meteorologia; emet els **avisos SMP**.
- Instruments: termòmetre (temperatura), higròmetre (humitat), baròmetre (pressió), anemòmetre (velocitat del vent), penell (direcció), pluviòmetre (pluja).
- **Anticicló** = temps estable i sec; **borrasca** = inestable i plujós. Pressió mitjana ? **1013 hPa**.
- **DANA / gota freda:** aire fred en altura + mar càlid = pluges torrencials de tardor.
- **Triangle del foc:** combustible, oxigen (comburent) i calor.
- **Regla 30-30-30:** T > 30 °C, HR < 30 %, vent > 30 km/h = risc extrem.
- El foc **puja** el pendent més ràpid que no baixa; el **vent** marca la direcció i velocitat del front.
- Risc màxim **al migdia i primeres hores de la tarda**.

Resum exprés (per repassar en un minut)

- Variables: temperatura (°C), humitat (HR %), pressió (hPa), vent (direcció + velocitat) i precipitació (l/m²).
- Pressió: anticicló = sec i estable; borrasca = plujós i inestable.

- Instruments per arrel: termo, higrò, barò, anemò, pluvio, heliò.
- Meteocat (Llei 15/2001), XEMA i avisos SMP són la base de les emergències.
- Climes de Catalunya: mediterrani (litoral), de muntanya (Pirineu) i continental (Ponent).
- Foc: triangle del foc; apagar = treure'n un costat. Regla 30-30-30. Vent i pendent disparen la propagació; el foc puja més ràpid.

Posa't a prova

Abans de fer el test, intenta respondre mentalment:

- Quina diferència hi ha entre meteorologia i climatologia?
- Quants anys de dades fa servir l'OMM per definir una normal climatològica?
- Quin instrument mesura la velocitat del vent? I la direcció? I la pressió?
- Quina llei va crear el Meteocat i què són els avisos SMP?
- Quins són els tres elements del triangle del foc?
- Recita la regla 30-30-30 i digues per què és perillosa.
- El foc avança més de pressa costa amunt o costa avall? Per què?
- A quina hora del dia sol ser més alt el risc d'incendi forestal?

Si pots respondre-les sense mirar, domines el tema. A continuació tens el test per acabar de consolidar-lo.

Cartografia, sistemes de coordenades, GPS i orientació al medi natural

Introducció: per què un agent rural necessita saber cartografia

Un **agent rural** treballa cada dia al medi natural: vigila incendis, controla la caça i la pesca, comprova límits d'espais protegits, aixeca actes de denúncia sobre un punt concret del terreny i, de vegades, participa en operatius de recerca de persones. En totes aquestes tasques cal saber **on ets exactament, com arribar a un lloc i com explicar a un altre agent o a un jutge la ubicació precisa d'un fet**. Aquí és on entren la **cartografia**, els **sistemes de coordenades**, el **GPS** i l'**orientació**.

Aquesta guia et dona les eines per llegir un mapa, entendre l'escala i les corbes de nivell, situar un punt amb coordenades geogràfiques o UTM, saber què és l'ETRS89, fer servir el GPS amb seny i orientar-te amb mapa i brúixola fins i tot quan l'aparell falla. Al final tens un **glossari**, els **punts que cauen a l'examen**, un **resum exprés** i una **autoavaluació**.

1. Què és la cartografia

La **cartografia** és la ciència i la tècnica de **representar la superfície de la Terra sobre un pla** (un mapa). El problema de fons és que la Terra és (aproximadament) una **esfera** i un full de paper o una pantalla són **plans**: no es pot passar d'una superfície corba a una de plana sense deformar alguna cosa. Per fer-ho s'utilitzen les **projeccions cartogràfiques**.

- **Projecció cartogràfica**: mètode matemàtic per traslladar els punts de la superfície terrestre (corba) a un pla. Tota projecció introdueix **deformacions**, però cada una procura conservar al màxim una propietat (distàncies, angles o superfícies).
- **Mapa**: representació plana, reduïda i simbòlica d'una part o de tota la superfície terrestre.

Tipus de mapes segons el contingut

- **Mapa topogràfic**: representa el relleu (amb corbes de nivell), la hidrografia, les vies de comunicació, els nuclis i la vegetació. És el mapa de referència per moure's pel medi natural.
- **Mapa temàtic**: se centra en un tema concret (geològic, de vegetació, d'usos del sòl, de risc d'incendi, de pendents...).
- **Ortofoto (o ortofotomapa)**: imatge aèria o de satèl·lit corregida geomètricament perquè s'hi pugui mesurar com en un mapa.
- **Mapa de carreteres, nàutics, cadastrals...**: cadascun amb una finalitat específica.

Per fixar la idea. El mapa topogràfic és el que més faràs servir com a agent rural: t'explica el **relleu** (corbes de nivell) i tot el que hi ha al territori. L'ortofoto és la "foto real" del terreny.

2. L'escala del mapa

L'**escala** és la **relació entre una distància mesurada sobre el mapa i la distància real corresponent sobre el terreny**. S'expressa com una proporció, per exemple **1:25.000**, que vol dir que **1 unitat al mapa**

equival a 25.000 unitats a la realitat.

Per tant, en un mapa **1:25.000**:

- 1 cm al mapa = 25.000 cm reals = **250 metres** de terreny.
- 4 cm al mapa = 1.000 metres = **1 km**.

En un mapa **1:5.000**, 1 cm = 5.000 cm = **50 metres**.

En un mapa **1:50.000**, 1 cm = 50.000 cm = **500 metres**.

Escales grans i escales petites

Aquí hi ha el parany clàssic de l'examen. Una escala és **gran** quan el **denominador és petit**:

- **Escala gran** (1:5.000, 1:10.000): poc territori però **molt detall**. Ideal per a feines de precisió.
- **Escala petita** (1:200.000, 1:1.000.000): molt territori però **poc detall**. Útil per a una visió de conjunt.

Així, de les escales **1:5.000**, **1:25.000** i **1:50.000**, la **més gran (la de més detall)** és **1:5.000**.

Truc per recordar-ho. Pensa en el denominador com un "tros de pastís": com **més gran** és el número de baix, **més terreny** repartit i **menys detall** per a cada part. Escala gran = número petit = detall gran.

L'escala gràfica

A més de l'escala numèrica (1:25.000), molts mapes porten una **escala gràfica**: una regleta dibuixada amb les distàncies reals. Té un avantatge: si el mapa s'amplia o es redueix en fotocopiar-lo, **continua sent vàlida** perquè creix o decreix amb el mapa.

3. El relleu: corbes de nivell

El gran repte d'un mapa és representar les **tres dimensions** del terreny (incloent-hi l'altitud) sobre un pla de **dues dimensions**. La solució principal són les **corbes de nivell**.

- **Corba de nivell (o isohipsa)**: línia que uneix **tots els punts que tenen la mateixa altitud** sobre el nivell del mar.
- **Equidistància**: diferència d'altitud constant entre dues corbes consecutives. Per exemple, en un mapa 1:25.000 sol ser de **20 metres** (cada corba puja o baixa 20 m respecte de l'anterior).
- **Corbes mestres (o directores)**: cada cert nombre de corbes (sovint cada 5), se'n dibuixa una de més gruixuda amb la cota anotada, per facilitar la lectura.
- **Cota**: valor numèric de l'altitud d'un punt.

Com llegir el relleu

- **Corbes molt juntes** -> pendent **fort** (terreny abrupte, espadat).
- **Corbes molt separades** -> pendent **suau** (terreny pla o de poca inclinació).
- **Corbes tancades concèntriques** -> un **cim** o una **depressió**.
- **Corbes en forma de "V"** -> un **barranc o vall**; la punta de la V apunta cap amunt (cap a les cotes més altes). Si la V apunta cap a cotes baixes, és una **carena o esperó**.

A part de les corbes, els mapes poden representar el relleu amb **ombrejat** o amb **tintes hipsomètriques** (colors segons l'altitud).

Per fixar la idea. Mira la separació entre corbes: juntes = costa amunt dur; separades = passejada tranquil·la. Aquesta lectura ràpida et permet planificar la ruta.

4. Els sistemes de coordenades

Per dir **on** és un punt amb exactitud necessitem un **sistema de coordenades**: un conjunt de referències que assignen a cada lloc uns números únics. N'hi ha de dos grans tipus.

4.1. Coordenades geogràfiques (latitud i longitud)

Es basen en una xarxa de línies imaginàries sobre la Terra:

- **Paral·lels**: cercles paral·lels a l'**equador**. L'equador és el paral·lel 0.
- **Meridians**: línies que van de pol a pol. El meridià 0 és el de **Greenwich**.

A partir d'aquí:

- **Latitud**: distància angular d'un punt respecte de l'**equador**, mesurada en **graus** (de 0° a 90°), cap al **nord (N)** o cap al **sud (S)**.
- **Longitud**: distància angular respecte del **meridià de Greenwich**, de 0° a 180°, cap a l'**est (E)** o cap a l'**oest (O/W)**.

Els graus es divideixen en **minuts (')** i **segons (")**. Catalunya es troba aproximadament als **40°-43° de latitud nord** i prop dels **0°-3° de longitud est**.

4.2. Coordenades projectades UTM

Les coordenades geogràfiques van molt bé per al planeta sencer, però treballar amb graus, minuts i segons sobre el terreny és incòmode. Per això es fa servir la projecció **UTM**.

- **UTM (Universal Transversa de Mercator)**: projecció que divideix la Terra en **60 fusos** de **6 graus** de longitud cadascun, numerats de l'1 al 60. Catalunya s'ubica majoritàriament al **fus 31 nord**.
- Les coordenades UTM s'expressen en **metres**, amb dos valors:
- **X (coordenada Est)**: distància cap a l'est dins del fus.
- **Y (coordenada Nord)**: distància cap al nord respecte de l'equador.

L'avantatge enorme de l'UTM és que, com que està en **metres**, es poden **mesurar distàncies i superfícies directament** i és molt còmode per donar la posició exacta d'un punt en una acta o per introduir-la al GPS.

A tenir clar. Geogràfiques = **graus** (latitud/longitud), bones per al món sencer. UTM = **metres** (X/Y dins d'un fus), pràctiques per al treball de camp. Catalunya = **fus 31 N**.

5. El datum i el sistema de referència ETRS89

Perquè unes coordenades siguin fiables cal saber **sobre quin model de Terra** s'han calculat. Aquí entren el datum i els sistemes de referència.

- **Datum geodèsic**: conjunt de paràmetres que defineixen la forma i la posició de l'**el·lipsoide** (el model matemàtic que aproxima la forma de la Terra) sobre el qual es calculen les coordenades.
- Si dues persones donen coordenades del mateix punt amb **datums diferents**, els números poden no coincidir (la diferència pot ser de centenars de metres). Per això és essencial fer servir el datum oficial.

A Espanya:

- El datum oficial vigent és l'**ETRS89** (European Terrestrial Reference System 1989).
- Va **substituir** l'antic **ED50** (European Datum 1950). El canvi es va oficialitzar per garantir la

compatibilitat amb els sistemes europeus i els GNSS.

- Per a les illes Canàries s'utilitza una variant adaptada (**REGCAN95**); per a Catalunya, el de referència és l'**ETRS89**.

Per fixar la idea. Datum = el "motlle" de Terra sobre el qual es mesura. L'oficial i el que has de citar és l'**ETRS89**, que va reemplaçar l'ED50.

6. El GPS i els sistemes GNSS

Què és el GPS

- **GPS** són les sigles de **Global Positioning System** (Sistema de Posicionament Global). És un sistema de **posicionament per satèl·lit** desenvolupat pels Estats Units.
- Funciona amb una constel·lació de satèl·lits que emeten senyals. El receptor (el teu aparell o el mòbil) calcula la seva posició mesurant el **temps** que triguen a arribar els senyals de diversos satèl·lits.
- Per obtenir una posició en **tres dimensions** (latitud, longitud i altitud) el receptor necessita captar com a mínim **quatre satèl·lits**.

GNSS: el terme correcte i complet

El GPS és l'americà, però no és l'únic. El terme general és **GNSS (Global Navigation Satellite System)**, que engloba tots els sistemes de posicionament per satèl·lit:

- **GPS** (Estats Units).
- **GLONASS** (Rússia), **Galileo** (Unió Europea) i **BeiDou** (Xina).

Els receptors moderns combinen senyals de diverses constel·lacions alhora, cosa que millora la **precisió** i la **fiabilitat**.

Limitacions sobre el terreny (molt important per a l'agent rural)

La precisió del GPS **disminueix** en certes condicions perquè els obstacles dificulten la recepció clara del senyal dels satèl·lits:

- Sota **coberta forestal densa** (les capçades bloquegen o dispersen el senyal).
- En **valls estretes i fons de barranc** (les parets tapen part del cel).
- A prop de **cingleres, parets rocoses o edificis** (el senyal rebota: "multitrajecte").
- Amb la **bateria esgotada** o l'aparell avariats.

Per això un agent rural **mai no ha de dependre només del GPS**: ha de saber orientar-se també amb **mapa i brúixola**, que no necessiten ni bateria ni cobertura.

A tenir clar. GPS = el sistema americà concret. GNSS = el "paraigua" que inclou GPS, GLONASS, Galileo i BeiDou. Cal **mínim 4 satèl·lits** per a una posició 3D, i el senyal es degrada al bosc dens i a les valls tancades.

7. L'Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya (ICGC)

A Catalunya, l'organisme públic de referència en cartografia és l'**Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya (ICGC)**.

- És una entitat de la **Generalitat de Catalunya** adscrita al departament competent en territori.
- Va néixer de la **fusió** de l'antic Institut Cartogràfic de Catalunya (ICC) i l'Institut Geològic de Catalunya

(IGC).

- **Funcions principals:**

- Elaborar i mantenir la **cartografia oficial** de Catalunya (mapes topogràfics, ortofotos...).
- Gestionar la **xarxa geodèsica** i els sistemes de referència del territori.
- Produir cartografia i estudis **geològics**, geofísics i de risc.
- Difondre dades geogràfiques i oferir visors i geoportals (com l'**Instamaps**).

Per a un agent rural, l'ICGC és la **font oficial** de mapes i ortofotos del país. A escala estatal, l'organisme equivalent és l'**Instituto Geográfico Nacional (IGN)**, que manté la cartografia oficial d'Espanya i els sistemes de referència com l'ETRS89.

Per fixar la idea. A Catalunya, cartografia oficial = **ICGC**. A Espanya, l'**IGN**. L'ICGC va sorgir d'unir l'ICC (cartografia) i l'IGC (geologia).

8. Orientació amb mapa i brúixola

Saber on ets és una cosa; saber **cap on has d'anar** és una altra. Per orientar-te necessites entendre els **tres nords** i saber fer servir la **brúixola**.

Els tres nords

- **Nord geogràfic (o veritable):** la direcció cap al **Pol Nord** geogràfic, on conflueixen els meridians. És el nord "de debò" del mapa.
- **Nord magnètic:** la direcció cap on apunta l'agulla de la **brúixola**. No coincideix amb el geogràfic perquè el pol magnètic terrestre es troba en un lloc diferent i, a més, **es desplaça** amb el temps.
- **Nord de la quadrícula (UTM):** la direcció "amunt" de les línies verticals de la quadrícula del mapa.

La declinació magnètica

- **Declinació magnètica:** angle que hi ha entre el **nord geogràfic** i el **nord magnètic** en un lloc i un moment determinats. Pot ser cap a l'est o cap a l'oest i **varia** segons la zona i l'any.
- Els mapes topogràfics indiquen la declinació i la seva variació anual, per poder **corregir** el rumb i passar de l'un a l'altre. A Catalunya la declinació és petita, però en feines de precisió s'ha de tenir en compte.

La brúixola

- La **brúixola** és l'instrument bàsic d'orientació que, gràcies a una agulla imantada, **indica permanentment la direcció del nord magnètic**.
- No necessita bateria ni cobertura: és el complement perfecte del GPS i sempre funciona. Cal mantenir-la lluny d'objectes metàl·lics, imants, mòbils o línies elèctriques, que poden desviar-ne l'agulla.

Orientar el mapa i altres tècniques

Orientar el mapa vol dir col·locar-lo de manera que el seu nord coincideixi amb el nord real del terreny. Es pot fer:

- **Amb la brúixola:** es fa coincidir el nord del mapa amb l'agulla (tenint en compte la declinació).
- **Per referències del terreny:** identificant al mapa elements visibles (un cim, un campanar, un revolt de riu) i girant el mapa fins que la disposició coincideixi amb la realitat.

Si falla tot l'equip, queden tècniques aproximades: el **Sol** surt per l'**est** i es pon per l'**oest** (al migdia solar

és al **sud**), i de nit l'**estrella Polar** indica el **nord geogràfic**.

Per fixar la idea. La brúixola apunta al nord **magnètic**; el mapa s'orienta al nord **geogràfic**. La diferència entre tots dos és la **declinació**. Domina mapa + brúixola i no dependràs mai només del GPS.

Glossari de termes clau

- **Cartografia:** ciència de representar la Terra sobre un pla (mapes).
- **Projecció cartogràfica:** mètode per passar de la superfície corba de la Terra a un pla; sempre deforma alguna cosa.
- **Escala:** relació entre la distància al mapa i la distància real (p. ex. 1:25.000).
- **Corba de nivell:** línia que uneix punts de la mateixa altitud.
- **Equidistància:** diferència d'altitud constant entre corbes consecutives.
- **Cota:** valor de l'altitud d'un punt.
- **Latitud:** distància angular respecte de l'equador (N o S).
- **Longitud:** distància angular respecte del meridià de Greenwich (E o O).
- **UTM:** projecció que divideix la Terra en 60 fusos de 6°; coordenades en metres (X, Y).
- **Datum:** model de Terra (el·lipsoide) sobre el qual es calculen les coordenades.
- **ETRS89:** sistema de referència oficial a Espanya; va substituir l'ED50.
- **GPS:** Global Positioning System; sistema de posicionament per satèl·lit dels EUA.
- **GNSS:** terme general per a tots els sistemes de posicionament per satèl·lit (GPS, GLONASS, Galileo, BeiDou).
- **ICGC:** Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya; cartografia oficial del país.
- **Declinació magnètica:** angle entre el nord geogràfic i el nord magnètic.
- **Brúixola:** instrument que indica permanentment el nord magnètic.

A l'examen (els punts que més cauen)

- L'**escala més gran (de més detall)** és la de **denominador més petit**: 1:5.000 és més gran que 1:25.000 o 1:50.000.
- En un mapa **1:25.000**, 1 cm = **250 m** de terreny.
- Les **corbes de nivell** uneixen punts de la **mateixa altitud**; corbes juntes = pendent fort.
- Coordenades **geogràfiques** = graus (latitud/longitud); **UTM** = metres (X, Y).
- Catalunya està al **fus 31 nord** de l'UTM.
- El datum oficial a Espanya és l'**ETRS89**, que va substituir l'**ED50**.
- **GPS** = Global Positioning System; cal **mínim 4 satèl·lits** per a posició 3D.
- **GNSS** engloba GPS, GLONASS (Rússia), **Galileo (UE)** i BeiDou (Xina).
- El GPS perd precisió sota **bosc dens** i en **valls estretes** (mala recepció del senyal).
- La **brúixola** indica el nord **magnètic**; la **declinació** és la diferència amb el nord geogràfic.
- Cartografia oficial: a Catalunya l'**ICGC**; a Espanya l'**IGN**.

Resum exprés (per repassar en un minut)

- Cartografia = representar la Terra plana mitjançant **projeccions** (sempre deformen).
- **Escala:** 1:25.000 -> 1 cm = 250 m. Escala gran = número petit = més detall (1:5.000).
- **Corbes de nivell** = mateixa altitud; juntes = fort pendent, separades = suau.
- **Geogràfiques** (graus: latitud N/S, longitud E/O) vs. **UTM** (metres X/Y, fus 31 N a Catalunya).
- Datum oficial = **ETRS89** (va substituir l'ED50).

- **GPS** (EUA) dins del **GNSS** (+ GLONASS, Galileo, BeiDou); mín. 4 satèl·lits; falla al bosc dens i valls tancades.
- **ICGC** = cartografia oficial de Catalunya; **IGN** = d'Espanya.
- **Brúixola** = nord magnètic; **declinació** = diferència amb el nord geogràfic; orienta sempre el mapa.

Posa't a prova

Abans de fer el test, intenta respondre mentalment:

- En un mapa a escala 1:25.000, a quants metres de terreny equival 1 cm?
- De les escales 1:5.000, 1:25.000 i 1:50.000, quina és la més gran (la de més detall)?
- Què uneixen les corbes de nivell? Què indica que estiguin molt juntes?
- Quina diferència hi ha entre coordenades geogràfiques i coordenades UTM?
- A quin fus UTM es troba majoritàriament Catalunya?
- Quin és el datum oficial a Espanya i quin va substituir?
- Què signifiquen les sigles GPS i GNSS? Quants satèl·lits calen per a una posició 3D?
- Per què el GPS perd precisió sota una coberta forestal densa o en una vall estreta?
- Quin instrument indica permanentment el nord magnètic i què és la declinació?
- Quin organisme elabora la cartografia oficial de Catalunya?

Si pots respondre-les sense mirar, domines el tema.